

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1946.

Första kammaren.

Nr 14.

Lördagen den 30 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 215, angående bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete; och

nr 218, angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld m. m.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 9, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i dessa ämnen väckta motioner;

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förlagskredit till hästexportberedningen; samt

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till stödjande av oljeväxt- samt lin- och hampodlingen m. m.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående årligt understöd åt skogvaktaren å Sätenäs egendom O. Boman m. fl.; och

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tjänstårsberäkning i pensionshänseende för förra ämnesläraren vid skeppsgosseskolan i Karlskrona M. Karlkvist m. m.

Herr statsrådet *Sträng* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 216, angående ytterligare anslag till prisreglerande åtgärder för budgetåret 1945/46.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet **Wigforss**, som tillkännagivit att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Wehtjes interpellation om utseende av den centrala uppbördsnämnden m. m., erhöll ordet och anförde: Herr talman! Med första kammarens tillstånd har herr Wehtje till mig framställt följande frågor:

Om utseende av den centrala uppbördsnämnden m. m.

När kan man vänta utseendet av den centrala uppbördsnämnden?

Är herr statsrådet beredd att för riksdagen framlägga förslag om utsträckning av tidpunkten för ingivande av ansökan om debitering av B-skatt i stället för A-skatt?

När kan väntas, att den statliga upplysningsverksamheten angående källskatten kan i erforderlig grad genomföras?

Såsom svar på den första frågan får jag meddela, att Kungl. Maj:t i går-

Första kammarens protokoll 1946. Nr 14.

Om utseende av den centrala uppbördsnämnden m. m. (Forts.)
 dagens konselj tillsatt den centrala uppbördsnämnden. Att nämnden icke tillsatts tidigare sammanhänger med att vissa personfrågor visat sig svårlösta.

Beträffande den av interpellanten berörda frågan om eventuell utsträckning av tiden för ingivande av ansökan om preliminär B-skatt för inkomst av tjänst under år 1947 vill jag nämna, att Kungl. Maj:t den 15 mars genom cirkulärskrivelse till länsstyrelserna förordnat, att det skulle åligga taxeringsnämnderna att med ledning av självdeklarationer eller särskilda ansökningar om utgörande av B-skatt eller med ledning av eljest tillgängliga uppgifter avgöra, vilka skattskyldiga som skola utgöra B-skatt för inkomst av tjänst under år 1947; det skulle vidare åligga taxeringsnämnderna att för de ifrågavarande skattskyldiga i inkomstlängden anteckna, att B-skatt skall utgöras. Jag torde vidare få erinra om, att oavsett huruvida framställning om B-skatt gjorts hos taxeringsnämnden eller icke, sådan framställning kan göras hos den lokala skattemyndigheten sedan denna den 1 juli trätt i funktion. Med hänsyn till det sålunda anförda anser jag tillräckliga skäl icke föreligga att för riksdagen framlägga förslag om utsträckning av tiden för ingivande av ansökan till taxeringsnämnd om utgörande av B-skatt.

Vad slutligen angår frågan vid vilken tidpunkt den statliga upplysningsverksamheten angående källskatten kan förväntas bliva igångsatt vill jag anmärka, att finansdepartementets verksamhet på detta område i första hand måste taga sikte på sådana åtgärder, som äro erforderliga för att myndigheterna skola kunna fullgöra de på dem ankommande åliggandena. Detta har ansetts vara så mycket angelägnare som uppbördsmyndigheterna skola vara färdigorganiserade redan till den 1 juli. Några åtgärder i syfte att informera allmänheten om grunderna för det nya uppbördssystemet ha däremot ännu icke vidtagits i vidare mån än att allmänheten genom radio och via TT erhållit upplysning om vilka löntagare, som böra utgöra den preliminära skatten i form av B-skatt, samt om tidpunkten för ingivande av framställning härom. Att upplysningsverksamheten i nyssnämnda del icke givits en större omfattning än som skett beror på att endast en mindre del av de skattskyldiga överhuvud beröres av frågan. Den mera omfattande upplysningsverksamheten har däremot avsetts skola genomföras först under hösten. Upplysningsverksamheten har nämligen bedömts giva det bästa resultatet, om den igångsättes icke alltför lång tid före det nya uppbördssystemets ikraftträdande.

Herr Mannerskantz: Herr talman! Då interpellanten enligt vad jag förspott icke fått något bud om att han skulle få svar på sin interpellation i dag, förrän han redan hade avrest från staden, är han icke här närvarande. För min del kan jag ju inte tacka för svaret, men jag skulle vilja göra en liten reflexion, och det är att frågan om de besked, som vissa skattskyldiga skola ge, om de vilja höra till A- eller B-skattegruppen, sannolikt kommer att vålla förvirring då man knappast kan räkna med att de upplysningar som hittills äro meddelade komma att tränga tillräckligt igenom. Men det är väl att förmoda, att detta kan rättas till i efterhand och att myndigheterna tillse att några större olägenheter i detta hänseende icke skola uppstå.

Ang. införsel
 i statstjänar-
 na beviljad
 engångs-
 ersättning.

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Holmberg* till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet framställt en så lydande fråga: »Har statsrådet sig bekant, att skattemyndigheterna i Göteborg beslutat verkställa införsel för förfallna skatter med 20 % på den engångsersättning, som inom kort skall utbetalas till statstjänarna? Om så är fallet, har statsrådet för avsikt att vidtaga några åtgärder till förhindrande av att beslutet går i verkställighet?»

Ang. införsel i statstjänarna beviljad engångsersättning. (Forts.)

Ordet lämnades ånyo till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet **Wigforss**, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara jämväl berörda fråga, och nu yttrade: Herr talman! Herr Holmberg har till mig riktat följande enkla fråga: Har statsrådet sig bekant att skattemyndigheterna i Göteborg beslutat verkställa införsel för förfallna skatter med 20 % på den engångsersättning som inom kort skall utbetalas till statstjänarna? Om så är fallet, har statsrådet för avsikt att vidtaga några åtgärder till förhindrande av att beslutet går i verkställighet?

I anledning av denna fråga har jag låtit under hand infordra yttrande från vederbörande stadsfogde i Göteborg. Denne har därvid anført, att han för sin del betraktat lönetillägget å 300 kronor såsom i införselavseende likställt med varje annan löneförman. I vederbörliga införselbeslut föreskrivna regler för löneavdrag borde därför automatiskt tillämpas även beträffande ifrågavarande lönetillägg. Detta innebure att avdrag i allmänhet skulle ske med 20 %.

För egen del vill jag uttala, att jag förstår om vissa skattskyldiga hysa den uppfattningen, att ifrågavarande lönetillägg icke borde betraktas såsom i införselhänseende likställt med annan löneinkomst. Å andra sidan bör alltför stor betydelse icke tillmätas en dylik, delvis på känslöskäl grundad uppfattning. Jag vill härvid särskilt framhålla, att det för de skattskyldiga själva är av intresse att äldre restantier i görligaste mån inbetalas före den 1 januari 1947, då nya uppbördsförfordningen träder i kraft och löneavdrag sålunda börja verkställas för betalning av den på 1947 års inkomst belöpande skatten. Enligt min mening är det sålunda icke tillräckligt motiverat att meddela *generella* bestämmelser om att lönetillägget å 300 kronor skall undantagas från införselåtgärder. Jag vill emellertid framhålla, att hinder givetvis icke föreligger att i *individuella* fall medgiva jämkning i fråga om storleken av det belopp, som skall innehållas. Jag förutsätter också att myndigheterna medgiva dylik jämkning i de fall där särskilda omständigheter göra det påkallat.

Herr Holmberg: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framföra mitt tack för det svar som jag har erhållit, ett svar, som jag tror kommer att till sina verkningar bli mycket tillfredsställande, även om jag inte kan känna mig helt nöjd med dess innehåll.

Herr statsrådet säger i sitt svar, att uppfattningen att engångsersättningen borde undantagas från införsel i lön till stor del grundar sig på känslöskäl. Jag skulle vilja säga, att den tvärtom bottnar i det praktiska förhållandet, att de lägre statstjänarnas ekonomi på grund av reallönesänkningen sedan länge är mycket ansträngd. De ha nu räknat med att kunna få använda engångsersättningen till nyanskaffning för hushållet eller till anskaffning av kläder — sådant som hittills har fått stå efter — eller till likvidering av skulder hos borgenärer, som icke, likt stat och kommun, kunna ta ut sina fordringar genom införsel i lön. De ha räknat med att de skulle kunna få göra detta, därför att stat och kommun genom den regelbundna införsel, som företages i månadslönerna, ändå kunna se till att de få sitt. Meddelandet om den generella införseln på 20 procent, som man i Göteborg tänkt företa hos alla, som resterade med skatt, väckte därför ganska mycken oro.

Jag har inte med min fråga syftat till att få *generella* bestämmelser mot en införsel. Jag har i stället vänt mig mot skattemyndigheternas i Göteborg generella beslut om att *företa* införsel med 20 procent utan undantag. Sedan finansministern nu varit i förbindelse med skattemyndigheterna därnere, synas de emellertid ha blivit på det klara med att en uppmjukning bör ske i rätt stor utsträckning — åtminstone tyda de meddelanden jag fått där nerifrån på

Ang. införsel i statstjänarna beviljad engångsersättning. (Forts.)
detta — och resultatet av finansministerns ingripande är alltså av den art, att både jag och de, för vilkas räkning jag frågat, ha anledning att känna oss nöjda.

Justerades protokollen för den 23 och den 26 innevarande månad.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 212, angående godkännande av en mellan Sverige och Finland träffad överenskommelse rörande det svensk-finska varuutbytet m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 213, angående kreditgivning till Finland; och
nr 214, angående medgivande för Svenska skifferoljeaktiebolaget att teckna viss borgen.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den av herr *Gustavson* m. fl. väckta motionen, nr 286, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 30 maj 1941 (nr 350) angående skogsvårdsstyrelser, m. m.

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 215, 216 och 218.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

- nr 287, av herr *Näsgård*,
- nr 288, av herr *Näsgård* m. fl.,
- nr 289, av herrar *Tjällgren* och *Näsgård*,
- nr 290, av herr *Tjällgren* m. fl.,
- nr 291, av herr *Sundberg* m. fl.,
- nr 292, av herr *Andersson, Gustav Emil*, m. fl.,
- nr 293, av herrar *Wagnsson* och *Aman*,
- nr 294, av herr *Mannerskant* m. fl., samt
- nr 295, av herrar *Mannerskant* och *Björkman*,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 30 maj 1941 (nr 350) angående skogsvårdsstyrelser, m. m.

Avgåvos och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av 33 § lagen om val till riksdagen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1946/47 under åttonde huvudtiteln, avseende anslagen inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till uppförande av nybyggnad för barnsjukhuset vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund m. m.;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till yrkesutbildning av sjöfolk av manskapsgrad m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för Birger Olof Lennart Löfberg från ersättningssskyldighet;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från viss betalningsskyldighet för varvsarbetaren Oscar Sigurd Andersson m. fl.;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående från återkrav av vissa ersättningar för vård av krigsskadade;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag; samt

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till Aktiebolaget Stadsholmen;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående temporär utsträckning av rätten för fiskefartyg att intaga gods från provianteringsfrilager i vissa städer;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 kap. 13 § 3 och 4 mom. förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till viss ändring i gällande tulltaxa m. m.;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 6 november 1908 (nr 129) angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt; samt

nr 24, i anledning av väckt motion om skattefrihet för djurskyddsföreningar;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av vissa tjänstepensioner m. m. jämte i ämnet väckta motioner, m. m.;

nr 20, i anledning av väckt motion om förhöjd pension åt förra vikarierande småskollärarinnan Agnes Härén;

nr 21, i anledning av väckt motion angående förre lokföraren O. Lindholms pensionsförmåner;

nr 22, i anledning av väckt motion angående pensionsförmåner ått vissa förutvarande befattningshavare vid Stockholm—Västerås—Bergslagens järnvägar;

nr 23, i anledning av väckt motion om pensionsförmåner för viss personal, som övergått i statens tjänst i samband med statens övertagande av enskilda järnvägar;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dels e. o. byråsekreteraren hos statskontoret N. G. Svensons pensionsförmåner, dels ock pen-

sion åt ingenjören vid arméförvaltningens tygavdelning E.-E. Stollenwerks efterlevande; samt

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tolfte huvudtiteln gjorda framställning om anslag för budgetåret 1946/47 till bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt m. m.;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av väckta motioner angående översyn av de i lagar och författningar förekommande räntebestämmelserna;

nr 17, i anledning av väckta motioner om utredning och förslag rörande procentuellt tillägg å uppvärmningsbidrag till kyrkoherde och komminister;

nr 18, i anledning av väckta motioner om utredning och förslag rörande semester för präster; samt

nr 19, i anledning av väckt motion om revision av vissa bestämmelser i ordningsstadgan för rikets städer;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 24 mars 1942 (nr 128) om förbud mot bebyggelse till hinder för försvaret; samt

nr 20, i anledning av väckt motion om förhöjd engångsersättning åt efterlevande till sjöfolk, som omkommit genom krigsförlisning före den 1 januari 1940;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning i vissa fall av arbetarsmåbrukslån;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 25 juni 1909 (nr 56 s. 7) angående nationalparker, m. m.;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för dödsboet efter F. I. Isaksson från viss betalningsskyldighet;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avvecklingen av 1941 och 1942 års krislån; samt

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till Virestadssjöarnas sänkingsföretag i Kronobergs län;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion angående utredning om och i vad utsträckning rikets ämbets- och tjänstemän må taga engagemang i det privata affärslivet; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckt motion angående utredning om införande av genomgående taxeberäkning mellan järnväg och därtill anslutna billinjer; samt

nr 4, i anledning av väckta motioner dels angående utredning om utjämning av de avståndsbetingade prisvariationerna i fråga om flytande motorbränslen, dels ock om utredning angående ett enhetligt pris på flytande motorbränsle.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.24 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 2 april.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1946/47 under sjunde huvudtiteln, avseende anslagen inom finansdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förrådsorganisation för försvarets läkemedel;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa haverikostnader;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till nybyggnad för svenska träforskningsinstitutet m. m.;

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till Regeringsrätten: Avlöningar m. m. för budgetåret 1946/47; samt

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag under försvarets fonder för budgetåret 1946/47.

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet **Nilsson**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Ströms interpellation angående åtgärder mot farorna av en ökad motortrafik, erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Herr Ström har med kammarens tillstånd till mig riktat frågan, vilka åtgärder jag ämnar vidtaga för att inför den väntade stora utvecklingen av motorismen skapa säkerhetsgarantier för medborgarnas liv och lem samt trygghet mot alltför stora sjukhus-, sjukvårds-, invaliditets-, fångvårds- och sociala utgifter för det allmänna och för den enskilde genom de faror, som åtfölja en hastig utveckling av motortrafiken.

*Ang. åtgärder
mot farorna
av en ökad
motortrafik.*

Interpellanten nämner själv flera förslag till åtgärder, bl. a. propaganda och skolundervisning, strängare körskola för kör rättigheter, strängare lagtillämpning, i synnerhet vid olyckor efter alkoholbruk, begränsning av körhastigheten etc. Men — säger interpellanten — verklig garanti för minskade olyckor och olyckstillbud synes endast kunna ernås genom ett helt nytt vägsystem med lagstadgade gångbanor längs alla vägar och gator, lagstadgade cykelbanor vid vägar och gator och säkerhetsåtgärder vid vägkorsningar — såsom viadukter etc. — samt vid gatukorsningar mycket låg fart, stränga regler om att korsa de gula strecken när gångtrafikanter passera eller stå i begrepp att passera, sakta fart vid passerandet av skolor, sjukhus, kyrkor och allmänna samlingslokaler nära vägen, förbud för ambulanser att anuut än vid mycket allvarliga sjukdomsfall köra med större hastighet o. s. v.

Atskilliga av de frågor interpellanten berör äro för närvarande föremål för utredning. Sålunda företa 1944 års trafikförfattningssakkunniga en översyn av motorfordonsförordningen, vägtrafikstadgan, vägmärkeskungörelsen och vis-

Ang. åtgärder mot farorna av en ökad motortrafik. (Forts.)
sa delar av ordningsstadgan för rikets städer, varvid även trafiksäkerhetssynpunkten beaktas. Då de sakkunnigas arbete delvis är beroende av parallellt pågående utredningar, är det för närvarande inte möjligt att ange, när arbetet kan slutföras.

1945 års trafiksäkerhetskommitté undersöker möjligheten att få till stånd en vetenskaplig forskning rörande de orsaker, som vålla olyckorna i trafiken. Kommittén utreder den mänskliga faktorns betydelse för trafiksäkerheten och skall uppdraga riktlinjerna till organisation av det fortsatta trafiksäkerhetsarbetet. Studiet av den mänskliga faktorn i trafiken har i första hand gått ut på att undersöka möjligheten av att på ett lämpligt sätt reglera tillträdet till vissa trafikantgrupper, främst gruppen motorfordonsförare. Därvid ha medicinska och psykologiska synpunkter trätt i förgrunden. Kommittén har bl. a. gjort undersökningar om möjligheten att avhålla personer, som ha körkort, från att föra motorfordon vid sådana tillfällen, då deras prestationsförmåga är nedsatt, exempelvis på grund av alkoholförtäring eller trötthet. Kommittén studerar vidare problemen om åstadkommande av en bättre utbildning av blivande bilförare, en intensivare och mera planmässig trafikundervisning i skolorna samt upplysningsverksamhet och propaganda i syfte att höja allmänhetens kunskaper om trafikens lagar och stimulera till bättre trafikdisciplin. Därvid har bl. a. radions ställning och polisens medverkan i trafiksäkerhetsarbetet varit föremål för överläggningar. För att minska de speciella svårigheter och risker, som övergången från kris- till fredstrafik otvivelaktigt kommer att medföra, tog kommittén initiativ till en trafiksäkerhetskampanj under våren. Den av mig för detta ändamål tillsatta kommittén har nyligen börjat sitt arbete, och ett anslag för ändamålet har äskats av riksdagen.

Trafikledernas tekniska utformning har — såsom interpellanten framhåller — den allra största betydelse för trafiksäkerheten. Säkerhetssynpunkten kan dock näppeligen drivas så långt, att alla vägar förses med gång- och cykelbanor. Jag erinrar i detta sammanhang om de väsentligt ökade anslag till vägbyggnader, som föreslås i årets statsverksproposition. I motiveringen för sina petita anförde väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bl. a.: »När vägtrafiken efter världskrigets slut åter når förkrigstidens omfattning, förväntas samma svårigheter uppträda för trafiken, som på en del håll rädde omedelbart före kriget. I vissa avseenden bli förhållandena förvärrade. Styrelsen syftar därvid i första hand på dels den ökade cykeltrafiken, vilken troligen kommer att i stort sett bestå efter krisen, dels lastbilarnas ökade hjultryck. Den ökning av cykeltrafiken, som kan förväntas bestå efter världskriget, aktualiserar behovet av bredade vägar eller cykelbanor samt beläggningar eller fasta grusmattor utan lösa grusvallar.»

Investeringarna i vägar uppgå till mycket stora belopp. En ombyggnad av landsbygdens huvudvägnät till erforderlig standard beräknas kosta 1 500 miljoner kronor. Därtill komma kostnaderna för infarts- och genomfartsvägar inom städer och samhällen. Utöver huvudvägnätet finnes en icke oväsentlig längd andra allmänna vägar, vilka behöva ombyggas eller utbyggas med gång- och cykelbanor. Då motorfordonstrafiken ökar till fredsdimensioner, komma större belopp bilskattemedel att stå till förfogande för dessa omfattande arbeten. Det kan också visa sig nödvändigt att till omprövning taga upp frågan om bilbeskattningens grunder. Det lär dock knappast vara ekonomiskt möjligt att genom en tillfällig höjning av beskattningen hastigt täcka alla de vägbehov, som interpellanten berör.

Vid dispositionen av de redan nu betydande men framdeles sannolikt ännu större belopp, som investeras i vägväsendet, beaktas särskilt sådana ställen på vägarna, som visat sig innebära riskmoment för trafiken. Dessa farliga punkter

Ang. åtgärder mot farorna av en ökad motortrafik. (Forts.)

lokaliseras genom den bearbetning av polischefers rapporter rörande olycksfall i trafiken, som bedrivs inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

När de pågående utredningarna slutförts, kunna åtgärder bli aktuella. Av vikt är, att utredningsarbetet påskyndas och att resultaten därav snarast kunna omsättas i praktisk verklighet. Den omedelbart förestående trafiksäkerhetskampanjen kan betraktas som ett uttryck för medvetandet härom. Självklart är också, att jag även i fortsättningen vid bedömningen av investeringarna i vägar m. m. kommer att beakta trafiksäkerhetssynpunkterna.

Herr Ström: Herr talman! Det är mig en glädje att kunna framföra ett tack till herr statsrådet för det svar han har lämnat. Det andas en positiv inställning till alla de frågor som äro av verklig betydelse, vilket bådär gott för lösandet i framtiden av dessa frågor, som äro oerhört viktiga i många mänskliga och samhälleliga avseenden.

Det enda jag skulle vilja rikta en kritik emot är att statsrådet, ehuru han visserligen säger: »Av vikt är, att utredningsarbetet påskyndas och att resultaten därav snarast kunna omsättas i praktisk verklighet», ändå betonar, att utredningarna givetvis taga tid och att man sedan också när det gäller åtgärderna måste gå fram med — jag vill inte säga, att statsrådet menar försiktighet, men ändå med beaktande av erfarenheterna på området och med undvikande av att gå för långt när det gäller att pröva nya metoder. Jag tror, att erfarenheten härvidlag inte har den stora betydelse gent emot raska åtgärder som många vilja göra gällande, utan att herr statsrådet har alldeles rätt när han pekar på en rad nya och viktiga krav som framförts, nämligen krav på vetenskaplig forskning rörande orsakerna till olyckor i trafiken, på ett verkligt lämpligt urval av personer för tillträde till vissa trafikantgrupper, främst gruppen motorfordonsförare, vidare krav på omläggning av körskolorna och på intensivare och mera planmässig trafikundervisning i de allmänna skolorna. Jag tror att vi här ha någonting av den allra största betydelse för lösandet av problemen på detta område, och det är med glädje jag tar fasta på att statsrådet verkligen går in för att dessa frågor skola undersökas.

Jag tror också det kan vara rätt att, som herr statsrådet gör, peka på radions ställning; man kan åtminstone göra försök för att se om det är möjligt att göra någonting på den vägen. Men man riskerar att allmänheten stänger av radion just när den undervisningen börjar, och det blir därför kanske inte så effektivt som man kunde önska.

En annan mycket viktig sak är polisens medverkan i trafiksäkerhetsarbetet. Nu tror jag att trafikpolisen i vårt land i allmänhet är verkligt intresserad för sin uppgift. Om man studerar trafikpolisens arbete i våra städer, så kommer man till den slutsatsen, att den gör sitt bästa, och kunde man då få de önskemål på det rent psykologiska planet, som statsrådet Mossberg har framfört i radio, tillgodosedda, så tror jag att mycket skulle vara vunnet.

Det finns som sagt många goda uppslag här, och om kostnaderna verka avskräckande få vi tänka på att vi äro inne på ett slagfält, där ett ständigt och blodigt krig pågår. Vi kunna inte låta detta eviga krig på landsvägarna fortgå med de väldiga förluster, mänskliga och ekonomiska, som det medför, och därför tror jag att vi inte skola bli avskräckta av kostnaderna för fred och trygghet på färdevägarna. Det är också mycket glädjande att läsa om hur väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har sitt positiva intresse inriktat på denna sak.

Frågan är då till slut: hur snart kan man få alla dessa goda planer omsatta i åtgärder, hur hastigt kan man få reformerna genomförda och det mördande kriget stoppat? Detta är väl den springande punkten, och det är väl

Ang. åtgärder mot farorna av en ökad motortrafik. (Forts.)
här svårigheterna resa sig. Men de svårigheterna äro verkligen till för att övervinnas, och vi få inte låta utredningarna, studierna och forskningen ta så lång tid i anspråk att det måste dröja en avsevärd tid innan åtgärderna kunna förverkligas. Här är det fara i dröjsmål. Det är viktigt att det handlas snabbt, även om det måste ske i etapper, och jag hoppas att det också är statsrådets mening.

Friherre De Geer: Herr talman! Jag skall tillåta mig att i denna för hela svenska folket så oerhört viktiga fråga göra ett par korta reflexioner.

Liksom interpellanten, herr Ström, är jag herr statsrådet mycket tacksam för det svar som han har lämnat och för aila de påpekanden och goda uppslag, som kunna bidra till trafiksäkerhetens främjande. Men jag måste liksom herr Ström fråga: när skola alla dessa goda ting kunna genomföras? Jag undrar, om det inte är så och sedan många år tillbaka har varit så, att man utreder frågor om trafiksäkerhetens befrämjande, men att man ännu inte kommit så mycket längre än till utredningar. Jag har själv haft äran att deltaga i en sådan utredning, och jag måste säga, att man ännu inte hunnit så långt. Jag för min del och jag tror många andra vore därför herr statsrådet mycket tacksamma, om han kunde driva på dessa frågor, så att det inte bara bleve utredningar, utan man verkligen åstadkomme någonting som i tid kunde stoppa en del av de olycksfall, som måste inträffa, nu när alla nyexaminerade bilister komma ut på vägarna. Jag tror inte, att det räcker med att man gör mer eller mindre vetenskapliga utredningar och hoppas att kunna genom propaganda sätta stopp för olyckorna. Jag är övertygad om att man här i landet behövde, i högre grad än man hittills har velat, också vidta verkliga kraftåtgärder.

För egen del har jag haft tillfälle att under många år studera trafiken både här och i utlandet, och jag har kunnat konstatera, att i andra länder utövades före kriget särskilt kontrollen av trafiken med en helt annan skärpa än vi här i Sverige äro vana vid. Vad särskilt landsbygdsförhållandena beträffar, ser man oupphörligt, om man färdas på vägarna, hur bilister, som borde ha förstånd och erfarenhet, köra på de mest orimliga sätt. De ta kurvorna felaktigt, köra i innerkurvor på ett för de mötande livsfarligt sätt och köra om andra trafikanter med fara för deras liv. Det finns otaliga exempel härpå, som man kan dra fram. Det har tidigare påyrkats, att exempelvis statspolisen eller någon annan skulle noggrannare kontrollera sådana vårdslösa bilister. Jag för min del yrkar inte på något sätt, att polisen skall gå till överdrift vid sin kontroll, och jag är liksom herr Ström alldeles övertygad om att trafikpolisen gör sitt allra bästa, men jag undrar, om inte felet till stor del ligger i de förordningar, som gälla för trafikpolisen och vari man anvisar den att ägna sig åt visserligen nyttiga, men i förhållande till trafiksäkerheten ganska obetydliga ting. I städerna och på landsbygden ser man, att trafikpolisen genom stickprov undersöker, om körkort och bromsar äro i ordning etc. Men vore det inte, herr statsråd, sannolikt att man litet snabbare kunde få en ökad trygghet, om de tillgängliga krafterna kunde ägna sig åt att verkligen kontrollera, hur bilisterna fara fram? Jag är övertygad om att man kommer att få bevittna många olyckor nu, när de nya bilisterna komma och de, som tidigare inte kunnat köra förnuftigt, nu åter släppas ut på vägarna.

Herr talman! Jag ville framhålla just detta, att det, om man skall rädda en del människoliv, säkerligen — förutom dessa utredningar och denna propaganda och dylikt, som i och för sig kan vara mycket bra — behöves, att man tar i med hårdhandskarna, i den mån det låter sig göra utan alltför stora kostnader och alltför stor utökning av kontrollapparaten. Jag tillåter mig uttala

Ang. åtgärder mot farorna av en ökad motortrafik. (Forts.)
den förhoppningen, att vår nuvarande kommunikationsminister skall ha ögonen fästa även på den del av problemet, som jag pekat på.

Justerades protokollet för den 27 nästlidne mars.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 215, angående bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 216, angående ytterligare anslag till prisreglerande åtgärder för budgetåret 1945/46.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 218, angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet nedannämnda motioner:

nr 287, av herr *Näsgård*,

nr 288, av herr *Näsgård* m. fl.,

nr 289, av herrar *Tjällgren* och *Näsgård*,

nr 290, av herr *Tjällgren* m. fl.,

nr 291, av herr *Sundberg* m. fl.,

nr 292, av herr *Andersson*, *Gustav Emil*, m. fl.,

nr 293, av herrar *Wagnsson* och *Aman*,

nr 294, av herr *Mannerskantz* m. fl, samt

nr 295, av herrar *Mannerskantz* och *Björkman*,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 30 maj 1941 (nr 350) angående skogsvårdsstyrelser, m. m.

Föredrogs och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 12, statsutskottets utlåtanden nr 8 och 63—72, bevillningsutskottets betänkanden nr 19—24, bankoutskottets utlåtanden nr 19—25, första lagutskottets utlåtanden nr 16—19, andra lagutskottets utlåtanden nr 19 och 20, jordbruksutskottets utlåtanden nr 11—16, första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 6 samt kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 3 och 4.

Ordet lämnades på begäran till herr **Holmbäck**, som yttrade: Herr talman! Den 1 april 1941 insände en till värmländska gränsen kommenderad bataljonschef, som tidigare varit aktiv officer och nu var kapten i reserven och industriman, ett handbrev till dåvarande chefen för försvarsdepartementet. Tillsammans med en ryttmästare i reserven, ävenledes förutvarande officer på aktiv stat och nu godsägare och ordförande i hushållningssällskapet i sitt län, en landstormskapten som var civilingenjör, en löjtnant och en fänrik, båda på aktiv stat, hade brevskrivaren, enligt vad som upplyses i brevet, gått igenom försvarsanläggningarna vid det avsnitt av gränsen, till vilken han vore kommenderad, och samtliga de fem officerarna hade funnit läget på den fasta punkten felaktigt.

*Interpellation
ang. rätt för
militär perso-
nal att till
Kungl.
Maj:t fram-
föra förslag
m. m.*

Interpellation ang. rätt för militär personal att till Kungl. Maj:t framföra förslag m. m. (Forts.)

Omkring en halv miljon kronor vore felinvesterade penningar. Efter att ha angivit, att han föregående sommar iakttagit felpplacerade dyrbara anläggningar å annan ort, föreslog brevskrivaren att, innan nya miljoner nedlades på tilläventyrs felaktiga anläggningar, en blandad kommission bestående av en rutinerad infanterist, en förständig flygofficer, en skicklig artillerist och en fortifikationsofficer finge göra en snabbrevision av anläggningarna efter gränsen. Eventuellt borde en eller flera dylika kommissioner tillsättas.

Den 13 april 1941 hölls förhör vid bataljonens stab med brevskrivaren. En anmälan från armékåren upplästes, av vilken inhämtades, att han avlåtit en skrivelse till eh (chefen) för kungl. försvarsdepartementet rörande bat (bataljonens) uppgift, utan att iakttaga stadgad tjänsteväg, och därigenom gjort sig skyldig till oförstånd i fullgörande av tjänsteplikt. Sedan den tilltalades (brevskrivarens) levnadsomständigheter angivits, återger protokollet hans försvar för sin åtgärd. Han ansåg, att de i skrivelsen nämnda förhållandena voro så uppseendeväckande, att de snarast borde komma till statsrådets kännedom, att han hade fullt klart för sig, att han gått utanför den militära tjänstevägen, att han icke gjort detta i oförstånd, utan med rent uppsåt, att han ansåg, att han som medborgare kunde vända sig till statsrådet direkt, att skrivelsen icke finge tolkas så, att han icke kände sig bunden av order från »eh I 10», m. m. På särskild fråga av förhørsledaren, om den tilltalade kunde erinra sig, att han vid ett tillfälle ungefär en vecka tidigare yttrat, att han förlorat tilltron till den militära ledningen, uppgav brevskrivaren, att han icke kunde erinra sig, om han sagt så. Däremot medgav han, att han vid tillfället i fråga yttrat: »Vi industrimän ha större sinne för realiteter.» Den ryttmästare, som omnämnts i det föregående, vittnade att den till försvarsministern insända skrivelsen vore diktad av dess författares strävan att framhålla nödvändigheten av att under relativt lugna tider noggrant undersöka alla taktiska och tekniska förhållanden, innan omfattande och dyrbara anläggningar igångsattes, samt att han vore fast övertygad om att skrivelsen icke innebure, att brevskrivaren icke kände sig bunden av »eh I 10» order.

Jämlikt 130 § strafflagen för krigsmakten ålades därefter brevskrivaren för oskicklighet i fullgörande av tjänsteplikt disciplinstraff av arrest utan bevakning i fyra dagar, varvid skulle antecknas att straffet ådömts i fält.

Brevskrivaren har sedermera i artiklar i Ny militär tidskrift 1941 och 1942 »Vägförsvaret» och »Det finkalibriga tänkandet» samt i Göteborgsposten 1943 utvecklat sin uppfattning. Krigsvetenskapsakademiens handlingar och tidskrift 1945 innehåller en årsberättelse av föredraganden i ingenjörsvetenskap, i vilken säges att befästhetsverksamheten under den första tiden av beredskapen präglades av osäkerhet och planlöshet. Brevskrivaren avlägsnades omkring årsskiftet 1942—1943 från sitt befäl bl. a. på grund av kritisk och negativ inställning till av högre chefer meddelade anvisningar.

Att i detta sammanhang i allmänhet gå in på de förhållanden, som i det föregående angivits, kan icke ifrågakomma. Det förefaller emellertid anmärkningsvärt, att en svensk officer kunnat bli ådömd straff för att direkt till försvarsministern ha insänt en skrivelse rörande militära förhållanden. Varje svensk medborgare bör ha rätt att bringa under Kungl. Maj:ts skärskådan de missförhållanden han iakttagit och de förslag han vill väcka. Om man skulle förbjuda en svensk statstjänsteman att vända sig direkt till Kungl. Maj:t utan endast anvisa honom att vända sig till sina närmaste överordnade, skulle man kunna skydda missförhållanden och stäcka initiativkraften. Jag utbeder mig därför kammarens tillstånd att få interpellera herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet och till honom rikta följande fråga:

*Interpellation ang. rätt för militär personal att till Kungl. Maj:t framföra
förslag m. m. (Forts.)*

Gälla fortfarande stadganden, som förbjuda militär personal att direkt till Kungl. Maj:t resp. till departementschefen inberätta iakttagelser de gjort i tjänsten och framföra förslag i anledning därav, och ämnar herr statsrådet i så fall vidtaga anordningar för att få dem upphävd?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Herr Arrhén erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Tidningspressen har relativt nyligen omtalat en beklaglig olyckshändelse i samband med vinterövningarna vid Hallands flygflottilj. Flottiljens vinterövningar voro planerade att taga sin början den 5 februari vid Kiruna flygfält. Onsdagen den 7 februari startade den flygande styrkan sin färd via Västerås och Kallax invid Luleå och nådde den första dagen Västerås. På grund av otjänlig väderlek kunde icke färden fortsättas förrän söndagen den 10 februari med flygfältet invid Luleå som närmaste mål. Det var på denna färd den flygande styrkan tvingades ned på grund av snöstorm och tjocka. Ett av planen med en besättning av tre man är fortfarande försvunnet utan att minsta spår för att få klarhet om dess öde uppdagats. I det med all sannolikhet förolyckade planet befunno sig e. o. fänriken Håkan Gunnar Hoffberg, född 1920, furiren Alf Stig Einar Andersson, född 1924, och vpl. flygföraren Karl Einar Carlsson, född 1926. Av dessa voro de båda förstnämnda kyrkoskrivna i Halmstad och den senare i Stockholm.

*Interpellation
ang. bättre
förmåner åt
efterlevande
till förolyckad
militär
personal.*

Fänrik Hoffberg ingick äktenskap den 8 september 1945, och hans efterlämnade maka väntar sin nedkomst under försommaren. Furir Andersson ingick äktenskap den 30 september 1945, och hans maka nedkom med en dotter den 11 februari 1946, alltså dagen efter olyckshändelsen. Dessa notiser äro av vikt för händelsens mänskliga bedömning. Det innebär givetvis för dessa unga kvinnor en katastrof att så oförmodat berövas sina män. Till den psykiska chocken sälla sig emellertid även svårigheter av annan, mera materiell art, som äro värda uppmärksamhet från det allmännas sida.

När en befattningshavare är ung, häftar han i regel i skuld för det nybildade hemmet. Hyran för lägenheten måste betalas varje månad, tills den efterlevande hunnit finna en mindre och billigare bostad, vilket, som bekant, under nuvarande förhållanden är mycket svårt. Vid flyttningen tillkomma även flyttningskostnader m. m.

Försvaret civilförvaltning har nyligen utfärdat vissa direktiv, som reglera utbetalandet av löner, begravningshjälp och pension eller livränta även i de fall, då dödsfallen icke kunnat officiellt fastställas. Det förefaller dock, som om dessa erhållit en alltför ensidig utformning, vilken särskilt för de yngre, gifta befattningshavarna måste te sig otillräcklig.

Nu gällande författningar tilläto t. ex. i det fall, som vi här erinrat om, utbetalandet av lön endast t. o. m. den förmodade dödsdagen, den 10 februari. Man kunde alltså till de efterlevande endast utbetala en tredjedel av månadslönen, vilket icke kan förslå till hyra och uppehälle för de efterlevande under ens den del av månaden, som återstod. I detta fall förskötterades den begravningshjälp på fyrahundra kronor per person, som i övriga sammanhang är beräknad att utgå, och FCF har i senare PM angående utbetalande av lön i vissa fall till anhöriga till i tjänsten förolyckad personal bekräftat att så efter vederbörande militära befälhavares bedömande får ske, där »beställningshavare under tjänsteutövning blir borta».

Interpellation ang. bättre förmåner åt efterlevande till förolyckad militär personal. (Forts.)

Som här omnämnda PM just nu synes vara normerande på området, förtjänar den att återgivas. Den lyder:

»PM

ang. utbetalande av lön i vissa fall till anhöriga till i tjänsten förolyckad personal.

Avlider beställningshavare, varå militära avlöningsreglementet, militära icke-ordinariereglementet eller manskapsavlöningsreglementet är tillämpligt, i tjänsten, utgår avlöning i enlighet med bestämmelserna i 2 § 3 mom. militära avlöningsreglementet, 3 § 3 mom. militära icke-ordinariereglementet och 2 § 2 mom. manskapsavlöningsreglementet till och med dagen för dödsfallet. Därest den avlidne vid sitt frånfalle innehaft pensionsberättigande beställning och efterlämnar familjepensionsberättigad anhörig, äger sådan anhörig jämlikt 8 § 2 mom. allmänna familjepensionsreglementet uppbära familjepension, räknat från och med dagen näst efter den, då beställningshavaren avlidit. Därjämte utgår jämlikt 45 § militära avlöningsreglementet, 24 och 40 §§ militära icke-ordinariereglementet samt 29 § manskapsavlöningsreglementet till dödsboet efter avliden beställningshavare begravningshjälp med 400 kronor. Efterlämnar den avlidne familjepensionsberättigad anhörig, skall dock, där den avlidnes lön för månad jämte rörligt tillägg överstiger familjepensionen för månad, begravningshjälpen ökas med skillnaden.

Fall kunna inträffa, där beställningshavare under tjänsteutövning blir borta. Därest vederbörande militära befälhavare förklarat att skäligen måste antagas, att beställningshavaren omkommit till följd av olycksfall i samband med tjänsteutövning, bör hinder icke möta att till beställningshavarens närmaste anhöriga utbetala ett belopp motsvarande den begravningshjälp, som författningsenligt må tillkomma vederbörandes stärbhus.

Enligt vad under hand inhämtats från statskontoret, har nämnda ämbetsverk i likartade fall plägat utbetala familjepension utan att dödsattest förelegat. Skulle av någon anledning beslut i fråga om familjepension av statskontoret prövas böra ställas på framtiden, torde hinder icke böra möta mot att, i avvaktan på att sådant beslut meddelas, till familjepensionsberättigad anhörig för månad utbetalas ett belopp, motsvarande den beräknade familjepensionen för månad. I sistnämnda fall bör emellertid statskontoret i samband med pensionsansöknings ingivande underrättas om de belopp, som utbetalas.

Utbetalningar av belopp motsvarande begravningshjälp och familjepension böra ske mot kvitto, vari beloppets mottagare medger, att beloppet kommer att gå i avräkning på framdeles utgående begravningshjälp respektive familjepension.

Vad i det föregående sagts i fråga om begravningshjälp har jämväl avseende å manskap, tillhörande löneplan Ma, samt värnpliktiga. Beträffande ersättning i övrigt åt efterlevande, i vad avser sistnämnda båda personalkategorier, stadgas i gällande militätersättningsförordning samt förordningen den 17 maj 1940 om särskild ersättning i vissa fall för skada till följd av olycksfall vid flygning. Ansökningar om utfående av ersättning, som avses i nämnda förordningar, ingivas till riksförsäkringsanstalten. Enligt vad under hand inhämtats plägar riksförsäkringsanstalten i här avsedda fall verkställa utbetalningar av livränta utan att dödsbevis föreligger. Man lär härvid stödja sig på stadgandet i 26 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete, vari sägs: 'Har någon . . . blivit borta, samt har all underrättelse om honom upphört, och kan skäligen antagas, att han omkommit till följd av olycksfall i arbetet, äger anhörig . . . uppbära livränta . . .'

Stockholm den 8 mars 1946.

FÖRSVARETS CIVILFÖRVALTNING

Kanlisbyrån.»

Interpellation ang. bättre förmåner åt efterlevande till förolyckad militär personal. (Forts.)

I det fall, som här fått tjäna som typfall, erhöilo alltså de omkomnas efterlevande lön utbetalad t. o. m. den förmodade dödsdagen samt en begravningshjälp på fyrahundra kronor. Fänrikens efterlämnade maka erhåller därutöver en familjepension utgörande per år kronor ettusenttrettio två, vartill komma dyrtids- och kristillägg med för närvarande sammanlagt 31 procent. Per månad blir pensionen kronor etthundratolv och 66 öre. Endast hyran för lägenheten utgjorde kronor 110 per månad, varför ingenting återstod för uppehållet. Reflexionerna göra sig i övrigt själva.

Det förefaller uppenbart, att de ekonomiska villkor, som tillämpas på efterlevande till under tjänsteutövning förolyckade befattningshavare, äro alltför restriktivt hållna. I första hand kräva rätt och billighet, att lönen utbetalas under hela den månad, under vilken olyckshändelsen ägde rum. Ett realistiskt betraktelsesätt har också fog för den meningen, att lön även borde utgå ytterligare två à tre månader efter det förmodade eller konstaterade dödsfallet. Det förefaller mig till sist, som om detta spörsmål ägde icke ringa betydelse även ur den synpunkten, att genom ett tillrättaläggande i enlighet med det syfte, som här antytts, en högre grad av trygghetskänsla och därmed en bättre anda inom vår försvarsmakt skulle befräjas.

Med anledning av vad som sålunda anförts anhåller jag om första kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa följande frågor:

1. Har herr statsrådet uppmärksammat, att bestämmelserna i militära avlöningsreglementet, militära icke-ordinariereglementet och manskapsavlöningsreglementet icke på ett skäligt sätt tillgodose efterlevandes till i tjänsten förolyckade befattningshavare berättigade intressen.

2. Har herr statsrådet för avsikt att med anledning av upprepade olyckshändelser inom försvarsmakten framlägga förslag till ändrade och för efterlevande mera rimliga bestämmelser?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna

*Protokoll hållet vid sammanträde med herr talman-
nen i riksdagens första kammare och de kammarens
ledamöter, som blivit utsedda att jämte herr talman-
nen tillsätta kammarens kanslipersonal och vaktbetjä-
ning, den 2 april 1946.*

På därom gjord ansökning beviljade herrar deputerade förste vaktmästaren hos kammaren C. Jensen tjänstledighet på grund av sjukdom, räknat från och med den 1 innevarande april, tills vidare, så länge han av sjukdom vore förhindrad att uppehålla sin befattning hos kammaren. För samma tid förordnades till vikarie för Jensen postvaktmästaren S. Nilsson och till vikarie för denne vaktmästaren K. Swenson.

Härjämte förordnades e. o. vaktmästaren vid riksbanken K. H. Gustafsson att tills vidare under tiden för Swensons förordnande såsom postvaktmästare uppehålla Swensons vaktmästarbefattning.

Här skulle antecknas, att Gustafsson redan under gårdagen börjat tjänstgöra hos kammaren.

Är och dag som ovan

In fidem
G. H. Berggren.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.39 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 3 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Herr **talmannen** yttrade: Efter samråd med talmannen i andra kammaren och talmanskonferensen får jag med avseende å riksdagsarbetet vid påsktiden meddela kammaren, att, såvitt nu kan bedömas, sista arbetsplenum före påsk blir onsdagen den 10 april eller, om så erfordras, torsdagen 11 april. Efter påsk återupptages riksdagsarbetet torsdagen den 25 april. Såvida voteringspropositioner för gemensamma omröstningar dessförinnan blivit godkända, sammanträda kamrarna sistnämnda dag, torsdagen den 25 april kl. 2 eftermiddagen, varvid gemensamma omröstningar anställas. Därefter återupptages utskottsarbetet, och bordläggningsplena komma att hållas tisdagen den 30 april och fredagen den 3 maj. Lördagen den 4 maj hålles arbetsplenum i stället för onsdagen den 1 maj. Allt detta under förutsättning att intet oförutsett inträffar, som påkallar annan anordning.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av 33 § lagen om val till riksdagen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1946/47 under åttonde huvudtiteln, avseende anslagen inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—46.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 47.

Lades till handlingarna.

Punkterna 48—53.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 54.

Lades till handlingarna.

Punkterna 55—64.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 65.

Lades till handlingarna.

Punkten 66.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 67.

Lades till handlingarna.

Punkterna 68—70.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 71.

Lades till handlingarna.

Punkten 72.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 73.

Lades till handlingarna.

Punkterna 74 och 75.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 76.

Lades till handlingarna.

Punkterna 77 och 78.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 79.

Lades till handlingarna.

Punkten 80.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 81.

Lades till handlingarna.

Punkterna 82—89.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 90.

Lades till handlingarna.

Punkterna 91—94.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 95.

Lades till handlingarna.

Första kammarens protokoll 1946. Nr 14.

Punkterna 96 och 97.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 98.

Lades till handlingarna.

Punkterna 99—123.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 124.

Lades till handlingarna.

*Anslag till
skolöver-
styrelsen.*

Punkten 125.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen angiven personalförteckning och avlöningsstat för skolöverstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1946/47, dels ock till Skolöverstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av 838 200 kronor.

I den av Kungl. Maj:t föreslagna personalförteckningen hade under rubriken Tjänstemän å ordinarie stat upptagits bland annat en gymnastikkonsulent i lönegraden A 21.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft

dels en inom första kammaren av herr *B. Elmgren* m. fl. väckt motion (I: 139), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av årets statsverksproposition, att i personalförteckningen för skolöverstyrelsen å ordinarie stat uppfördes en förste gymnastikkonsulent A 24 i stället för den i propositionen föreslagna gymnastikkonsulenten A 21;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *V. Åman* (I: 73) och den andra inom andra kammaren av fröken *Hildur Nygren* m. fl. (II: 125);

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *B. Elmgren* m. fl. (I: 138) och den andra inom andra kammaren av herr *P. H. Fagerholm* (II: 308).

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen I: 139,

a) godkänna under punkten införd personalförteckning för skolöverstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1946/47;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för skolöverstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1946/47;

c) till Skolöverstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av 838 200 kronor;

II. att motionerna I: 73 och II: 125 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

III. att motionerna I: 138 och II: 308 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av, utom andra, herrar *Pauli*, *Lindström*, *Petersson*, *Malmborg* i Skövde och *Holmström*, fru *Alvén* samt herr *Hoppe*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

Anslag till skolöverstyrelsen. (Forts.)

I. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen I: 139,

a) godkänna — — — budgetåret 1946/47;

b) godkänna — — — budgetåret 1946/47;

c) till Skolöverstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av 839 200 kronor;

II. att motionerna — — — åtgärd föranleda;

III. att motionerna — — — åtgärd föranleda.

I den av reservanterna förordade personalförteckningen för skolöverstyrelsen hade bland tjänstemän å ordinarie stat upptagits en gymnastikkonsulent i lönegraden A 24.

Herr Pauli: Herr talman! På denna punkt, som berör skolöverstyrelsen, finns en reservation, bland vars undertecknare även jag befinner mig. Den rör andre gymnastikkonsulenten hos skolöverstyrelsen. Sedan flera år har frågan om dessa gymnastikkonsulenters löneställning och anställningsförhållanden varit diskuterad, och Kungl. Maj:t har numera gjort slag i saken beträffande förste gymnastikkonsulenten, som från att ha varit placerad i Eo 26 inplacerats i A 27 och alltså både flyttats upp och blivit ordinarie. Andre gymnastikkonsulenten, som är en kvinnlig befattningshavare, har hittills varit placerad i Eo 21, och beträffande henne har departementschefen nu föreslagit, att hon skall bli ordinarie och alltså placeras i A 21. Någon ändring av hennes lönegradsplacering har inte föreslagits.

I en motion har förordats, att denna befattningshavare skall uppflyttas i A 24, och reservanterna ha samma uppfattning. Redan vid fjolårets riksdag skrev statsutskottet och riksdagen, att det borde övervägas, om inte en högre löneställning är den riktiga för denna befattningshavare, om man jämför henne med gymnastiklärarna vid de allmänna läroverken, vid folk- och småskoleseminarierna och även vid gymnastiska centralinstitutet. Vid folkskoleseminarierna ha gymnastiklärarna samma löneställning som denna konsulent, och vid gymnastiska centralinstitutet äro de placerade i A 24 eller högre. Då andre konsulenten skall inspektera gymnastiklärarna vid dessa anstalter, kan man tycka, att det vore rimligt, att hon hade en något bättre löneställning än de, som skola stå under hennes kontroll. Men detta är givetvis inte det enda skäl, som vi ha att anföra. Det är en mycket omfattande och självständig inspektionsverksamhet, som denna konsulent utövar, och verksamheten växer undan för undan. Det synes knappast rimligt, att det i lönehänseende skall vara ett så långt steg mellan dessa två befattningshavare, vilkas verksamhet i mångt och mycket är densamma; jag har ju svårt att tro, att den omständigheten, att andre konsulenten är en kvinna, skall anses vara ett tillräckligt skäl för ett så långt steg som mellan lönegraderna 21 och 27.

Jag har med beklagande konstaterat, att man inte i årets åttonde huvudtitel finner något sådant övervägande beträffande andre konsulentens löneställning som riksdagen i fjol ifrågasatte. Jag tar för givet, att ett sådant övervägande lika fullt har skett, men att departementschefen av vissa statsfinansiella tvångsskäl inte har ansett sig i år böra göra någonting åt själva lönegradsplaceringen. När man ser, att en ändring i alla fall numera kommit till stånd beträffande förste konsulenten — en reform, som för övrigt inte kostar staten mycket — kan man väl ha den förhoppningen, att det inte skall dröja så länge, innan det blir en ändring även i fråga om andre konsulenten. Vi reservanter ha emellertid ansett, att riksdagen, på grundval av vad skolöverstyrelsen föreslagit, redan i år skulle kunna taga detta välbefogade steg, som består i en höjning av andre konsulentens löneställning till A 24.

Anslag till skolöverstyrelsen. (Forts.)

Jag ber, herr talman, att med detta få rekommendera en sådan ändring och yrka bifall till reservationen vid denna punkt.

Herr statsrådet **Erlander**: Herr talman! Då detta är den första punkt under årets åttonde huvudtitel, rörande vilken diskussion uppstått, kanske det kan tillåtas mig att uttala min tacksamhet gentemot statsutskottet för den utomordentligt välvilliga behandling, som utskottet låtit huvudtiteln undergå. Jag noterar, att de förslag till justeringar, som befunnits lämpliga, samtliga gått i anslagshöjande riktning, och jag ser i detta ett löfte för framtiden, då jag tror, herr talman, att det kommer att bli ganska stora anslagskrav, som under de kommande åren komma att ställas från ecklesiastikdepartementets sida.

Beträffande den punkt, som här tagits upp till diskussion, vill jag endast säga, att jag tror, att det skulle vara riskabelt, om riksdagen, med den motive-ring som användes av reservanterna, går på reservationen. Vilken löneställning en statstjänsteman skall ha, bör avgöras efter graden och arten av hans uppgifter, och man skall inte därvid taga för stor hänsyn till vederbörandes ställning som överordnad funktionär över andra tjänstemän. Om vi slå in på den linjen och säga, att en inspekterande person alltid skall vara placerad i högre löneställning än den, som han inspekterar, tror jag, att vi kommit in på en farlig väg. Jag skall bara påpeka hurusom exempelvis undervisningsråden, som skola inspektera olika skolor, äro placerade i A 30, under det att rektorerna vid våra läroverk äro placerade i en lönegrad, som motsvarar löneklas-serna 34 till och med 36; E 11—E 13 motsvara nämligen de klasserna. En rektor för ett av våra större läroverk har sålunda 3 000 kronor mer än ett undervisningsråd. Det skulle vara ganska underligt, om riksdagen accepterade den tanken, att den inspekterande i lönehänseende alltid måste vara placerad över den som inspekteras. Den auktoritet, som han skaffar sig, skaffar han inte på grund av sin löneställning utan på grund av sina personliga kvalifikationer och framför allt på grund av den auktoritet, som det ämbetsverk äger, vilket han företräder.

Vi ha provat den här saken i departementet, och vi ha kommit till det resultatet, att det inte är någon risk med att, åtminstone tills vidare, låta det nu bestående förhållandet fortsätta. Jag tror, att kammaren med ganska stort lugn kan följa utskottet i denna fråga.

Herr **Olsson, Oscar**: Herr talman! Efter ecklesiastikministerns anförande har jag just ingenting att tillägga. Jag vill endast till det han yttrade säga, att om kammarens ledamöter titta på sidorna 53 och 54 i utskottsutlåtandet, så se kammarens ledamöter, att det är på inte mindre än tio punkter, som departementschefen har höjt löneställningarna för tjänstemän i skolöverstyrelsen. Det är, såvitt jag förstår, ganska frikostigt.

Vad nu denna gymnastikkonsulent beträffar har jag i långa tider haft uppmärksamheten riktad på en annan tjänsteman, som är satt i samma ställning, nämligen e. o. andre bibliotekskonsulenten, som nu blivit ordinarie i samma lönegrad. Jag får säga, att jag tycker, att det skulle vara besvärligt för statsutskottet och riksdagen att nu i efterhand, sedan ärendena prövats av departementschefen på det ytterst välvilliga sätt som skett, sitta och fingra på dessa saker.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Pauli**: Herr talman! Jag är tacksam för att herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet gav ett litet finger åt den tanken, att det skulle bli en ändring i det avseende, som jag tillät mig beröra i mitt föregående an-

Anslag till skolöverstyrelsen. (Forts.)

förande. Han sade, att »tills vidare» bör det inte bli någon ändring, men jag hoppas, att det av statsrådet antydda uppskovet med en förbättring av löneställningen inte skall bli alltför långt.

Jag måste dock säga, att jag inte kan godtaga hans resonemang, när han säger, att det skulle vara »farligt», om riksdagen följde den principen, att en inspekterande myndighet bör ha en något bättre — eller i varje fall inte sämre — löneställning än de ha, som vederbörande skall inspektera. Statsrådet nämnde som exempel att undervisningsråden utgöra en inspekterande myndighet över läroverksrektorerna, men ändå äro avsevärt sämre avlönade. Jag inser verkligen inte, herr statsråd, vari faran skulle ligga, om man även här tillämpade den princip som jag tillåtit mig att rekommendera. Jag tror, att det finns alla skäl att ge våra undervisningsråd en lön, som åtminstone inte understiger läroverksrektorernas. Jag undrar, om inte detta i vissa hänseenden skulle avhjälpa en rekryteringssvårighet, som då och då lär ha förekommit. Och på det område, som vi för närvarande diskutera, undrar jag, om inte en sådan rekryteringssvårighet kan uppstå; i varje fall är det ganska naturligt, om en dugande kraft hellre söker sig till en bättre avlönad befattning utan denna mycket tunga arbetsbörda och kontrollskyldighet, som åvilar en konsulent av detta slag i överstyrelsen.

Jag ber att få erinra om att den här skillnaden i lönehänseende mellan den inspekterande och inspekterade ingalunda var det enda skäl, som jag anförde. Jag talade också om denna konsulents växande arbetsbörda och om den ansvarsfulla kontrollplikt, som åligger henne. Jag vill därför upprepa min förhoppning om att — för den händelse kammaren inte skulle vilja bifalla reservationen, vilket jag fortfarande finner vara det riktigaste — det i varje fall inte kommer att dröja länge innan denna reform blir verklighet.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Pauli m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Pauli* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 125, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Pauli m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten 126.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 127.

Lades till handlingarna.

Punkterna 128—132.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 133.

Lades till handlingarna.

Punkten 134.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 135.

Lades till handlingarna.

Punkterna 136—158.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 159.

Lades till handlingarna.

Punkten 160.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 161.

Lades till handlingarna.

Punkterna 162—178.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Anslag till
skolhems-
byggnader
m. m.*

Punkten 179.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte till Folkskolor m. m.: Bidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Heiding, Manner-skantz, Gustav Emil Andersson, Svensson* i Grönvik och *Rubbestad* ansett, att utskottet bort tillstyrka minskning av det av Kungl. Maj:t äskade anslagsbeloppet med 125 000 kronor och alltså hemställa, att riksdagen måtte till Folkskolor m. m.: Bidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 875 000 kronor.

Herr **Heiding**: Herr talman! Vid denna punkt har jag varit med om att avgiva en reservation, där vi yrkat att anslaget måtte sättas ned med 125 000 kronor; departementschefen har föreslagit ett reservationsanslag på 1 000 000 kronor. Det förhåller sig så, att skolöverstyrelsen begär ett anslag på 750 000 kronor, vilka skulle få karaktären av förslagsanslag. Förra året beviljades för förevarande ändamål ett belopp av 500 000 kronor, man kan således säga, att vad som nu föreslagits är en rätt stor ökning i förhållande till föregående år. Härtill kommer att det vid innevarande års början fanns en odisponerad summa på 716 000 kronor.

Jag vill säga, att när det gäller dessa skolhemsbyggnader går det inte åt så stora belopp för varje byggnad. Meningen är ju, att statsbidrag skall utgå med ungefär 80 procent, och för varje skolhemsbyggnad brukar det då åtgå om-

Anslag till skolhemsbyggnader m. m. (Forts.)

kring 180 000 kronor. Det anslag, som vi vilja gå med på, skulle således räcka till ganska många skolhemsbyggnader.

Vad beträffar skolöverstyrelsens begäran, att det av den föreslagna anslaget skulle göras till förslagsanslag, har statskontoret inte ansett detta lämpligt, och även departementschefen har gått in för att anslaget, liksom hittills, skall vara ett reservationsanslag. Departementschefen har emellertid ansett att det skulle höjas så pass mycket som från 750 000 kronor till 1 000 000 kronor. Vad vi begärt i vår reservation är således en nedprutning av det av Kungl. Maj:t begärda anslaget till 875 000 kronor. Räknar man med det vid årets början tillgängliga beloppet, skulle 1 591 000 kronor finnas disponibla för skolhemsbyggnader.

Då under åren 1936—1941 och 1942—1946 såsom bidrag till skolhemsbyggnader anvisats ett belopp av tillhoppa 2 250 000 kronor och därav beviljats statsbidrag med ett sammanlagt belopp av 1 533 985 kronor, finner man, att under alla dessa år för det här ändamålet inte åtgått mer än i runt tal 1 500 000 kronor. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle nu 1 716 000 kronor ställas till förfogande för ett enda år. Man får säga, att detta är ett högt tilltaget belopp, om man tänker på vad som yttrades här förra onsdagen vid beviljandet av anslag till byggande av lantmannaskolor och lanthushållsskolor. I det fallet hade statsrådet begärt ett anslag på 2 600 000 kronor, och i en reservation hade begärts en höjning av anslaget till 4 000 000 kronor. Gentemot reservationen yttrade statsrådet, att det var onödigt att taga skattemedel i anspråk, när det inte behövdes, eftersom det inte gick att få byggnadstillstånd i en utsträckning, som svarade mot en sådan förhöjning av anslaget. Kommer det att gå lättare att få byggnadstillstånd för dessa skolhemsbyggnader, som det nu är fråga om, än för lantmannaskolor och lanthushållsskolor? Det är en fråga, som jag gärna skulle vilja ställa till herr statsrådet i det här sammanhanget.

Det är ju för övrigt en viss skillnad mellan dessa båda anslag, ty när det gäller att bygga lantmannaskolor kanske detta anslag på 2 600 000 kronor inte räcker mer än för ett par sådana skolor, då det ju där är fråga om stora komplex, under det att det för varje skolhemsbyggnad inte behövs mer än omkring 180 000 kronor. I vissa fall kan det hända att inte ens det beloppet behövs. Jag tycker att det är egendomligt, att man i ett fall skall vara så sparsam och framhålla, att det inte finns möjligheter att erhålla byggnadstillstånd, och i ett annat fall gå fram på de linjer, som man här gjort, och begära ett så pass högt belopp som det föreslagna. Jag anser, att man skulle ha kunnat stanna vid det belopp, som begärdes av skolöverstyrelsen, 750 000 kronor, och likväl låta det få formen av reservationsanslag, men vi ansågo dock, att anslaget skulle kunna höjas med 125 000 kronor utöver vad skolöverstyrelsen begärt för att det bättre skulle räcka till.

Trots att jag inte vill motsätta mig, att det beviljas rätt stora anslag för denna byggnadsverksamhet, anser jag inte att man behöver gå så långt som departementschefen gjort, utan att man kan hålla sig till det belopp, som vi föreslagit i vår reservation. Herr talman, jag ber att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr statsrådet **Erlander**: Herr talman! Det kan givetvis formellt synas, som om reservanterna här intoge en ganska stark position, eftersom det finns kvar så mycket odisponerade medel på anslaget vid budgetårets ingång och skolöverstyrelsen åtminstone formellt har föreslagit ett lägre belopp än vad Kungl. Maj:t har förordat. Men om man ser till, hur det i realiteten ligger till, blir läget helt annorlunda.

Anslag till skolhemsbyggnader m. m. (Forts.)

Jag vill först konstatera, att inte heller reservanterna ifrågasätta, att det behov, som här förevarande anslag skall tillgodose, är annat än ytterligt trängande. I många av våra fattigaste bygder bli skolhemmen en absolut nödvändighet för att man där skall kunna bedriva en ordnad skolundervisning. Jag erinrar om hurusom det år 1944 redovisades för riksdagen, att det förelåg ett behov av omkring 40 nya skolhem, innan behovet på denna punkt vore tillgodosett. Under de gångna krisåren ha vi inte i rimlig grad kunnat tillgodose det förefintliga behovet av skolhem, men nu har ett starkt intresse för saken vaknat till liv. Jag skall lämna några siffror från i dag för att visa, hur det ligger till i fråga om medelssituationen.

I dag återstå på detta anslag 147 000 kronor. Hos Kungl. Maj:t och skolöverstyrelsen ligga ännu oavgjorda ansökningar som komma att kräva statsbidrag på omkring 500 000 kronor. Skolöverstyrelsen har vidare prövat behovet av två skolhem, vilka ärenden ännu inte ha kommit fram till Kungl. Maj:t, som komma att kräva ytterligare 400 000 kronor i statsbidrag. Dessutom ha olika kommuner ute i landet beslutat om uppförande av fyra skolhem, vilket kommer att medföra krav på statsbidrag med omkring 800 000 kronor. Om vi skulle tillgodose kommunernas behov, skulle det således här i själva verket behövas ett belopp som vore nästan en halv miljon kronor större än vad Kungl. Maj:t har begärt. Det brukar emellertid alltid bli vissa uppskov, varför jag tror, att det av Kungl. Maj:t begärda beloppet ungefärligen kommer att räcka för att tillgodose ett behov som vi alla äro överens om skall tillgodoses.

Om, herr talman, Kungl. Maj:t hade ansett sig kunna följa skolöverstyrelsens förslag helt och hållet och hade upptagit detta anslag såsom ett förslagsanslag, hade vi befunnit oss i ett annat läge. Då hade vi nämligen bara haft att ta ut de pengar som behövdes. Nu ha vi emellertid velat ge riksdagen en möjlighet att ha anslaget bättre i sin hand genom att göra det till reservationsanslag. Men då blir också konsekvensen, att riksdagen inte får vara så snål i fråga om denna viktiga del av åttonde huvudtiteln, att trängande behov inte kunna tillgodoses, vilket jag tror skulle bli följden av en nedprutning av anslaget.

Beträffande den fråga, som ställts till mig, om jag inte ansåg, att ett anslaget anslag på nionde huvudtiteln vore lika viktigt som detta, vill jag gärna vitsorda, att jag tror att ifrågavarande anslag har stor betydelse. Men jag erinrar samtidigt om att där anvisade ju riksdagen ett väsentligt högre belopp än vad det här är fråga om.

Jag tror, herr talman, att kammaren i denna punkt liksom i förra fallet med stort lugn kan följa utskottet.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Efter de upplysningar, som kammaren nu har fått av herr statsrådet, torde väl till och med herr Heiding vara tämligen på det klara med att det inte finns någon risk för att pengarna i en eventuell reservation skulle ligga och surna någon längre tid, även om det skulle bli något hundratusental kronor över, vilket kanske vore att hoppas. Statsutskottet har ju här följt departementschefens förslag att låta anslaget behålla karaktären av reservationsanslag. Kungl. Maj:t har därvid stött sig på statskontoret, som avstyrkt att anslaget skulle ändras till förslagsanslag. Statskontoret framhåller uttryckligen, att korrektivet mot farhågorna för att tillräckliga medel inte skulle finnas tillgängliga är att anslaget beräknas med tillfredsställande marginal. Man kan ju ha olika uppfattning om vad som är att anse såsom tillfredsställande marginal, men jag är övertygad om att kammaren skall finna det angeläget att tillse, att ingenting i detta avseende eftersättes.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Anslag till skolhemsbyggnader m. m. (Forts.)

Herr **Mannerskantz**: Herr talman! Herr statsrådet yttrade nyss, att behovet av skolhem framstår såsom en absolut nödvändighet och att det inte har blivit tillgodosett men att kommunerna nu ha börjat visa större intresse för saken. Alla dessa tre konstateranden äro säkerligen riktiga. Men jag måste fråga mig, vilken orsaken kan vara till att kommunerna nu ha börjat visa större intresse för saken. Som på så många andra områden här i landet gör man sig sannolikt skyldig till det misstaget, att man tror att läget på byggnadsmarknaden nu plötsligt har förbättrats. Den, som i likhet med mig, har sysslat med byggnadsföretag under större delen av sitt liv, måste emellertid konstatera, att det aldrig vare sig under kriget eller tidigare har varit för- enat med sådana svårigheter att bygga som just nu.

Då jag har anslutit mig till den föreliggande reservationen, beror detta på att jag inte anser det sannolikt att, även om det föreligger en mängd ansökningar om statsbidrag för byggande av ifrågavarande skolhem, byggnadstillstånd kunna beviljas för alla dessa företag, varför pengarna inte komma att gå åt. Vid anslagsbeviljandet måste vi dessutom tänka på att vi inte kunna använda de tillgängliga resurserna bara för att bygga skolhem, även om det är ett starkt önskemål att få till stånd dylika. Det finns också många andra byggnadsföretag, som kunna anses absolut nödvändiga, men för vilka vederbörande antingen har fått avslag på sin begäran om byggnadstillstånd eller för vilka man inte ens har ansett det lönt att begära dylikt.

Vid utskottsbehandlingen av denna fråga synes man allmänt ha varit av den uppfattningen, att de begärda medlen inte helt skulle komma att tas i anspråk. Utskottsmajoritetens talesman har också på sätt och vis gett uttryck åt den uppfattningen, att om det skulle bli pengar över, skulle därmed ingen skada vara skedd. I många fall spelar det naturligtvis inte så stor roll, om det blir pengar över på ett anslag och om dessa bli liggande någon tid. Men då det gäller att ta ut pengar av medborgarna, anser jag att det är av en viss betydelse, om pengarna ligga kvar hos medborgarna eller om staten tar ut dem och de sedan bli liggande hos riksgäldskontoret eller någon annan myndighet. Det kan visserligen sägas, att det inte spelar så stor roll, om detta anslag beräknas till 875 000 eller en miljon kronor, men om vi resonera på samma sätt i fråga om något hundratal punkter i budgeten, blir det sammanlagt en mycket betydande summa. Man bör i varje fall ha en bestämd princip att gå efter. Då jag är motståndare till den principen, att staten tar ut mer pengar av medborgarna än vad som behövs, anser jag det vara riktigt, att vi nu begränsa oss till att blott taga ut de medel som åtgå för de byggnadsföretag som med hänsyn till läget på arbetsmarknaden kunna förmodas bli förverkligade. Det är naturligtvis svårt att veta, i vilken utsträckning herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet kan lyckas overtala sin kollega statsrådet John Ericsson att bevilja byggnadstillstånd. Jag vet inte alls, hur god hand statsrådet Erlander har med sin kollega därvidlag. Men det skulle inte vara rättvist, om han hade alltför god hand med statsrådet Ericsson, ty det finns även andra önskemål i fråga om byggnadstillstånd som böra tillgodoses. Man bör därför iakttaga en viss moderation beträffande skolhemsbyggnader, då det för närvarande finns en hel del andra byggnadsföretag, i fråga om vilka starka önskemål förefinnas att de måtte komma till stånd. Vi böra därför enligt min mening inte anslå mer pengar till dessa skolhemsbyggnader än vad som skett under närmast föregående budgetår med hänsyn till att läget på arbetsmarknaden faktiskt för närvarande är mycket besvärligt.

I övrigt ansluter jag mig till vad herr Heiding här framhållit. Jag förstår, att det i vissa trakter kan vara nödvändigt att få till stånd skolhem. Då man

Anslag till skolhemsbyggnader m. m. (Forts.)

i alla fall har kunnat trassla sig fram under den tid som gått, bör man dock kunna klara sig, även om det är besvärligt, ytterligare några år, till dess att det kanske ljusnar på arbetsmarknaden. Vi kunna då även få en bättre överblick över det statsfinansiella läget, som för närvarande i mycket är höljt i dunkel, ett dunkel som borde ha varit skingrat redan nu, men som vi i varje fall vänta skall bli skingrat.

Jag ber, herr talman, att få ansluta mig till yrkandet om bifall till reservationen.

Herr statsrådet **Erlander:** Herr talman! Med anledning av slutet av den föregående ärade talarens anförande vill jag erinra om att jag såsom kammararens ledamöter torde veta, ju har ett förflutet. Innan jag kom till ecklesiastikdepartementet, har jag suttit i byggnadsberedningen under år, som kanske icke voro lika kritiska i fråga om läget på byggnadsmarknaden som det innevarande, men som i alla fall voro ganska besvärliga, och jag kan försäkra herr Mannerskantz, att jag har tagit med mig ganska mycket av de lärdomar angående situationen på byggnadsmarknaden, som jag då fick, till mitt nya verksamhetsfält.

Man kan inte heller göra gällande, att de ecklesiastiska byggnadsföretagen för närvarande forceras i en takt som ställer andra byggnadskrav i skymundan. Jag vågar tvärtom påstå, vilket den nuvarande ordföranden i byggnadsberedningen säkerligen är beredd att vitsorda, att det sker en mycket sträng och för kommunerna kanske ofta överraskande sträng gallring, innan jag anser mig kunna rekommendera ett bygges igångsättande. Men här är det faktiskt fråga om mycket angelägna byggnadsföretag, och det är svårt att tänka sig, att man skulle beröva kommunerna möjlighet att få till stånd dessa skolhem, när allt i övrigt ligger klart. Det är därför som jag har tillåtit mig beteckna detta såsom en ganska angelägen sak.

Hur mycket som sedan kommer att åtgå av det begärda anslaget, vågar jag lika litet som herr Oscar Olsson ha någon bestämd mening om. Det kan emellertid inte, upprepar jag, uppstå några större statsfinansiella svårigheter, om det skulle bli en reservation på något hundratusental kronor.

Herr **Olsson, Oscar:** Herr talman! Jag blev något förvånad över herr Mannerskantz' motivering. Jag hade nämligen utgått ifrån att reservanterna voro överens med statsutskottets majoritet om att det är önskvärt att alla medel gå åt. Herr Mannerskantz' anförande tyder på att han anser, att det vore bra, om det inte ginge åt så mycket pengar. Jag antar, att detta inte är samtliga reservanternas mening, fastän en av dem nu har givit uttryck åt den uppfattningen. Då herr Mannerskantz i motsats till alla andra anser, att det vore lyckligt, om dessa byggen inte komme i gång så fort som möjligt, så att pengarna inte ginge åt, har han naturligtvis vissa skäl för sitt ståndpunktstagande, men vi andra dela inte hans uppfattning härvidlag.

Jag vidhåller därför, herr talman, mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Anslag till skolhemsbyggnader m. m. (Forts.)

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 179, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten 180.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 181.

Lades till handlingarna.

Punkterna 182—195.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 196.

Lades till handlingarna.

Punkterna 197 och 198.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 199.

Lades till handlingarna.

Punkterna 200—227.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 228.

Lades till handlingarna.

Punkten 229.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 230.

Under punkten 234 av åttonde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt kommunala anstalter för yrkesundervisning för budgetåret 1946/47 anvisa ett anslag av 3 900 000 kronor.

Anslag till kommunala anstalter för yrkesundervisning.

På sätt under nämnda punkt angivits hade föredragande departementschefen funnit sig icke kunna biträda ett av överstyrelsen för yrkesutbildning framställt förslag om införande i skolor för yrkesundervisning av ämnet medborgarkunskap.

Anslag till kommunala anstalter för yrkesundervisning (Forts.)

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten anfört:

»Utskottet tillstyrker att förevarande anslag i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag för nästa budgetår uppföres med 3 900 000 kronor.

Vad beträffar överstyrelsens för yrkesutbildning förslag om införande i skolor för yrkesundervisning av ämnet medborgarkunskap vill utskottet förorda, att undervisning i detta ämne försöksvis på sina håll anordnas såsom en kompletterande del av den egentliga yrkesutbildningen, i syfte att erhålla fastare hållpunkter för bedömande av den av överstyrelsen föreslagna anordningen.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet, att riksdagen må till Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt kommunala anstalter för yrkesundervisning för budgetåret 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av 3 900 000 kronor.»

Fru Alm: Herr talman! Man har sagt mig, att statsutskottets utlåtande över åttonde huvudtiteln inte på årtal har präglats av en sådan enighet som i år. Reservanternas fåtal understryker den saken. Det bör kännas tillfredsställande för vår ecklesiastikminister. Ändock tror jag inte alls, att herr statsrådet Erlander är benägen att säga som Vår Herre om sin skapelse: se, verket är ganska gott! Med sin förmåga av kritisk värdering även av egna gärningar och sin erfarenhet av den väldiga spännvidden mellan att vilja och kunna, mellan att vilja en utveckling och att kunna realisera den, måste han säga sig, att åttonde huvudtiteln är en kompromiss och att det finns viktiga anslagsbehov, som ha måst stå tillbaka, därför att han inte har hunnit att förbereda anslagskravens framläggande. Vi förstå, om han till äventyrs måste resonera på detta sätt. Men vilken ny ecklesiastikminister skulle bara på några månader ha kunnat hinna med att förbereda t. ex. en kraftig utvidgning av yrkesundervisningen? Ingen, antar jag. Yrkesundervisningen har länge väntat på att få en ecklesiastikminister som särskilt vårdar sig om dess, jag tvekar inte att säga, försummade intressen. Jag misströstar inte om att herr statsrådet Erlander kan bli den ecklesiastikministern, om han bara inte låter sig helt uppslukas av uppgiften att knyta samman folkskolan och läroverken i en hållfast enhetsskola. Med sitt förflutna, som han talade om nyss, såsom f. d. arbetsminister med ingående kännedom om det praktiska yrkeslivet bör statsrådet Erlander ha särskilda förutsättningar att bli en god förespråkare inom regering och riksdag för den lägre yrkesundervisningen, som — upprepar jag — länge har varit tillbakasatt i förhållande till det övriga undervisningsväsendet.

390 000 kronor tillstyrker utskottet i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag under punkt 230:o) till understöd åt kommunala anstalter för yrkesundervisning. Det är en bråkdel av vad läroverken och den högre teoretiska undervisningen kosta statsverket. Ändå gå tre fjärdedelar av vår folkskoleungdom inte till läroverk och gymnasier, utan direkt ut i förvärvslivet eller till yrkesskolor av olika slag. Tyvärr är det inte så många ungdomar som gå till yrkesskolor. I följd vid denna tid redovisade de kommunala lärlings- och yrkesskolorna samt de centrala verkstadsskolorna sammanlagt cirka 44 000 elever, vilket motsvarar mindre än hälften av en enda årskull av befolkningen i åldersgruppen 15—25 år.

Man undrar kanske över orsaken till denna låga frekvens. Den främsta orsaken är naturligtvis att söka i yrkesskolornas ringa kapacitet. Så länge statsmakterna överlåta till kommunerna att ta initiativ i fråga om yrkesundervisningen och kommunerna ha de nu utgående mycket blygsamma statsbidragen till yrkeslärarnas löner och vida mindre statsbidrag till uppförande av yrkesskolebyggnader än till folkskolebyggnader och så länge staten låter yrkeslä-

Anslag till kommunala anstalter för yrkesundervisning. (Forts.)

rarnas pedagogiska utbildning ligga för fädot, komma yrkesskolorna varken att växa i antal eller förbättras i kvalitet, vilket de behöva göra.

Här invändes kanske, att det inte är så brått med utbyggnad av yrkesskoleundervisningen, därför att arbetsmarknadens parter gemensamt ha bildat ett yrkesråd, som skall försöka skapa gynnsamma betingelser för den yrkesutbildning, som äger rum på arbetsplatserna. Under en följande punkt nr 246:o uttalar departementschefen sitt förtroende för yrkesrådets arbete, som — säges det — »planenligt pågår». Men ännu ett år efter dess tillkomst har föga märkts av yrkesrådets verksamhet. Det är kanske inte i och för sig så mycket att säga därom, men jag måste uttrycka mina stora betänkligheter mot att samhället skjuter ifrån sig yrkesutbildningens expansion på det enskilda näringslivet, som — hur uppriktig dess vilja än är — icke på egen hand kan lösa yrkesutbildningsfrågan och tillgodose och klara utbildningen av alla de yrkesarbetare som näringslivet behöver. Vi veta att industriens lärlingsbehov för närvarande inte är tillfredsställt mer än till hälften — det finns 20 000 mot behövliga 40 000 lärlingar. Vi ha alltså ett underskott på arbetsplatserna av 20 000 lärlingar, och vi ha behov av teoretisk utbildning i yrkesskolor för största delen av de lika många lärlingar som finnas. Vid en arbetslöshetskris ha vi inte möjlighet att pressa in mer än maximalt 14 000 extra elevplatser vid våra praktiska ungdomsskolor, detta enligt överstyrelsens för yrkesutbildning beräkning, och vad vi ha att vänta vid en eventuell arbetslöshetskris i framtiden är lätt att förutse. Man kanske skall säga att vi skola göra allt för att undvika en sådan kris, men vi måste väl ändå räkna med möjligheten att den kan inträffa, och i ett sådant fall kan näringslivet inte klara dessa lärlingsutbildningsfrågor. Erfarenheten visar, att när industrien under en lågkonjunktur tvingas att inskränka sin drift, så inskränker man också lärlingsutbildningen eller låter den avstanna helt, men just då behöver ju ungdomen få sysselsättning, just då behöver den rustas med en god yrkesutbildning för sin framtid och för en arbetsmarknad som kommit i normala gängor igen. Men då kan det också vara för sent — man kan inte få fram yrkesskolor och kompetenta yrkeslärare i ett nafs. En utbyggnad av yrkesskolväsendet måste ske successivt, men i mycket snabbare tempo än nu, och detta ingalunda bara som en beredskapsåtgärd — även för normala arbetsmarknadsförhållanden behövs det en stor ökning av antalet yrkesarbetare i vårt land, om vårt svenska näringsliv skall kunna stå sig i den allt hårdare internationella konkurrensen. Större statsanslag till kommunala yrkesskolor är alltså vad jag hoppas finna under denna huvudtitel ett kommande år.

Likaså hoppas jag på ett rejält förslag till lösning av yrkeslärarnas utbildningsfråga; den är lika olöst nu som för ett par årtionden sedan, och det belopp på 53 000 kronor, som under punkt 249 föreslås skola utgå till pedagogiska kurser för yrkeslärare, är inte ens en halvmesyr — om man kunde tala om en tiondelmesyr, vore det mera adekvat. För budgetåret räknas det med tre pedagogiska femveckorskurser för yrkeslärare, och det blir liksom hittills den enda möjligheten till pedagogisk skolning för en stor kår, som tyvärr i mycket stor utsträckning saknar utbildning i undervisningens metodik och psykologi. För deltagarna i dessa kurser utgå nu de löjligt små traktamentsersättningarna av 5 kronor per dygn för deltagare bosatta utom kursorten och 2:50 för deltagare som bo på kursorten. Överstyrelsen för yrkesutbildning ansåg i sina riksdagspetitioner att det hade varit rimligt med en höjning till 13 kronor — alltså till vad som utgår i lägsta traktamentsklassen enligt allmänna resereglementet — men vågade inte förorda mer än 10 kronor, och på förslag av det sparnitiska statskontoret har Kungl. Maj:t och utskottet låtit förleda sig till att sätta traktamentsersättningen till 7 kronor för kursdeltagare bo-

Anslag till kommunala anstalter för yrkesundervisning (Forts.)

sätta utom kursorten och att slopa all ersättning till andra deltagare. Därmed har man kunnat sänka anslaget med femtusen kronor, vilket ju alltid är kläd-samt, men jag frågar mig: är det verkligen riktigt och rimligt att på detta sätt ekonomiskt omöjliggöra för därtill lämpade personer, yrkesarbetare inom industri och hantverk m. fl., som vilja bli yrkeslärare, att bevista pedagogiska kurser för ändamålet? Hur ömkligt korta dessa kurser än äro, så är det dock alltid något, och det borde vara ett allmänt intresse att underlätta för blivande yrkeslärare att erhålla en smula pedagogisk utbildning. Jämför man med vad samhället lägger ned på statliga seminarier och liknande institutioner för andra lärarkategoriens utbildning, så måste man säga att det verkar, som om samhället stode likgiltigt för om yrkeslärarna skaffa sig pedagogisk kompetens för undervisning eller icke och för de stora ungdomsskaror som dessa yrkeslärare skola ha hand om.

I linje med detta ligger också snålandet på resestipendier för yrkeslärare. Överstyrelsen för yrkesutbildning vitsordar att det nuvarande anslaget på 30 000 kronor är helt otillräckligt, och finner en ökning med åtminstone 10 000 kronor nödvändig, men fru Nordgrens motion om en sådan höjning har avstyrkts av utskottet i punkt 248 — jag återkommer till det senare. Anslaget har hittills räckt för resestipendier till kurser inom landet men inte alls till studieresor. Om det angelägna i att i viss omfattning kunna möjliggöra för yrkeslärare att för sin förkovran i yrket företaga studieresor inomlands och utomlands behöver jag inte orda här utförligare. Riksdagen fattade i fjol beslut om en nordisk arbetsmarknad och om ett internordiskt utbyte av yrkesarbetare, och i motiveringen nämndes då bland annat det fruktbara utbyte av yrkesrön som detta skulle medföra. Vore det inte skäligt, frågar man sig, att också yrkeslärarna finge en chans till ett sådant utbyte?

Ja, herr talman, jag skulle kunna ha mycket mera att säga om yrkesutbildningen, men jag vill inte upptaga kammarens dyrbara tid längre. Inte heller har jag några möjligheter att nu yrka på anslag som skulle kunna ge yrkesundervisningen litet mer livsrum och växtmöjligheter — jag får hoppas på statsrådet Erlanders välvilja till ett kommande år. Men som en liten demonstration, herr talman, för denna yrkesundervisning, som hittills fått så litet av statsmakternas gunst, kommer jag att yrka bifall till fru Nordgrens motion under punkt 248.

Herr statsrådet **Erlander**: Herr talman! Jag är kanske litet överraskad av fru Alms inlägg. Det förhåller sig ju så, att departementschefen har — lätt-trogen som han är, kanske fru Alm menar — följt de ansvariga myndighe-ternas rekommendationer. Vi ha en överstyrelse för yrkesutbildning, och den rymmer inom sig representanter för de grupper som kunna tänkas ha intressen att bevaka på detta område. Det förslag, som nu ligger på riksdagens bord och som är tillstyrkt av Kungl. Maj:t och statsutskottet, är på alla punkter av någon betydelse denna ansvariga myndighets förslag.

Fru Alm tycktes hysa den uppfattningen, att jag tillmätt samarbetet mellan industrien — alltså det enskilda näringslivet — och staten en alldeles för stor betydelse, så att jag låtit duperas mig av det initiativ som tagits från landsorganisationens och arbetsgivarföreningens sida. Jag vill då påpeka, att det yttrande, som citerades, berör inte diskussionen om yrkesutbildningen, utan det återfinnes där jag tar ställning till frågan om en hantverkslag — och i det avseendet, när det gäller att stödja hantverkets yrkesutbildning, tycker jag för resten att jag har gått ganska långt. Jag föreslår sålunda, att riksdagen skall ge mig möjlighet att öka stipendiernas antal från 100 till 300 och stipen-diebeloppen från 400 till 900 kronor på denna senare återkommande punkt.

Anslag till kommunala anstalter för yrkesundervisning. (Forts.)

Men i det sammanhanget säger jag, att eftersom jag inte vill gripa in med en statlig reglering på områden, där det enskilda näringslivet har möjlighet att komma till rätta med förhållandena, avböjer jag, till dess jag ser att det inte går att komma fram på frivillighetens väg, tanken på att skapa en lärlingslagstiftning. Det är alltså i det sammanhanget jag har fällt det yttrande, som fru Alm återopade.

Jag tror, herr talman, att om vi överhuvud taget skola komma till rätta med yrkesutbildningens mycket invecklade och mycket vitala problem, så måste vi ha ett mycket nära samarbete mellan det enskilda näringslivet och staten. Yrkesutbildningens allvarligaste fara under de närmaste åren är nämligen bristen på unga människor. Vi komma att inom detta land få en efterfrågan på ung arbetskraft, som gör att det blir svårt att locka de unga att ägna sig åt en tillräcklig skolning och yrkesutbildning. När näringslivet, samhället, arbetsgivare och alla komma att riva i våra knappa årskullar av fjorton-, femton-, sexton- och sjuttonåringar och slita dem åt olika håll, då måste vi helt enkelt ha en försvarsorganisation för att värna yrkesutbildningen, så att vi inte bli av med eleverna. Det är det stora problemet, så som jag ser det, och här måste vi ha ett intimt samarbete mellan industrien och samhället; det är en för hela vårt produktionsliv väsentlig fråga.

Problemet är emellertid svårt även ur andra synpunkter. Jag medger att fru Alm har rätt, då hon säger, att om det skulle bli en arbetslöshetskris för ungdomen — som jag nyss har antytt kan jag visserligen knappast betrakta detta som en näraliggande aktualitet — så är det svårt att improvisera ökade möjligheter till yrkesskolundervisning. Därför ha också statsmakterna försökt skapa en elasticitet hos yrkesutbildningsväsendet, där de centrala verkstadsskolorna utgöra kärnpunkterna, och vi hoppas att de ansträngningar, som göras, skola visa sig fruktbara. Men fru Alm har naturligtvis rätt i att man bör ha uppmärksamheten fäst på detta viktiga förhållande. Och det gläder mig att fru Alm är så livligt intresserad av denna fråga. Fru Alm och jag få senare i den skolkommission, som vi båda tillhöra, ta upp dessa spörsmål.

Herr Andrén: Herr talman! Jag ber att få ge den ärade talarinnan den komplimangen att när hon principiellt talar för ett utvidgat system på yrkesundervisningens område så äro vi säkerligen allesammans ense med henne.

I väsentliga delar är jag förekommen av herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet. Yrkesundervisningen står för närvarande inför en hel rad svårigheter av olika slag. Speciellt gäller det att få ett så elastiskt system, att det kan dras ut som ett dragspel och anpassa sig efter olika situationer på arbetsmarknaden. Detta krav måste framför allt upprätthållas i fråga om de centrala verkstadsskolorna. Det gäller vidare att få ett så intimt samarbete som möjligt mellan staten och näringslivet, och framför allt gäller det att låta näringslivet sköta de delar av yrkesutbildningen som det med framgång kan sköta. Men det gäller också att inte rusa i väg utan föregående utredningar, ty problemen äro verkligen så intrikata, att de kräva en grundlig förberedelse. Jag vill erinra om att vi inom överstyrelsen för yrkesutbildning ha en mycket god teknisk sakkunskap och att vidare ett par kommittéer tillsattes förra året och fortfarande arbeta för att utreda yrkesundervisningen på andra områden. Jag vill sålunda erinra om handelsutbildningskommittén och om den sakkunnige för utredning om organisationen av lärarutbildningen på det husliga området. Så nog är arbetet i gång, och jag vill önska dessa utredningar all lycka. Men vi måste också tänka på svårigheterna och inte improvisera, ty jag tror, att improvisationer skulle vara till skada på detta område.

Hur mycket jag alltså än behjärtar de önskemål som den ärade talarinnan här har framfört — och jag är övertygad om att vi alla behjarta dem — vill

Anslag till kommunala anstalter för yrkesundervisning (Forts.)

jag säga, att det gäller att på detta ömtåliga och svåra område, inte minst med hänsyn till de omständigheter, som herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet har framhållit, gå varligt fram, så att vi inte skapa en organisation som blir större än vad den svenska ungdomen har behov av och kan fylla.

Herr **Linderot**: Herr talman! Den sista delen av statsrådet Erlanders anförande kunde delvis ha överflödiggjort att jag yttrade mig i denna fråga, men jag har utöver vad han anförde ett par synpunkter att framföra.

Frågan om yrkesutbildningen är framför allt icke en pedagogisk fråga och icke en socialvårdsfråga eller en vanlig skolfråga, utan den är framför allt en produktionsfråga, en fråga om utvecklingen av industrien och yrkesarbetet efter vissa linjer. Här se vi, hurusom man mycket välment genomför reformer och mycket planlöst låter dessa reformer verka som de verka kunna. Ty hur går det till nu för tiden, och hur har det alltid gått till, när man skall utbilda ungdomar i yrkesskolorna? Jo, man frågar dem vad de vilja bli: »Vill du bli snickare, vill du bli metallarbetare, finmekaniker, skräddare, eller vad skall du bli?» Och så försöker man att efter ungdomarnas önskan placera dem i yrkesskolorna och där utbilda dem. En pojke kanske utbildas till finmekaniker, men när han kommer ut från yrkesskolan och skall söka sig ett arbete inom det fack han har lärt, så visar det sig att det överhuvud taget inte finns något behov av finmekaniker; däremot skulle det ha behövts skräddare och snickare här och där, och där står pojken med sin yrkesutbildning och får inget arbete. Man kunde fortsätta exemplen. Denna planlöshet i yrkesutbildningen medför ju bland annat det så kallade omskolningsproblemet. Frågan om omskolning av arbetskraft, och det är inte alls bara en krisföreteelse, utan det blir allt mer och mer »normalt».

Vad är det för synpunkter jag här sålunda vill fästa vederbörandes uppmärksamhet på? Jo, det är att frågan om yrkesskolutbildningen måste planläggas på ett helt annat sätt. Man måste veta ungefär vilka perspektiv framför allt den industriella utvecklingen har för en rätt lång tid framåt. Det gäller ju utbildning av arbetskraft i sexton-, sjutton-, adertonsårsåldern, och dessa ungdomar skola i regel i hela sitt liv ägna sig åt de yrken de ha lärt. Man måste veta: komma vi inom Sverige att behöva flera grovplåtslagare, därför att vi skola bygga flera fartyg, eller komma vi att behöva flera urmakare, därför att vi i större skala skola göra klockor? Allt sådant där måste vi ta reda på, och så skola vi dirigera ungdomens yrkesval i de riktningar där samhället kommer att behöva arbetskraft. Därför var det alldeles riktigt vad statsrådet Erlander sade, för det första att det kommer att bli brist på ung arbetskraft — men det är ett problem som ligger på ett annat plan — och för det andra att det är nödvändigt med ett samarbete mellan statsmakterna och industriens folk. Skolutredningen måste ovillkorligen beakta detta och ta sikte på att helt enkelt göra en annan plan för yrkesskolundervisningen. Det är det absolut viktigaste.

Jag tror inte att det viktigaste hos yrkesskollärarna är pedagogiken, utan det viktigaste är nog att de ha goda yrkeskunskaper och att de äro i nivå med utvecklingen inom yrket. Jag ber att få understryka vad fru Alm i det stycket har sagt om angelägenheten av att yrkesskollärarna skola kunna få stipendier och möjlighet att komma ut och se sig om litet grand, ty skola de gå instängda i sin lilla yrkesskollokal i tjugu, trettio år, äro de sedan inte längre så värst kompetenta att vara yrkeslärare.

Men det är som sagt frågan om planläggningen som är det väsentliga, och dit hör utbildningen. Det är ofta så, att när ungdomarna komma ut från yrkesskolorna och få arbete på den privata arbetsmarknaden, så få arbetsgivar-

Anslag till kommunala anstalter för yrkesundervisning. (Forts.)

na börja skola om dem i det yrke de ha lärt i yrkesskolorna, därför att det ligger alltför mycket pedagogik och alltför litet praktisk kännedom om produktionslivet inom yrket i den undervisning som lämnas i dessa yrkesskolor. Jag vet åtskilliga fall här i Stockholm, som jag skulle kunna relatera, där man tar emot svetsare eller andra yrkesutbildade ungdomar från yrkesskolorna och där vederbörande arbetsgivare få ta hand om och lära dem, hur man i verkligheten och i praxis skall arbeta i de fack som ynglingarna i fråga ha lärt sig i dessa skolor. Jag tror att man kan tillgodose önskemålen om samarbete med näringslivet ungefär på det sättet, att man kombinerar skolutbildningen i yrket med det praktiska arbetet, så att man får så att säga en mycket rörlig yrkesutbildning, vilken inte är alltför bunden vid skolan. Den bör vara mycket rörlig; utbildningen bör flyta in på olika lämpliga sätt i det praktiska arbetet ute på verkstäderna, där ungdomarna skola arbeta, så att de, när denna utbildning är färdig, redan äro praktiska arbetare, som äro anpassade till det dagliga livets förhållanden i yrket och inte bara till vissa tekniska färdigheter, som de ha lärt sig ganska skolmässigt i yrkesskolorna.

Ja, det är åtskilligt som jag skulle kunna anföra för att ge skolutredningen en puff just i den riktning jag här har talat om, men vad jag här har anfört kan kanske räcka för att åtminstone någon uppmärksamhet skall riktas på denna sida av saken. Jag har med detta inte polemiserat mot de olika, mycket riktiga synpunkter som fru Alm här har anfört. Jag har så att säga bara velat tillföra hela detta frågekomplex — som är mycket invecklat, det har herr Andrén absolut rätt i — vissa ytterligare komplikationer, som jag emellertid tror i verkligheten komma att förenkla det hela och undanröja åtskilliga missförhållanden som nu förefinnas inom yrkesskoleundervisningen.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 231—238.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 239.

Lades till handlingarna.

Punkterna 240—247.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 248.

Under punkten 253 av åttonde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Resestipendier för yrkesutbildning för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av fru *Olivia Nordgren* väckt motion (II: 98), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att det under åttonde huvudtiteln, punkt 253, äskade anslaget till resestipendier för yrkesutbildning skulle höjas med 10 000 kronor eller från 30 000 kronor till 40 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten hemställt,

a) att riksdagen måtte till Resestipendier för yrkesutbildning för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor;

b) att motionen II: 98 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Första kammarens protokoll 1946. Nr 14.

*Anslag till
resestipendier
för yrkes-
utbildning.*

Anslag till resestipendier för yrkesutbildning. (Forts.)

Fru **Alm**: Herr talman! Med hänvisning till vad jag sade här för en stund sedan ber jag att få yrka bifall till motionen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på den under behandling varande punkten endast yrkats, att kam-maren skulle bifalla den i ämnet väckta motionen.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i föreva-rande punkt hemställt samt vidare enligt berörda yrkande; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övertvägande ja besvarad.

Punkterna 249—251.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Anslag till
folkbiblioteks-
väsendet.*

Punkten 252.

Under punkten 257 av åttonde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Understöd åt folkbiblioteksväsendet för budgetåret 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av 2 341 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehäft en inom andra kammaren av herr *M. Ståhl* m. fl. väckt motion (II: 241), vari hemställts, att riksdagen vid behandling av ifrågavarande punkt måtte utöver av Kungl. Maj:t äskade anslag anvisa dels 3 000 kronor till av skolöverstyrelsen förelagen kurs för bibliotekarier vid folkskolor, dels 2 000 kronor till likaledes av skolöverstyrelsen föreslagna kortare kurser för skolbibliotekarier att anordnas i samarbete med centralbiblioteken.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt,

a) att riksdagen måtte till Understöd åt folkbiblioteksväsendet för budget-året 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av 2 341 000 kronor;

b) att motionen II: 241 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **Pauli**: Herr talman! Det har redan påpekats av en föregående ärad talarinna, att detta statsutskottsbetänkande över åttonde huvudtiteln är ovanligt fattigt på reservationer, och hon ansåg tydligen detta vara en förmildrande omständighet att anförda i samband med att hon höll ett anförande utan något mera allvarligt menat yrkande. Jag skall tillåta mig att nu göra något liknande. Jag skall säga några ord om denna punkt, fastän det inte finns någon reservation vid densamma. Det är inte heller meningen att framföra någon kritik av den kungliga propositionen, men väl att göra några allmänna påpekanden.

Det är nämligen så, som statsrådet Erlander sade för en stund sedan, att man inte skall skjuta på pianisten i regeringen, ty han gör så gott han kan; han ställer sig så välvilligt han kan till de förslag, som de under hans departement sorterande myndigheterna framföra. Det gällde den gången yrkesskolöverstyrelsen, och denna gång gäller det skolöverstyrelsen och folkbiblioteksväsendet. Skolöverstyrelsen har, som vi se av propositionen, beträffande folkbiblioteksväsendet framlagt ett par förslag till uppmjukning av gällande understöds villkor, och dessa förslag har statsrådet gjort till sina. Jag tycker att det är mycket bra att dessa små ändringar göras, så att t. ex. två eller flera kommuner, som förena sig om ett gemensamt bibliotek, inte därigenom skola mista någon del av de anslag som biblioteken skulle ha haft, om de fortfarande tillhört olika kommuner. Det är mycket rationellt. Men den fråga, som jag skulle vilja att statsrådet begrundade, är, huruvida inte tiden är mogen

Anslag till folkbiblioteksväsendet. (Forts.)

att revidera de nu 15 år gamla bestämmelserna om statsbidragets maximering. Det finns i senaste häftet av den socialdemokratiska tidskriften »Tiden» en mycket innehållsrik och upplysande uppsats angående folkbiblioteken och speciellt deras ekonomiska ställning, författad av bibliotekarien Sigurd Möhlenbrock. Han påpekar där, att man gick mycket försiktigt till väga, när man på sin tid, år 1930, utfärdade den nu gällande biblioteksförfattningen, men att förhållandena numera ha utvecklat sig på sådant sätt, att författningen i vissa avseenden är föråldrad och hämmar biblioteksverksamheten i stället för att befrämja den. Så måste man nog säga att fallet är beträffande bestämmelserna om maximering av statsbidraget. Enligt denna författning får ett folkbibliotek inte mottaga mera än 10 000 kronor i statsbidrag, och om kommunen skulle vilja ge mera än den gör i förhållande till statsbidraget, får den ingen uppmuntran till det. Bibliotekarien Möhlenbrock säger: »Man kan helt naturligt icke begära att de kommunala myndigheterna skall vara överdrivet benägna att öka bibliotekets anslag, om staten icke på något sätt kompenserar en sådan vidsynt kommunal bibliotekspolitik, som yttrar sig i form av ökade kommunala anslag.» För sin del anser han, att det bästa vore att slopa maximeringen av statsbidraget i någon form. Detta skulle avsevärt underlätta utvecklingen av det svenska folkbiblioteksväsendet. Han anför Danmark som ett föregångsland i detta avseende och påpekar, att där utgår i stället anslaget från staten enligt en fallande skala i proportion till det kommunala ortsbidraget: »ett folkbibliotek får där 80 % av ortsbidrag upp till 15 000 kr., 40 procent av den del av ortsbidraget, som ligger mellan 15 och 25 000 kr. och 20 procent av resten». Under sådana förhållanden är det lättare att få kommunerna att öka sitt stöd åt biblioteksverksamheten.

Jag har velat här i kammaren anföra dessa synpunkter av en erfaren och initiativrik folkbiblioteksman, vars påpekanden jag anser värda den största uppmärksamhet. Det är ju så, att folkbiblioteken spela en allt mera betydelsefull roll i samma mån som vårt skolväsen utvecklas inte minst med avseende på sina inre arbetsformer. Man blir mer och mer överens därom, och jag tror att det är en uppfattning som förhärskar även inom ecklesiastikministerns egen skolkommitté, att en av skolans huvuduppgifter, för att inte säga dess egentliga huvuduppgift, är att skaffa ungdomen arbetsverktyg för den tid, som kommer efter skolan, och då framför allt att vänja den vid att använda böcker och utnyttja litteratur. Här ha folkbiblioteken en utomordentlig betydelse hand i hand med skolväsendet. Folkbibliotekens betydelse är ju också mycket stor när det gäller att göra tjänst åt det fria och frivilliga folkbildningsarbetet ute i bygderna. Jag har det intrycket, att man hitintills inte tillräckligt har beaktat detta och att folkbiblioteken ha fått stå alltför mycket i skuggan, jämfört med andra kulturuppgifter.

Jag skulle vilja uttala en vädjan till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet att ägna denna sak en skärpt uppmärksamhet. Här föreligger tydligen inte från biblioteksavdelningen i skolöverstyrelsen något förslag — i varje fall har jag inte hört talas om något sådant — i den riktning, som jag nyss har refererat efter bibliotekarien Möhlenbrock. Även om inte ett sådant initiativ skulle komma från skolöverstyrelsen, föreställer jag mig, att med den initiativrikedom, som utmärker vår nuvarande ecklesiastikminister, han skulle kunna finna utvägar att få denna sak undersökt och de av mig angivna önskemålen förverkligade.

Jag ber att, sedan jag uttalat denna vädjan till ecklesiastikministern, endast få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet **Erlander**: Herr talman! Jag vill bara med anledning av herr Paulis vädjan till mig säga, att jag i annat sammanhang haft anledning att

Anslag till folkbiblioteksväsendet. (Forts.)

grubbla över bestämmelsen om maximering av bidraget till 10 000 kronor. Utan att vilja säga att jag har penetrerat ärendet tillräckligt, tyckte jag nog, att det var ganska besynnerligt, att det skulle finnas en sådan maximering av statsbidraget som hindrar kommunerna att gå längre än till en viss gräns — d. v. s. helt på egen bekostnad kunna kommunerna naturligtvis gå hur långt de vilja. Jag delar sålunda nog herr Paulis uppfattning, och jag inbillar mig, att när 1944 års folkbildningsutredning framlagt sitt förslag, få vi en grund, på vilken man kan ta upp en diskussion i detta ärende. Den omständigheten, att skolöverstyrelsen inte kommit fram med något förslag på denna punkt, sammanhänger sannolikt med att även den vill se, hur folkbildningssakkunniga inordna folkbiblioteken i den allmänna bildningsverksamheten.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkten 253.

Lades till handlingarna.

Punkterna 254—260.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 261.

Lades till handlingarna.

*Om anslag till
Siljanskolan.*

Punkten 262.

I en inom första kammaren av herr *F. Ström* väckt motion (I:134) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att bevilja ett anslag å 50 000 kronor att tilldelas Signe Bergners minnesfond eller alternativt att riksdagen måtte bevilja Siljanskolan eller berörda fond ett årligt anslag att för kommande budgetår utgå med 10 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten yttrat:

»Utan att vilja underkänna betydelsen av den vid Siljanskolan bedrivna verksamheten har utskottet likväl icke funnit att tillräckligt bärande skäl blivit förebragta för anvisande av statsbidrag i förevarande fall. Utskottet avstyrker alltså bifall till de i förevarande motion framställda yrkandena och hemställer, att motionen I: 134 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Herr Ström: Herr talman! Det är jag som är skyldig till denna motion, och jag vill här säga några ord till försvar för motionen och den folkhögskola den avser att rädda. Jag vill emellertid, innan jag gör det, framföra ett tack till ecklesiastikministern för att han i en rad alldeles utmärkta tal, med början i Hudiksvall, har givit till känna det stora behovet av kraftiga åtgärder till vår kulturella standards höjande. Det är alldeles riktigt att kulturbudgeten har varit Askungen under många, många år. Vi ligga långt efter andra nationer när det gäller de ting som höra till åttonde huvudtiteln, och vi bli inte rädda för de väldiga belopp, som ecklesiastikministern i ett av sina tal nämnde och som skulle erfordras för att bringa upp vår kultur ur dess oerhörda lägläge. Inte minst är det anledning att här peka på vårt ringa intresse för ett av våra främsta bildningsmedel, nämligen folkhögskolorna och liknande skolor. Visserligen ha åtgärder vidtagits för förbättrande av folkhögskolornas läge, men antalet sådana skolor i vårt land i jämförelse med flera andra länder är ganska

Om anslag till Siljanskolan. (Forts.)

ringa, och tillströmningen är så stor, att folkhögskolorna icke kunna taga emot alla. Folkhögskolan är ju demokratiens egen högskola, och det vore väl skäl att här göra ett ordentligt krafttag.

Nu har jag väckt en motion för att rädda en sådan skola, den s. k. Siljanskolan. Det är en fristående form av skola, som inte precis är sådan, att den är en folkhögskola i vedertagen mening. Den är skapad av en underbar människa med stor entusiasm när det gällde folkbildningen och personlighetsdaningen, fru Signe Bergner, som för en kort tid sedan avled, och av hennes make, rektor Alm, som fullföljer det andliga arvet. De ha tillsammans skapat denna underbara skola uppe i hjärtat av Dalarna. Den har vunnit en sådan anklang i hela Norden, att jag har fått en mängd instämmanden från Norge, Danmark och Finland, från lärare och lärarinnor och från många andra som besökt denna skola, vilka alla begärt att vi måtte säkerställa skolans existens.

Skolan bedriver dels kursverksamhet för vuxna — en nordisk sommarhögskola — dels verksamhet bland barn, och dessutom har den ett slags nordisk karaktär, ehuru den ännu inte blivit någon nordisk folkhögskola, vilket var ett mål för Signe Bergner. Undervisningen är till sin läggning av både materiell och andlig natur och avser bl. a. personlighetsdaning.

En rad framstående svenskar har givit detta förslag sitt stöd. Jag skall bara nämna några av alla dessa: rektor Alf Ahlberg i Brunnsvik, landshövding Gustaf Andersson i Falun, rektor Börje Beskow i Domnarvets, professor Gerda Boëthius i Mora, överdirektör Fredrik von Dardel i Stockholm, Emilia Fogelklou, Martin Andersson i Nacka — tidigare riksdagsman — Gunnar Beskow, doktor Poul Bjerre, direktör K. F. Göransson i Sandviken, rektor Hanna Bratt, föreståndarinnan Sigrid Höjer, ABF:s ledare Gunnar Hirdman, Honorine Hermelin — rektor i Fogelstad — professor Knut Lundmark, professor Alfred Petré, rektor Greta Rothstein, överstelöjtnant Torsten Holm, professor C. W. von Sydow, författarinnan Elin Wägner, fattigvårdsdirektören i Stockholm Otto Wangson och en rad andra. Jag vill inte trötta kammaren med att läsa upp namnen på alla dem, vilka väl känna till denna skola och som varmt rekommenderat att något måtte göras, för att den skall kunna efter stiftarinnans fränfalle fortsätta sin verksamhet. Det lär icke vara möjligt — i varje fall blir det förenat med oerhörda svårigheter — att rädda denna skola, därest inte riksdagen träder hjälpsamt till.

Med hänsyn till allt detta, som sålunda talar för att riksdagen bör rädda en skola av stor betydelse, tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till den av mig väckta motionen.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Utskottet har beträffande denna motion sagt, att det visst inte vill underkänna betydelsen av den vid Siljanskolan bedrivna verksamheten. Personligen skulle jag ha kunnat gå än längre. Vid denna skola ha anordnats kurser, som ha väckt mycket stor och berättigad uppmärksamhet på grund av insatser, som där ha gjorts av värdsberömda vetenskapsmän o. s. v. Men, herr talman, det går inte, såvitt jag förstår, att få statsanslag på detta sätt, det må vara hur många berömda män och kvinnor som helst som — för resten i likhet med min obetydlighet — önska statsanslag till denna skola. Det får först göras en utredning av dem, på vad sätt de ha tänkt sig att detta anslag skall användas och hur skolan skall organiseras. Det blir fråga om ny organisation nu av skolan efter fru Bergners död. Jag tvivlar inte alls på att den fortfarande kommer att skötas på sådant sätt, att den blir väl förtjänt av statsanslag. Men jag kan inte vara med på att så där ut i luften utan någon utredning tillstyrka ett statsanslag. Det vanliga är ju att man i sådana här ärenden vänder sig till Kungl. Maj:t, som får titta på saken, och

Om anslag till Siljanskolan. (Forts.)

Kungl. Maj:ts auktoritet är ju sådan, att man på grundval av ett förslag av Kungl. Maj:t utan större tvekan kan gå med på statsanslag. Skulle Kungl. Maj:t inte vara med på saken, blir den ju så pass mycket betänkligare, att man får ta en närmare titt på den. Jag anser att det är tämligen utsiktslöst, även när det gäller behjärtansvärda företag, att försöka uppnå resultat på den väg som man här försökt. Jag kan inte inse att kammaren kan göra någonting annat än att följa statsutskottet i detta fall. Jag yrkar följaktligen bifall till dess utlåtande.

Herr **Ström**: Herr talman! Får jag ta herr Oscar Olssons anförande här — och hans ståndpunkt har ju också delvis kommit till synes i utskottets motivering, där utskottet förklarar sig inte vilja underkänna betydelsen av den vid Siljanskolan bedrivna verksamheten — som en anvisning till skolans styrelse att med herr Olssons och övriga statsutskottsledamöters välsignelse hos Kungl. Maj:t begära en utredning om skolans bevarande och ett anslag åt skolan, så skulle jag kunna tänka mig att man med hänsyn till en sådan positiv inställning skulle kunna hålla skolan i gång under någon kortare tid, medan Kungl. Maj:t finge utreda och pröva saken och eventuellt framlägga förslag till riksdagen nästa år om icke i höst. Om det sålunda är i en positiv anda, som herr Oscar Olsson ställer sitt avslagsyrkande, skall jag ta mitt förslag tillbaka, herr talman, och låta mig nöja med det erkännande åt verksamheten, som utskottet faktiskt har givit, i hopp om att vi nästa gång få våra önskemål förverkligade.

Herr **Olsson, Oscar**: Herr talman! Jag är ju mycket smickrad över att herr Ström anser min personliga välsignelse i denna sak vara av den betydelsen, att han blir så hjärtans glad över den. Naturligtvis har han min välsignelse, det är alldeles tydligt. Men jag vill för all säkerhets skull på grund av den optimism, som är ett utmärkande drag för honom, fästa hans uppmärksamhet på att jag i detta fall talar för mig själv och inte för utskottet.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkten 263.

Lades till handlingarna.

Punkterna 264—275.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Anslag till
understöd åt
skönlitterära
författare.*

Punkten 276.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Understöd åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst för budgetåret 1946/47 anvisa ett anslag av 40 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *F. Ström* väckt motion (I:13), vari hemställts om en anslagshöjning med 35 000 kronor till 75 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen I:13, till Understöd åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst för budgetåret 1946/47 anvisa ett anslag av 40 000 kronor.

Anslag till understöd åt skönlitterära författare. (Forts.)

Reservationer hade anförts

1) av herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Pauli, Lindström, Törnkvist och Thapper*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen I: 13, till Understöd åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst för budgetåret 1946/47 anvisa ett anslag av 50 000 kronor;

2) av herr *Andrén*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **Pauli**: Herr talman! Det anslag, som det här är fråga om, är ju visserligen numera så pass högt, att det något överstiger vad det uppgick till före kriget, men å andra sidan bör man beakta penningvärdets fall under denna tid, och dessutom får man inte glömma, att ett anslag på 6 050 kronor till svenska akademien, som också var avsett till understöd och uppmuntran åt utmärkta svenska författare, har indragits. Man kan alltså på det hela taget säga, att anslaget fortfarande ligger i underkant av vad det borde vara.

Detta blir än mera uppenbart, när man jämför vad Sverige gör för sina skönlitterära författare med vad som i det fallet göres i andra skandinaviska länder. I Norge ligga de sammanlagda stipendierna och diktargagen över vad som för närvarande utgår här i Sverige, och där är det aktuellt att inrätta ytterligare sju s. k. diktargage, d. v. s. permanenta understöd åt framstående författare. I Danmark uppgår den sammanlagda summan av hederspensioner, statsstipendier och tillfälliga understöd till över 100 000 kronor — en sammanräkning visar ungefär 115 000 kronor — och på Island belöper sig, enligt en uppgift som jag har fått, vart och ett av de tio författarstipendier, som där utgå, till 15 000 kronor. Det lilla Island ger alltså till uppmuntran åt sin inhemska litteratur 150 000 kronor, d. v. s. mer än tre gånger så mycket som svenska staten. Man kan fråga, varför Sverige, som har bättre ekonomiska resurser än något av dessa våra nordiska grannländer, skall vara mera njuggt i detta avseende än dessa länder.

Man kan naturligtvis säga, att den, som blir skönlitterär författare, blir det på egen risk. Han kan inte som andra yrkesmän räkna på en stadigvarande inkomst av sitt yrke. Det är någonting som beror dels på hans egen begåvning, dels på helt andra saker: på publikens tillfälliga smakriktningar, på framgången hos den reklam, som hans förläggare förstår att sätta i gång, o. s. v. Det är något ganska ovisst. Men detta är knappast något skäl för att inte staten här skulle räcka en hjälpende och uppmuntrande hand. Det är ju alldeles tvärtom.

Ibland får man höra, och senast fick jag under utskottsbehandlingen höra det, att när man använder ordet »understöd», låter det, som om man här skulle räcka hjälp åt en i ekonomiskt avseende ytterst behövande kategori av människor, men att man kan bland de författare, som listan i statsliggaren upptar, finna åtskilliga, som åtminstone för tillfället inte befinna sig i någon ekonomisk nöd. För det första är här till att säga, att ordet understöd naturligtvis inte bör fattas på det sättet, att det skall vara en ren fattighjälp. Vi använda ordet understöd i vårt riksdagstryck, även på de sidor vi nu behandla i statsutskottets utlåtande, på ett sätt som inte alls pekar i den riktningen. I nästa punkt ha vi t. ex. understöd åt professor Östergren för fortsatt utgivande av *Nusvensk ordbok*. Vi ha understöd till skriftställaren E. H. Thörnberg och till docenten Wieselgren. Allt detta har ingenting med dessa personers ekonomiska ställning att göra, utan det har uteslutande att göra med förtjänsten och värdet hos deras olika verksamheter. På samma sätt är det med detta litte-

Anslag till understöd åt skönlitterära författare. (Forts.)

rära understöd. Det är inte avsett att vara en allmosa åt sådana som befinna sig i ekonomisk nöd, utan det är fråga om att ge en uppmuntran, som ligger i den svenska kulturens eget intresse, åt yngre och även äldre litterära krafter i detta land.

Att här hålla något försvarstal för skönlitteraturens insatser i det svenska kulturarbetet i stort är skäligen onödigt. Det är en sak som åtminstone denna församling av sig själv bör kunna fatta. Om vi då göra den jämförelse, som jag nyss har gjort, med våra grannländer, bör det inte vara svårt att dra den slutsatsen, att vi ha goda skäl att, även om vi inte gå så långt som motionären önskar och bevilja de 75 000 kronor — alltså en höjning med 35 000 kronor — som författarföreningen har begärt, i alla fall gå med på den höjning, som reservanterna ha gått in för och att alltså ge ytterligare 10 000 kronor. Vi komma då till ett belopp av 50 000 kronor, som i varje fall inte ens uppgår till hälften av vad det lilla Danmark och det ännu mindre Island ge åt sina författare.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

I herr Paulis yttrande instämde herrar *Johan Bernhard Johansson, Lindström, Wagnsson, Holmbäck, Johan Bårg, Löthner, Sjödahl, Nils Elowsson, Nerman, Johan Eric Ericson, Schlyter* och *Andrén*.

Herr statsrådet **Erlander**: Herr talman! Det är klart att man på detta område inte kan ha några fixa ståndpunkter. Det är omöjligt att säga, att det går åt just 10 000 kronor eller 20 000 kronor eller 50 000 kronor eller, som motionären tänkt sig, 75 000 kronor. Det är därför också omöjligt att argumentera mot ett krav på högre anslag än det, som Kungl. Maj:t har föreslagit. Här är man nämligen ute på områden, som rätt väsentligt skilja sig från dem, där vi äro vana att röra oss. När vi bevilja ett anslag, avser det i regel en viss verksamhet, som man vill stimulera eller stödja, men här gäller det en anslagsfråga, som rör materiellt ovägbara och omätbara ting. Därför förstår jag mycket väl, att man kan komma till en annan uppfattning än den, Kungl. Maj:t har stannat vid, allt beroende på vad man anser sig ha råd till.

När jag framlade Kungl. Maj:ts förslag, tog jag särskild hänsyn till två saker. Först och främst såg jag på hur detta anslag tidigare hade utvecklats sig, och jag fann, att det aldrig varit högre än det för närvarande är. Under alla åren från 1920 till 1937 var det hälften så stort som nu — beloppet var 20 000 kronor — och sedan höjdes det år 1937 till 25 000 kronor och år 1938 till 30 000 kronor. Men högre än detta belopp har anslaget aldrig varit med undantag för innevarande år. Under kristiden sänktes det först till 16 000 kronor, höjdes sedan till 25 000 kronor och 30 000 kronor och har i år som sagt återigen upptagits till 40 000 kronor. Jag sade mig, att om så många vid sin prövning ha stannat vid ett anslagsbelopp, som ligger väsentligt under det nu utgående, bör det finnas ganska starka skäl att iakttaga en viss försiktighet.

Men jag vill å andra sidan till kammarens kännedom meddela att jag, när jag sedan prövade vilka författare som fått medel ur detta anslag, exempelvis vilka som fingo det i fjol, måste säga mig att understöden lämnats till högt förtjänta författare med en utomordentligt värdefull produktion. Jag fann, att det otvivelaktigt var en fördel, att man kunde röra sig med ett belopp, som var tilltaget så pass stort som årets anslag.

Jag har haft en överläggning med vissa representanter för författarföreningen, och den tanken uppkom då, att man kanske skulle kunna komma fram till något mera objektiviserade grunder för utdelningen av dessa an-

Anslag till understöd åt skönlitterära författare. (Forts.)

slag. Man skulle till exempel kunna säga sig, att om en författare, som har skänkt vårt folk stora skönhetsvärden, mot sin ålderdom börjar lida nöd, är det ett tillstånd, som icke är värdigt och rimligt, och att man i sådana fall skulle kunna tänka sig att införa något slags hederspensionering för de grupper, som det här är fråga om.

Jag vill inte alldeles avvisa den tanken, men för att inte kammarens ledamöter skola komma till en felaktig slutsats av vad jag sagt, vill jag erinra om att exempelvis i år den alldeles övervägande delen av detta anslag utgår till unga, produktiva författare i sina bästa år och alltså utgör en faktisk uppmuntran för en i full gång varande produktiv gärning.

Jag har, herr talman, med dessa ord bara velat redovisa, varför jag stannat vid det i propositionen föreslagna beloppet. Det är som sagt högre än vad vi tidigare ansett oss ha råd till, utom just innevarande budgetår. Jag vill gärna betyga min villighet att fortsätta övervägandena, men jag tror inte att det sker någon större olycka, om Kungl. Maj:ts förslag följes.

Herr Larsson: Herr talman! Jag har den kanske inte så angenäma uppgiften att säga några ord till försvar för utskottsmajoritetens ståndpunkt.

Jag vill till att börja med erinra om att anslagen under denna huvudtitel av statsfinansiella skäl blivit mycket starkt beskurna under kristiden. Alla de tre departementscheferna under denna tid ha liksom utskottet strävat efter att återställa anslagen till vad de voro åren 1938 och 1939.

Det här ifrågavarande anslaget har ju undergått en hel del förändringar. Under hela tiden från dess införande och fram till år 1936 var det egentligen inte så värst många som ansågo, att anslaget — det utgick från år 1920 med 20 000 kronor per år — skulle höjas. Det är först under de senare åren som sådana krav framkommit.

Jag vill också i likhet med departementschefen erinra om att anslaget år 1940 nedsattes mycket starkt. På grund av de särskilda förhållanden, som då rådde, ansåg man sig tvungen att nedskära beloppen för en mängd anslagstitlar, som vi under vanliga förhållanden bruka anse som absolut nödvändiga. Detta gick också ut över författaranslaget, som nedskars synnerligen starkt och bestämdes till 16 000 kronor.

Anslaget har, såsom här har anmärkts, sedermera i olika repriser höjts till 25 000 kronor och 30 000 kronor för att föregående år komma upp till samma belopp som i år föreslagits, nämligen 40 000 kronor. Utskottet har fäst särskilt avseende vid att författaranslaget på detta sätt icke allenast har återställts till vad det var åren 1938 och 1939, utan att det också har ökats med mer än 25 procent. Man kan därför i detta fall inte påstå, att författarna icke skulle ha fått någon kompensation för dyrtiden. Det ha de faktiskt fått, medan detsamma kanske inte kan sägas då det gäller en hel del andra anslag, som icke kunnat behandlas lika väl.

Författaranslaget delas nu mellan 20 författare, av vilka 6 erhålla 2 500 kronor vardera, 8 få 2 000 kronor och 6 tillsammans 9 000 kronor. Jag måste i likhet med statsrådet säga, att jag har litet svårt för att bedöma, hur stort detta anslag bör vara och vad som i det fallet kan vara det rätta. Reservanterna ha egentligen inte angett några som helst skäl för att anslaget nu skulle höjas med 10 000 kronor, utan man har endast hänvisat till de skäl, som finnas angivna i motionen. Jag måste säga att de argument, som herr Ström där han anfört, förefalla utskottet vara något vaga.

Herr Ström framhåller bland annat, att 80 procent av Sveriges författare skulle kämpa med ekonomiska svårigheter. Utskottet har tagit del av vilka författare som få understöd ur anslaget, och jag tror man kan säga, att en del

Anslag till understöd åt skönlitterära författare. (Forts.)
av dem, som få anslag, åtminstone inte för tillfället ha några ekonomiska svårigheter. Hur det har varit eller kan bli är givetvis en sak, som undandrar sig mitt bedömande.

Men vi ha också inom utskottet haft tillfälle att konstatera en annan sak, nämligen att man som regel inte kan finna, att förläggare och andra mellanhänder dragas med ekonomiska svårigheter. Om nu författarhonoraren, såsom motionären framhåller, äro små — en sak som jag inte betvivlar — borde man kanske vända sig åt annat håll än till riksdagen för att kompensera detta. Herr Ström vet mycket väl, vart man då skulle vända sig.

Motionären herr Ström anför vidare, att författarna borde få kompensation för vad han kallar den organiserade gratisutlåning, som nu sker genom biblioteken. Det är möjligt, att detta kan vara behöfligt, men han anger inte, vem som egentligen skulle bestrida kostnaderna för denna kompensation — om det skall vara bibliotekens ägare eller om det skall vara staten. Under alla förhållanden tror jag att motionären här är inne på vägar, som för författarna själva kanske inte i längden komma att bli så värst behagliga.

Det starkast vägande skälet för en höjning anses vara, att i andra länder utgå anslag till samma ändamål med betydligt högre belopp. Man talar om att vårt språkområde är litet, men när det exempelvis i Norge utgår ett ungefärliga stort belopp som i Sverige, bör man komma ihåg att det norska språkområdet är ännu mindre än det svenska och att det följaktligen kanske behövs ett proportionellt något större anslag för detta ändamål i Norge. Också när det gäller våra övriga grannländer torde läget vara likartat.

Herr Pauli berörde ett annat skäl, som jag fäster vikt vid i detta sammanhang, nämligen beteckningen på anslaget. När det talas om understöd till författare, kan jag för min del inte undgå det intrycket, att denna beteckning icke riktigt täcker, vad vi egentligen vilja ha fram. Departementschefen var inne på samma tankegång, och jag får säga att jag skulle vara synnerligen belåten, om man här i Sverige, på samma sätt som jag hört talas om att man har i Norge, fick författarstipendier eller diktarstipendier, eller vad man vill kalla det för. I Norge lär stortinget självt ha förbehållit sig rätten att dela ut en del av dessa statliga belöningar till förtjänta diktare. Om man här i Sverige kunde införa en liknande ordning, skulle jag för min del gärna se — jag kan ju inte tala för någon annan än mig själv — att anslaget bleve något höjt utöver vad som för närvarande utgår. Men då vill jag ha bort den nuvarande beteckningen, som endast talar om understöd åt författare.

Då således, herr talman, detta anslag icke allenast har återställts till den nivå, det hade före kriget, utan också ökats med 25 procent, och då de skäl, som motionären och reservanterna anför, icke äro av den betydelse att de kunna motivera en höjning av anslaget, tillåter jag mig hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr **Ström**: Herr talman! Kammarens ledamöter ha genom sitt instämmande i herr Paulis anförande — man skulle väl kunna kalla det för massinstämmande — givit vid handen att kammaren har en mycket klar och positiv bild av läget. Jag skall därför yttra mig ganska kort, och jag vill endast lämna besked på några punkter, där man, visserligen något vid sidan om själva ärendet, har önskat klarhet. I den mån jag kan lämna besked, skall jag gärna göra det.

Först och främst har det sagts, att författarna skulle ha mycket stora inkomster. Det gäller endast några bestsellers, medan det alldeles överväldigande flertalet av våra författare har mycket små inkomster. En undersökning genom stickprov, som av mig företogs för ett par, tre år sedan, gav vid handen att

Anslag till understöd åt skönlitterära författare. (Forts.)

författarna, bortsett från bestsellerförfattarna, hade en genomsnittlig årsinkomst på sitt författarskap av ungefär 2 700 kronor. Man kan inte säga, att det är någon stor inkomst!

Författarnas honorar utgår, därest man följer det s. k. normalkontraktet, som upprättats av förläggarna, med mellan 8 och 16²/₃ procent på respektive arbetens boklåspris i häftat skick. Det övriga går till omkostnader för framställandet, distribution, reklam o. s. v. åt förläggare, bokhandlare, agenter etc. För debutanter och lyriker är procentsatsen ofta ännu lägre; den är ibland 5 procent, och den kan vara 2 eller 3 procent. Det förekommer i undantagsfall, att en debuterande lyriker icke får något arvode alls.

Det är riktigt som någon talare här har sagt, att författare, som erhålla medel ur det statliga författaranslaget, få det på grund av utmärkt förtjänst, såsom det heter i bestämmelserna. Ett understöd kan sålunda inte utgå på grund av en prövning uteslutande av ekonomisk natur. Men det skulle vara önskvärt, såsom herr ecklesiastikministern själv och även herr Larsson framhållit, att man vid lämpligt tillfälle på något sätt kunde reformera de bestämmelser, som nu gälla.

Hur pass svårt författaryrket är för dem, som skola leva av det, framgår bäst om jag tar några exempel.

En av arbetarrörelsens allra förnämsta och högst skattade diktare var Ragnar Jändel, en mycket betydande skald. Han var sjuk och fattig hela sitt liv. När han dog måste hans vänner träda till för att familjen överhuvud taget skulle kunna räddas; han efterlämnade hustru och sju tuberkulösa barn. Man måste fråga sig hur Jändel, som själv var tuberkulös, överhuvud taget kunde klara sig alls, även om han gav ut åtskilliga mycket lästa diktsamlingar och även om hans förlag hjälpte honom på flera sätt.

När Dan Andersson gick bort, var det säkerligen inte så, att han som författare haft några gyllene tider. Han var en av vårt folks mest berömda lyriker, och han måste kämpa med ständiga ekonomiska svårigheter.

Just nu pågår i vårt land en insamling i syfte att skapa människovärdig bostad åt en av arbetarklassens bästa prosaförfattare, som skildrat en bestämd arbetargrups levnads- och arbetsförhållanden i skönlitterär form. Icke heller för en prosaförfattare är den ekonomiska behållningen särskilt stor, när man på detta sätt genom en offentlig insamling måste söka skaffa bostad åt en författare på hans ålderdom.

För ett år sedan avled en av Sveriges mest berömda lyriker, Gustaf Ullman, uppburen i alla kretsar. Han hade det hela sitt liv ytterligt svårt ekonomiskt. Vi hade i författarkretsar mycket stora svårigheter att kunna komma honom till hjälp, och han efterlämnade en skuld på 34 000 kronor. Jag vill inte gå vidare och berätta hur det tidvis var med Fabian Månsson — hedersdoktorn — i ekonomiskt avseende och hur det varit och är med många andra verkligt goda författare, hur det varit omöjligt på grund av anslagets otillräcklighet att bispunga dem eller ge de unga författarna ett stöd. Hur skall det nu vara möjligt att göra detta i en tid, när penningvärdet befinner sig i sjunkande? Säkerligen ligger anslaget till de skönlitterära författarna fortfarande under vad som med hänsyn till penningvärdet kan vara berättigat.

Jag ber, herr talman, med frånträdande av yrkandet i min motion, som grundar sig på författarföreningens enhälliga hemställan att få anslaget höjt till 75 000 kronor, varigenom vi skulle kunnat rädda några av våra mest behövande eller lovande författare undan de värsta svårigheterna, att få yrka bifall till reservanternas förslag om en höjning av anslaget med 10 000 kronor, och jag hemställer, att första kammaren, som ju ändock alltid visat sig mån om de kulturella behovens tillgodoseende, måtte bifalla reservanternas yrkande.

Anslag till understöd åt skönlitterära författare. (Forts.)

Herr **Bärg, Johan**: Herr talman! Otaliga gånger har jag i denna kammare, när det varit fråga om skattelindring för vissa fonder, vilkas avkastning varit avsedd att främja just sådana ting, som nu äro på tal, vid avvärjande av angrepp mot principerna i vår skatteordning rekommenderat den rakare och rejälare vägen att genom direkta anslag ge det stöd, som jag för min del tycker att skattelindringsvägen icke lämpligen bör användas till.

Jag vill bara till kammarens ledamöter säga, att de många, som stått på herr Ströms linje, när det gällt skattelindringar, nu ha ett gyllene tillfälle att i stället gå den riktigare vägen att ge synliga anslag till det ändamål man vill främja.

Med dessa ord, herr talman, har jag velat betyga, att jag är beredd att stödja reservationen i föreliggande fråga.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Johan Bernhard Johansson m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Pauli* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 276, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Johan Bernhard Johansson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Punkterna 277—300.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Punkterna 7 och 8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9.

Lades till handlingarna.

Punkten 10.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 11 och 12.

Lades till handlingarna.

Punkterna 13 och 14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7.30 eftermiddagen.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till uppförande av nybyggnad för barnsjukhuset vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund m. m.;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till yrkesutbildning av sjöfolk av manskapsgrad m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för Birger Olof Lennart Löffberg från ersättningsskyldighet;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från viss betalningsskyldighet för varvsarbetaren Oscar Sigurd Andersson m. fl.;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående från återkrav av vissa ersättningar för vård av krigsskadade;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag; samt

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till Aktiebolaget Stadsholmen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående temporär utsträckning av rätten för fiskefartyg att intaga gods från provianteringsfrilager i vissa städer, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 kap. 13 § 3 och 4 mom. förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker. *Ang. utskänkning av vin å luftfartyg i inrikes trafik.*

I en den 8 mars 1946 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 179, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propo-

Ang. utskänkning av vin å luftfartyg i inrikes trafik. (Forts.)
sitionen fogat förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 kap. 13 § 3 och 4 mom. förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker.

Berörda förordningsförslag innebar bland annat, att tillstånd skulle kunna meddelas företag för lufttrafik att utskänka vin å luftfartyg i inrikes trafik.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 179, antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 3 kap., 13 § 3 och 4 mom. förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker.

Herr Englund: Med herr talmannens tillåtelse skall jag be att få yttra några ord till detta utskottsbetänkande.

I gällande rusdrycksförsäljningsförordning finns det en bestämmelse, som medger utskänkning av vin på passagerarfartyg och på järnvägståg, och den föreliggande propositionen har nu till syfte att införa en likartad regel i fråga om inhemsk flygtrafik. Den analogi, som varit utgångspunkt för Kungl. Maj:ts förslag, kan ju i och för sig förefalla ganska övertygande. Man skulle emellertid kunna anmärka, att propositionen går förbi ett äldre kommunikationsmedel — bilarna. Vi ha ju numera en ganska omfattande långtrafik med bilar. I Norrland finns det exempelvis bilar i postens regi, som använda en hel dag för sina resor. Här finns således utrymme för ytterligare en proposition från Kungl. Maj:ts sida. Men herr Örne har tydligen inte varit lika påpasslig som herr Florman, och långtrafikanterna i Norrland få uppenbarligen, om det går som regeringen vill, tills vidare torka.

Från min synpunkt sett bör — för att anknyta till det språkbruk, som det svenska restriktionssystemets handhavare ha förtjänsten av att ha infört här i landet — det s. k. legitima alkoholbehovet anmäla sig med betydligt större styrka på en sådan långresa med bil — ja, man skulle rent av kunna säga med imperatorisk styrka — än det kan göra under en resa i luften, som ju i regel bara tar en eller ett par timmar. Det är därför ganska anmärkningsvärt, att Kungl. Maj:t funnit det så angeläget med en ändring i förordningen för flygtrafikens del, att man avfattat en särskild proposition i sådant syfte.

Nu vill jag för min personliga del inte ett ögonblick hävda, att en dylik ändring har någon större saklig innebörd. Den kommer inte att ha något nämnvärt direkt inflytande, vare sig i den ena eller den andra riktningen, på det svenska nykterhetstillståndet. Man skulle således kunna säga, att det i och för sig är ett belägg på en viss grad av småaktighet, om jag till detta betänkande knyter en anmärkning. Men jag vill då svara, att småtteriet i så fall, efter mitt sätt att se, börjar i det ögonblick Kungl. Maj:t funnit denna fråga så angelägen, att Kungl. Maj:t avgivit en särskild proposition till riksdagen för att tillmötesgå herr Flormans önskemål.

Man har ju varit angelägen att skjuta över alla frågeställningar av detta slag till den sittande nykterhetskommittén. Angelägenheten att göra en ändring på denna punkt förefaller mig inte ha varit starkare än att man även i detta fall kunde ha väntat. Jag finner det också ganska inopportunt att just nu göra denna ändring. Den kommer som en disharmonisk ton i statsmakternas allmänna strävan att med propagandans hjälpmedel minska de betydande och irriterande alkoholskadorna på andra punkter i vårt trafikväsende. Ur denna synpunkt skulle jag ha funnit det önskvärt, att Kungl. Maj:t underlätit att just nu hävda parollen: vin till varje trafikant på våra allmänna trafikmedel —

Ang. utskänkning av vin å luftfartyg i inrikes trafik. (Forts.)
för att i stället med så mycket större skärpa ge uttryck åt parollen: alkohol och trafik höra inte samman.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till viss ändring i gällande tulltaxa m. m.;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 6 november 1908 (nr 129) angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt; samt

nr 24, i anledning av väckt motion om skattefrihet för djurskyddsföreningar.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av vissa tjänstepensioner m. m. jämte i ämnet väckta motioner, m. m. *Ang. reglering av vissa tjänstepensioner m. m.*

I en den 4 januari 1946 dagtecknad proposition, nr 5, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen förordats meddela bestämmelser angående omreglering av vissa tjänstepensioner.

Kungl. Maj:ts förslag avsåg en allmän omreglering från och med den 1 juli 1946 av s. k. äldre och nyare pensioner i enlighet med ett i en inom finansdepartementet upprättad promemoria såsom alternativ 3 betecknat förslag, innebärande att samtliga pensioner skulle förbättras med ett årligt belopp av 450 kronor för äldre och 300 kronor för nyare pensioner.

I samband med förevarande proposition hade utskottet till behandling förehått

dels de likalydande motionerna nr 252 i första kammaren av herr *Wagnsson* m. fl. och nr 396 i andra kammaren av herr *Holmström* m. fl., i vilka motioner yrkats, att riksdagen måtte medgiva, att de f. d. befattningshavare i statens tjänst samt f. d. lärare vid folk- och småskolor, som åtnjöte äldre eller nyare pension, från och med den 1 juli 1946 erhöles sådana pensionsförmåner, som svarade mot nyaste pensioner, enligt de närmare föreskrifter, som meddelades av Kungl. Maj:t;

dels de likalydande motionerna nr 215 i första kammaren av herr *Wagnsson* m. fl. och nr 309 i andra kammaren av herr *Holmström* m. fl.;

dels de likalydande motionerna nr 216 i första kammaren av herr *Anderberg* m. fl. och nr 310 i andra kammaren av herr *Lindahl* m. fl.;

dels ock motionen nr 142 i andra kammaren av herr *Senander*.

Det i de likalydande motionerna I: 252 och II: 396 framställda yrkandet innebar anslutning till ett i nyssnämnda departementspromemoria såsom alternativ 2 betecknat förslag.

Utskottet hade i det nu ifrågakvarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

Ang. reglering av vissa tjänstepensioner m. m. (Forts.)

1) att riksdagen, med avslag å motionerna I: 252 och II: 396, I: 215 och II: 309 samt I: 216 och II: 310, måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition; samt

2) att motionen II: 142 måtte anses besvarad med vad utskottet förut i utlåtandet anfört och hemställt.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Svedman, Carlström, Fahlander, Petersson* i Karlskrona, *Johnsson* i Kastanjegården och *von Seth* ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och motionerna I: 252 och II: 396, måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i reservationen anförts meddela bestämmelser angående omreglering av vissa tjänstepensioner;

2) att motionerna I: 215 och II: 309 samt I: 216 och II: 310 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

3) att motionen II: 142 måtte anses besvarad med vad reservanterna förut anfört och hemställt.

Reservanternas förslag innebar, att alternativ 2 skulle läggas till grund för den nu förevarande pensionsregleringen.

Herr Carlström: Herr talman! Jag har i föreliggande utskottsutlåtande förenat mig med några andra utskottsledamöter i en reservation, som innebär, att riksdagen skulle besluta i enlighet med det alternativ 2, som finnes angivet i en Kungl. Maj:ts promemoria angående förslag till pensionsreglering. Detta alternativ 2 skiljer sig från det av departementschefen förordade alternativ 3 däri, att samtliga de pensionärer, för vilka nu en reglering är ifrågasatt, skulle få pensionen uppräknad i nivå med de nyaste pensionerna.

Vi ha ju för närvarande tre olika slag av pensioner: äldre pensioner, nyare pensioner och de nyaste pensionerna. De äldre pensionerna grunda sig delvis på en lag av 1907, således en mycket gammal lag. De nyare pensionerna grunda sig på senare tillkomna regleringar och ligga högre än de äldre pensionerna. Då riksdagen år 1939 beslöt en viss nyreglering för vissa pensionärsgrupper, fingo de pensionärer, som hade avgått med pension före den 30 juni 1939, icke del av den förbättring, som då genomfördes. Upprepade framställningar ha gjorts om en rättelse i detta avseende, och en sådan har ju också vidtagits genom 1943 och 1944 års beslut. Förbättringen av de äldre pensionerna och även de nyare har dock begränsats till pensioner, som belöpa sig till ett visst belopp. Man kan säga, att den begränsats till pensioner t. o. m. 12 lönegraden. De pensionärer, som vid sin avgång legat över den 12 lönegraden, ha inte fått någon förbättring.

Kungl. Maj:ts förslag, således alternativ 3 i promemorian, innebär nu, att huvudparten av pensionärerna — en del äro fortfarande uteslutna — skulle få en förbättring med bestämda belopp. På de äldre pensionerna skulle det bli en höjning med 450 kronor och på de nyare med 300 kronor. Med detta förslag är dock förknippat villkoret, att inga pensioner skola få överstiga de nyaste pensionerna. Förslaget innebär vidare, att samtliga pensionärer, som äro att jämföra med löntagare t. o. m. 12 lönegraden, komma i nivå med de nyaste pensionerna. Pensionärer, vilkas lönenivå skulle ha legat över 12 lönegraden, komma inte att bli kompenserade på samma sätt som de i de lägre lönegraderna. Likheten mellan alternativ 2, som reservanterna förordade, och alternativ 3 är att alla, som äro att hänföra till lönegrad upp t. o. m. den 12, få samma förhöjning. Det är först när man kommer över denna lönegrad som det blir en förbättring enligt alternativ 2 i jämförelse med alternativ 3.

Ang. reglering av vissa tjänstepensioner m. m. (Forts.)

Statskontoret har i sitt yttrande över de olika alternativen uttalat, att det ingenting har att erinra mot en anpassning i principiell anslutning till alternativ 2 och att det betraktar alternativ 3 såsom endast en provisorisk lösning av frågan. Statskontoret anser sig dock efter åtskilligt resonemang böra förorda alternativ 3.

Om vi se på övriga yttranden, har t. ex. försvarets civilförvaltning uttalat sig för alternativ 2 i likhet med en del andra organisationer. Statens pensionsanstalt har ansett, att det vore principiellt riktigt att nu göra en fullständig pensionsreglering, vilket skulle innebära ett bifall till alternativ 2, men då alternativ 3 är tekniskt lättare att genomföra, vill statens pensionsanstalt förorda detta alternativ.

Alternativ 2 blir visserligen dyrare att genomföra — det kommer att kosta 2,6 miljoner kronor mera än alternativ 3 — men då är att märka, att det här gäller gamla pensionärer. Många äro kanske uppe i 70-årsåldern, och man kan räkna med en kraftig avgång. Det är således endast under de allra första åren, kanske under en femårsperiod eller allra högst under en tioårsperiod, som vi behöva räkna med denna högre kostnad. I den mån pensionärerna falla bort, minskas ju denna merutgift.

Vi reservanter anse för vår del det rättvisast att följa alternativ 2, som ju går ut på att alla pensionärer bli tillgodosedda i enlighet med de principer, som statsmakterna tidigare tillämpat i fråga om pensioner.

Jag vill med dessa ord, herr talman, yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Svedman m. fl.

Herr andre vice talmannen: Herr talman! Ja, detta är ju en gammal skiva, som vevats många gånger här i kammaren. Det är en gammal pinohistoria, som vi hoppas har vevats för sista gången. Under alla förhållanden hoppas jag, att om denna sak tas upp igen skall det bli från andra utgångspunkter än som hittills funnits.

Ända sedan den stora pensionsregleringen skedde, med räkning från den 1 juli 1939, har en betydande oro rått bland de äldre pensionärerna. Det har varit motioner och uppvakningar, och det har varit kungl. propositioner och dellösningar, men dessa lösningar ha inte varit tillfredsställande. Det har kommit nya motioner och nya krav, och det har förekommit en betydande agitation, som ofta fått en tillspetsad och bitter karaktär.

Jag vill i detta sammanhang ta upp ett yttrande, som jag själv fällt i en tidigare diskussion rörande dessa saker, därför att jag vet att detta yttrande — liksom ett annat, som finansministern fällde i samma debatt — blivit föremål för felaktiga utläggningar och även en överdriven agitation. Jag skulle enligt uttalanden vid detta tillfälle ha fällt det yttrandet, att de gamla pensionärerna inte ha vare sig juridisk eller moralisk rätt att få någon förbättring på de pensioner, som tillerkänts dem. Under alla förhållanden har i detta mitt yttrande, liksom jag tror i finansministerns, inlagts någonting helt annat än det som jag för min del avsåg. Att dessa gamla pensionärer inte ha någon juridisk rätt till en höjd pension, äro väl alla överens om. Statens tjänstemän tillerkännas en viss pension i kraft av sin anställning, en pension, som står i en viss relation till den lön de erhållit under tjänstetiden och de tjänstär de ha att räkna sig till godo. De kunna inte stämma staten med begäran att få högre pension, inte ens med hänvisning till att tjänstemän, som anställts senare på andra villkor, i kraft av dessa villkor fått en högre pension. Om den rent juridiska sidan av saken äro väl således alla ense.

Jag sade också i detta yttrande, att eftersom juridisk rätt i detta fall är det samma som moralisk ha de inte heller någon moralisk rätt att åberopa för

Ang. reglering av vissa tjänstepensioner m. m. (Forts.)

sina krav på en höjning av de gamla pensionerna. Det är detta uttalande, som varit föremål för misstolkningar och misstydanden. Jag tyckte för min del, att man överhuvud taget inte borde blanda in moralen i detta sammanhang. Vad kan moral betyda i denna fråga? Det måste vara någonting, som har att göra med hur dessa gamla pensionärer leva — om de svälta eller i andra avseenden ha det svårt — men om man anlägger den synpunkten, anmäla sig såsom kärande inte bara dessa gamla pensionärer, utan väl alla människor här i landet, som ha det svårt och som leva i fattigdom. Därmed rullas hela problemet upp om hur fattigdomen skall avskaffas eller lindras för människorna i landet.

Det kan icke vara önskvärt för dessa gamla statspensionärer att komma med i ett sådant sammanhang. Ur deras egen synpunkt är det bättre, att man anlägger de lämplighetssynpunkter på denna fråga som jag anlade i det anförande jag här syftar på. Det finns, såsom jag redan då framhöll, från dessa synpunkter skäl att ta upp frågan om en höjning av de gamla pensionerna. Jag anser visserligen, att staten har ett ansvar för alla människor i landet och är skyldig att undanröja deras lidanden och deras bekymmer och att lindra deras bördor, men jag utesluter därför inte, att staten har ett särskilt ansvar för de människor, som direkt varit anställda i statens tjänst. Detta har ingenting med moralen att göra. Det har med statsnyttan att göra, och jag går så långt, att jag säger, att staten har anledning att stå på god fot med sina befattningshavare, både med dem som ännu kvarstå i arbetet och med dem som redan lämnat detsamma med heder.

1939 blev det ju en stor förändring. Förut hade pensionerna räknats på lönen i den lägsta dyrorten; nu genomfördes den betydelsefulla förändringen, att pensionen för de befattningshavare som avgingo efter den dagen skulle räknas efter en högre dyrort, nämligen C-ort. Man måste då finna det naturligt, att de gamla pensionärerna, som fingo nöja sig med den gamla pensionen, som beräknats efter den lägsta dyrorten, frågade sig: varför skall icke den förbättringen komma även oss till del?

På grund av denna agitation och dessa krav framlades kungl. propositioner två år å rad, 1943 och 1944, i vilka vissa förbättringar av de gamla pensionerna förordades och beviljades även av riksdagen. Det blev inte någon anpassning efter de nyaste pensionernas nivå — efter C-orten — och det var inte heller alla gamla pensionärer som kommo i åtnjutande av förbättringen, utan det var de lägst ställda, de som ansågos vara mest i behov av en förbättring.

Nu har ytterligare ett steg tagits. I den föreliggande, av bankoutskottet tillstyrkta propositionen föreslås, att samtliga gamla pensionärer skola komma i åtnjutande av en förbättring, för de allra äldsta pensionerna, som ju äro lägst, med 450 kronor och för dem i mellangruppen fram till 1939 med 300 kronor. Jag måste deklarerat, att jag för min del helst hade sett, att det hade varit möjligt att beräkna efter C-ort även beträffande dessa gamla pensioner, men det restes tungt vägande invändningar emot detta av de delegerade, som inom finansdepartementet hade verkställt utredning i saken. Framför allt hänvisade man till att på det sättet de minsta pensionerna, som förut blivit förbättrade, i så fall icke skulle få någonting utan att det endast skulle bli en reglering av de högre pensionerna. Jag tyckte att detta skäl var giltigt, och därför anslöt jag mig i utskottet till det alternativ som Kungl. Maj:t hade stannat för, nämligen alternativ 3, vilket innebär den förbättring med vissa bestämda belopp, som jag nyss nämnde.

Det finns ju ännu ett alternativ, det som reservanterna föreslagit och som herr Carlström här förordat. Det innebär att de gamla pensionerna skola höjas i nivå med de pensioner som utgå enligt nu gällande bestämmelser: »de nyaste

Ang. reglering av vissa tjänstepensioner m. m. (Forts.)

pensionerna.» Utskottet har icke kunnat förorda vare sig beräkningen efter C-ort eller det nyssnämnda alternativet. Jag förstår att särskilt de högre pensionstagarna känna sig besvikna över detta ställningstagande, men eftersom alla sådana här regleringar ju dock framför allt taga sikte på att hjälpa mest där det bäst behövs, så få de pensionärer som ha de högsta pensionerna nöja sig med den mindre förbättringen. Det är ju i alla fall ett stort framsteg, att de denna gång ändå fått en höjning av de gamla pensionerna, och ända upp till — om jag inte minns fel — 13 lönegraden innebär Kungl. Maj:ts och utskottets förslag en höjning av pensionerna åtminstone i närheten av de pensioner som skulle utgå enligt alternativ 2, alltså i nivå med de nyaste pensionerna. Men ett bifall till alternativ 2, som reservanterna anslutit sig till, skulle kosta åtskilliga miljoner kronor mer; det skulle inalles gå på över 9 miljoner kronor.

För dem som tycka, att det är otillbörligt, att inte alla pensioner höjts i nivå med de nyaste pensionerna, kan man erinra om den kungl. proposition om höjning av folkpensionerna, som hänger som ett moln över riksdagen men som väntas endera dagen. Enligt säkra uppgifter går den propositionen ut på att samtliga människor här i landet efter fyllda 67 år skola erhålla en folkpension på 1 000 kronor, oavsett vilken inkomst de i övrigt ha, och denna folkpension på 1 000 kronor skall alltså även tillkomma de statliga pensionärerna, som i strid med de bestämmelser som gälla för de nuvarande folkpensionerna få detta belopp som tillskott till sin tjänstepension. Man måste säga att för de allra flesta pensionärer detta innebär en fullständig revolutionering av de nuvarande pensionsbestämmelserna, även för statstjänarna, och det har verkligen ifrågasatts, att utskottet skulle med hänsyn till detta föreslå, att den reglering som det nu är fråga om skulle göras provisorisk, alltså gälla endast i avvaktan på beslutet rörande ikraftträdandet av de nya folkpensionerna, så att man skulle få tillfälle att anpassa statspensioner och folkpensioner till varandra. Utskottet har icke ansett sig kunna inlåta sig på någonting sådant. Kungl. Maj:t har här föreslagit en definitiv reglering, och vi ha icke ansett, att det skulle ankomma på utskottet att föreslå några ändringar på den punkten. Skulle statsmakterna i samband med folkpensionernas bestämmande anse att någon anpassning är nödvändig med hänsyn till statspensionerna, så finns det ju en möjlighet, som utskottet pekar på, nämligen att i det syftet använda kristilläggen, som äro tidsbetonade. För min del vill jag inte yttra mig om huruvida det är lämpligt eller inte att gå den vägen; det får ju prövas i sitt sammanhang. Här gäller det ju att taga ställning till det förslag som nu föreligger.

Det är en grupp av f. d. befattningshavare, som även i denna reglering har blivit missgynnad, därom ha vi varit tämligen ense i bankoutskottet, och det är de f. d. arbetare i statens tjänst som sortera under de s. k. summariska arbetarpensionsbestämmelserna. Det är en grupp som tilldelas pension av Kungl. Maj:t men på grundval av ett reglemente som har fastställts av riksdagen. Dessa f. d. befattningshavare ha icke fått någon höjning av pensionerna i de båda föregående beslut, som riksdagen har fattat, och enligt den nu föreliggande kungl. propositionen är det för de flesta av dem en mycket liten förbättring som ifrågasättes. Herr Paulsen i andra kammaren har på denna punkt avgivit en reservation. Han föreslår att även dessa som lyda under de summariska arbetarpensionsreglerna skola erhålla en förbättring med 300 kronor liksom de som ha reglementsbestämda pensioner. Jag vill meddela, att det är jag själv, som från början väckt detta förslag i bankoutskottet, och jag skulle naturligtvis vara ytterst tillfredsställd, om det kunde bifallas. Jag har alldeles särskilt ömmat för den här gruppen dels därför att den överhuvud taget har små

Ang. reglering av vissa tjänstepensioner m. m. (Forts.)

pensioner och lever under brydsamma förhållanden men framför allt därför att den har blivit bortglömd i de föregående regleringarna. Att utskottet icke har vågat sig på att bifalla det av mig väckta förslaget, som herr Paulsen nu har framfört som reservation, trots att det fanns en betydande stämning för detta i utskottet, beror på att dessa f. d. befattningshavare icke under sin tjänstetid betalt några pensionsavgifter, under det att de arbetare i statstjänst som lyda under arbetarpensionsreglementet ha betalt avgifter. Det har då ansetts, att pensionerna för dem som icke betalt avgifter skulle sättas lägre än pensionerna för dem som ha betalat avgifter, och man har stannat för en norm av två tredjedelar. Om det Paulsenska förslaget om en höjning med 300 kronor skulle bifallas, skulle i många fall dessa summariska pensioner höjas i nivå med och t. o. m. över de pensioner som utgå till sådana arbetare i statstjänst som ha betalt avgifter, och även om man icke missunnar dessa pensionärer den höjningen, så blir det ju en inadvertens, som bankoutskottet icke för sin del har ansett sig kunna stå för.

Jag måste för min del böja mig för dessa fakta. Det stora felet är naturligtvis, att arbetarpensionerna i allmänhet, alltså de som utgå till arbetare vilka ha betalt avgifter, äro för låga, och detta har lett till att det summariska reglementet av 1942, som alltså tillkom efter den stora pensionsregleringen den 1 juli 1939, också kom att upptaga för låga pensioner. Trots att pensionerna enligt detta reglemente, nr 696/1942, alltså skola anses tillhöra de s. k. nyaste pensionerna, höja de sig icke nämnvärt över de tidigare reglementenas ända från 1918. Det är naturligtvis där som felet ligger, och jag uttalar för min del den förhoppningen, att dessa missförhållanden skola rättas till i samband med den lönereglering för statstjänare i allmänhet som förestår och som ju enligt sakens natur kommer att följas av en pensionsreglering.

Bankoutskottet har för sin del måst stanna vid att understryka detta, i hopp om att i samband med denna pensionsreglering även frågan om de summariska pensionernas höjning skall tagas upp till ny prövning. I förhoppning om att så skall ske har jag för min del också måst böja mig även på denna punkt och stanna för Kungl. Maj:ts förslag, till vilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Petersson: Herr förste vice talman! Det ärende, som nu behandlas, har följts och följes med intensivt intresse icke blott av de grupper pensions-tagare, som beröras därav, utan jämväl av deras yngre yrkeskamrater, som gärna se att de hittills missgynnade få en med dem i pensionshänseende likvärdig ställning. Det kan icke vara riktigt och rättvist, att äldre befattningshavare, som på sin tid arbetat för mycket små löner och under svårare förhållanden än de, som redan fått eller komma att få åtnjuta nyaste pensioner, för all framtid skola vara vanlottade även i fråga om pension. Departementschefen har tyvärr av olika anledningar icke velat taga steget fullt ut utan stannat vid att föreslå ett bestämt årligt belopp, resp. 450 kronor för äldre och 300 kronor för yngre pensioner, och bankoutskottets majoritet har tillstyrkt departementschefens förslag.

I sitt uttalande om departementspromemorian har statskontoret — detta mycket försiktiga ämbetsverk — ansett det förordade alternativet 3 icke vara principiellt tillfredsställande och därför icke heller böra gälla såsom en definitiv lösning. Vid en slutlig reglering borde enligt statskontorets mening väljas en sådan anordning, som åvägabringsade en systematisk anpassning av tidigare beviljade pensioner efter pensionsnivån för nyaste pensioner, och det påpekas i detta sammanhang, att statsmakterna tidigare i princip godtagit en sådan systematisk lösning av frågan om förbättring av äldre pensioner. Så

Ang. reglering av vissa tjänstepensioner m. m. (Forts.)

skedde vid den pensionsreglering, som 1925 års riksdag genomförde. Även statens pensionsanstalt uttalar sympatier för en uppreglering av alla tidigare pensioner till nivån för nyaste pensioner och anser kostnaderna härför icke vara så stora, att man av denna anledning borde vara förhindrad genomföra den. Försvarets civilförvaltning ansluter sig till bankoutskottets utlåtande nr 50 år 1945, i vilket säges, att det vore med rättvisa och billighet förenligt, att en allmän reglering av de äldre och nyare pensionerna åvägabringades genom åtgärder, vilka, så långt detta vore möjligt med hänsyn till det statsfinansiella läget, innefattade en mera definitiv lösning av pensionsfrågan för de pensionstagargrupper, som ej uppbära pensioner enligt de nyaste tjänstepensionsreglementena. För egen del karakteriserar försvarets civilförvaltning alternativ 2 såsom varande den ojämförligt rättvisaste och mest rationella lösningen av frågan. Styrelsen för pensionerade statstjänstemäns riksförbund och pensionerade folkskollärares riksförbund ha förordat alternativ 2.

Mot detta alternativ har bland annat invänts, att en lösning enligt den linjen skulle verka ojämnt särskilt beträffande de äldre pensionerna. I ett antal fall skulle förbättringen uppgå till stora belopp, under det att den i åtskilliga fall skulle medföra endast en ringa förbättring. Att pensionsökningen för vissa av de äldsta pensionärerna bleve jämförelsevis stor, visar endast, att dessa hitintills ha varit missgynnade, och det kan väl icke anses orimligt, om de i sin ålders höst, innan det blir för sent, kompenseras med bättre pension. Att å andra sidan förbättringen i de lägre lönegraderna blir jämförelsevis liten, beror på, som erinrats om i motionerna nr 252 i första kammaren och 396 i andra kammaren, att pensionerna i dessa lönegrader höjdes vid 1943 och 1944 års pensionsregleringar.

Om de föreslagna summariska arbetarpensionerna vill jag för min del deklarerat, att jag livligt önskat en mera generös förbättring. Många av dessa nu utslitna arbetare ha nästan alltid levat under torftiga förhållanden och behöva mera hjälp, än vad Kungl. Maj:t föreslagit, för att någorlunda kunna reda sig. Jag är medveten om att en ytterligare höjning av denna grupps pensioner skulle medföra vissa ojämnheter i relation till 1942 års arbetarpensionsreglemente, men i avvaktan på en översyn av sistnämnda författning böra redan nu de summariska pensionerna regleras mera förmånligt än som föreslagits, och jag vill, herr talman, i detta avseende helt ansluta mig till herr Paulsens synpunkter.

Som skäl mot en lösning enligt alternativ 2 anföres även, att kostnaden blir större, än om alternativ 3 tillämpas. Mot bakgrunden av de stora belopp, som riksdagen beviljat och beviljar till olika ändamål, verkar icke merkostnaden avskräckande. Den kommer att minskas år från år, eftersom många av de pensionärer, det här gäller, äro gamla och mänskligt att döma icke så länge få vara med. Efter många framställningar och bemödanden från olika håll har omsider detta ärende kommit på riksdagens bord, och vi äro finansministern tacksamma för att så skett. Men riksdagen bör ta ett krafttag för att få ett effektivt resultat, och jag vädjar till kammaren att behjärta detta. Vi stå inför lösningen av stora sociala reformer, och jag vill även räkna denna här berörda fråga som ett led i strävandena att skapa rättvisa, trygghet och tillförsikt för våra medvandrare. Ett beslut enligt alternativ 2 skulle bäst tjäna detta syfte, varför jag, herr talman, yrkar bifall till den av herr Svedman och mig m. fl. avgivna reservationen.

Herr Fahlander: Herr talman! De föregående talarna ha i sak gnuggat igenom detta ärende så pass, att jag endast skall anknyta några reflexioner.

Utskottets ärade ordförande sade, att det finns varken juridisk eller moralisk rätt för pensionärerna att få en reglering enligt alternativ 2. Jag tror inte hel-

Ang. reglering av vissa tjänstepensioner m. m. (Forts.)

ler att vi reserverar någonsin påstått detta. Men när det invändes, att det finns grupper, som genom ett bifall till detta alternativ skulle få så stor förhöjning, att det icke kan anses skäligt och rimligt, kan man kanske samtidigt säga, att de grupper det gäller tydligen vid sin avgång ha haft så låg lön, att deras pensioner blivit för låga. Det finns grupper, för vilka på 1920-talet lönerörelser voro i gång, som erkändes vara berättigade, ehuru förbättringarna av olika anledningar uppskötos. De som avgingo med pension fingo denna beräknad på den lön, som redan vid den tiden erkändes vara för låg, och då man nu säger, att vissa grupper skulle få för stor pensionsförhöjning, bottnar detta i att deras lön var alldeles för låg vid avgångstillfället.

Det har också i reservationen framförts ett förslag, att riksdagen skulle ge Kungl. Maj:t bemyndigande att, där allt för stora ojämnheter skulle uppkomma, justera dessa. Jag vet inte om det är bekant för ledamöterna i kammaren, hur oerhört många bestämmelser man måste arbeta med, när det gäller att taga ställning till de olika krav i pensionshänseende, som gång efter annan dyka upp i bankoutskottet. Jag vill bara nämna, att vi ha begärt och fått en sammanställning av dessa pensionsbestämmelser. Första delen är utkommen — det är en stor lunta, som handlar om tjänstepensionerna. En sakkunnig håller på att utarbeta del 2, som gäller andra pensionsgrupper. Man spanar förgäves efter den nye Carl von Linné, som skulle sätta litet bättre systematik på detta vildsnår av pensionsbestämmelser, med vilket vi ha att arbeta. Hur vi än göra och handla, komma vi alltid till gränsfall, där orättvisor uppstå, men ett bifall till reservationernas förslag skulle innebära en strävan i rätt riktning, att eliminera en hel del av de orättvisor som fortfarande föreligga. Jag tror också, liksom föregående talare ha framhåvt, att den merutgift på 2,6 miljoner kronor, som är skillnaden mellan alternativen 2 och 3, skulle visa sig vara den utgift som snabbast minskades för statsverket. Vi få antaga att de personer, som det är fråga om, allesammans avgått före den 1 juli 1939, många långt tidigare. Det gäller således mycket gamla människor, leden glesna mycket snabbt, och därmed sjunka också statsutgifterna. Jag tror att vi genom ett bifall till reservationen skulle bringa en gärd åt rättvisan, även om den är senkommen, till stor bättnad för alla dessa som i så många år ha fått låta sig nöja med att deras krav blivit avvisade.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Häri instämde herrar *Wagnsson* och *Söderkvist*.

Herr Berg, Robert: Herr talman! När riksdagen 1925 hade fattat sitt beslut i försvarsfrågan, så visade det sig, att en del personal vid flottans varv i Karlskrona var överflödiga. En del av dem, som voro fyllda 50 år, förtidspensionerades, och de som icke voro fyllda 50 år fingo en engångsersättning, i vissa fall upp till 6 000 kronor och för dem som hade kortare tjänstetid något mindre belopp. De som förtidspensionerades erhöles en förtidspension, baserad på det antal tjänstår de hade, och dessa pensionsbelopp varierade mellan lägst 74 kronor i månaden och högst 95 kronor i månaden.

Sedan dess har ju pensionsfrågan för statens befattningshavare varit uppe flerfaldiga gånger. Dessa förtidspensionerade arbetare ha också uppvaktat finansministern och resonerat med honom om sitt svåra ekonomiska läge, och han har vid dessa resonemang, då jag själv haft äran vara närvarande, förklarat sig fullt förstå deras ekonomiska förhållanden. Herr Emil Petersson och jag togo oss förra året friheten att lämna in en motion, i vilken vi yrkade, att dessa gamla förtidspensionerade varvsarbetare — till antalet mellan 170 och 200 — skulle få en förhöjning i pensionen på 200 kronor om året, detta med

Ang. reglering av vissa tjänstepensioner m. m. (Forts.)

hänsyn till att både varvsarbetare och andra hade fått vissa pensionstillägg både 1943 och 1944. Denna motion behandlades efter vad jag hört mycket välvilligt av bankoutskottet, och utskottet var som sådant inställt på att lämna motionen sitt bifall, men sedan blev frågan inrangerad i det stora komplex av pensioner till statens befattningshavare som skulle bli föremål för en närmare utredning, vars produkt vi i dag behandla.

Nu har ju bankoutskottets ärade ordförande givit oss en liten lektion i hur det förhåller sig med dessa förtidspensionerade varvsarbetare. Jag vill då i förbigående säga, att denna lektion icke var fullständig, utan har en hel del brister, och i den ringa mån jag har möjlighet därtill skall jag försöka komplettera framställningen.

De arbetare det här gäller äro sådana som fingo sin anställning vid flottans varv mot en daglön av endast 1: 20—1: 50 kr. Den daglönen hade de ända till föregående världskrig. Efter det kriget fingo de sina löner höjda, och de som nu äro anställda kunna nog sägas ha löner som ligga i paritet med motsvarande löner inom det civila näringslivet. Då det var tal om de låga lönerna, var man från statsmakternas sida mycket angelägen att frambålla, att det visserligen var låga löner, men att vederbörande dock hade en tryggad ålderdom om de finge en pension. Dessa varvsarbetare voro enligt tidigare bestämmelser — såsom också bankoutskottets ärade ordförande har sagt — icke juridiskt berättigade att få någon pension, eftersom de inte hade betalat några pensionsavgifter. Vid den tidpunkt, då riksdagen beslutade ett pensionsreglemente att gälla vid flottans varv i Karlskrona och i Stockholm, fastställdes ju också, vilka avgifter arbetarna hade att betala, och arbetarna delades då upp i två olika grupper. För de avgifter, som de då erlade, skulle sålunda en grovarbetare erhålla en årlig pension av något över 1 400 kronor, och en yrkesarbetare, som erlade samma avgift, skulle erhålla en årlig pension av 1 600 kronor eller något mera.

Nu hör det till denna fråga, att de gamla varvsarbetare, som förtidspensionerats under tiden från år 1926 och fram till år 1939 och sålunda erhållit denna låga pension, inte ha erlagt någon avgift. Men om man jämför det pensionsbelopp, som de arbetare nu erhålla, vilka uppnått en levnadsålder av 60 år och som ha ungefär samma tjänstetid vid flottans varv som de gamla förtidspensionerade arbetarna, finner man att dessa senare erhålla en årlig pension av 2 140 kronor. Man kan knappast säga, att under den korta tidsintervallden mellan den tidpunkt, då pensionsreglementet för de förtidspensionerades vidkommande fastställdes, och år 1945 de inbetalade avgifterna ha kunnat åstadkomma ett så stort kapitaliserat belopp att det kan försvara en sådan skillnad i pensionen. Man måste ovillkorligen komma till det resultatet, att dessa förtidspensionerade varvsarbetare under hela tiden ha erhållit för liten pension.

När jag läste den kungl. propositionen, tyckte jag det framgick av den, att dessa arbetare också skulle komma i fråga, då det gällde förhöjning av de utgående pensionsbeloppen, men det stod ingenstans angivet, hur stor denna förhöjning skulle bli. I anledning härav tog jag mig friheten framställa en fråga till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet om hur stor ökning de eventuellt skulle kunna få, och han förklarade sig icke vara beredd att kunna svara på den frågan. Jag ställde samma fråga till bankoutskottets ärade ordförande, nämligen om han kunde ge mig besked om hur stor ökning de skulle få, men inte heller han kunde lämna mig något besked. Det är givet, att jag skulle vara ytterst tacksam, om åtminstone det belopp, som jag och min medmotionär under förra året hade äran att motionera om, nämligen 200 kronor, kunde bli av riksdagen beslutat, så att dessa pensionärer åtminstone skulle

Ang. reglering av vissa tjänstepensioner m. m. (Forts.)
kunna känna, att de ha sympatier från statsmakternas sida som erkänsla för den långa tjänstetid de haft i statens tjänst. Det finns nämligen bland dessa pensionärer sådana som ha över 40 års tjänstetid, men som likväl få nöja sig med en pension av 95 kronor i månaden.

Herr talman! Som denna sak nu ligger till, och då jag inte har kunnat få besked om hur stort belopp dessa förtidspensionerade varvsarbetare skola få, finns det ingen möjlighet för mig att vare sig yrka bifall eller avslag på det förslag, som här föreligger.

I detta anförande instämde herr *Petersson*.

Herr **Leander**: Herr talman! Jag har inte haft tillfälle att i utskottet vara med om slutbehandlingen av detta ärende. Om jag hade haft tillfälle därtill, hade jag utan tvekan anslutit mig till det förslag, som nu föreligger från utskottsmajoritetens sida, nämligen det s. k. alternativ 3.

Jag har inte betraktat denna fråga som någon pensionsregleringsfråga, utan som en fråga om förbättring av pensionerna för dem, som voro mest i behov av en sådan förbättring, och att det är en sådan fråga har ju också departementschefen understrukt i propositionen. Men detta rimmar ju å andra sidan mycket illa med den behandling, som de arbetare fått, för vilka de summariska pensionsbestämmelserna tillämpas. Eftersom dessa arbetare ju ha de lägsta förekommande pensionsförmånerna, torde de följaktligen också ha det största behovet av förbättring i pensionshänseende.

Jag kan omnämna att den högsta pensionen för dessa arbetare per år uppgår till 1 800 kronor eller något litet däröver. År 1943 beviljade vi pensionsförstärkning till dem, som hade upp till högst 2 623 kronor i pension, och 1944 ökade vi förstärkningen för dem, som hade upp till 3 735 kronor i pension. Den pensionsförbättring, som dessa »summariska arbetare» — vi kanske kunna kalla dem så för enkelhetens skull — nu ha fått, varierar betydligt men är i allmänhet mycket liten. Detta beror, som bankoutskottets ordförande påpekat, på att 1942 års låga pensioner lägga hinder i vägen.

De arbetare, som det här är fråga om, kunna i pension endast få $\frac{2}{3}$ av vad som utgår enligt 1932 års reglemente därför att de inte betalat några avgifter. Att de inte ha betalat avgifter är ju egentligen i och för sig inte deras fel, eftersom deras pensionskassa har kommit till så sent, att de inte haft någon möjlighet att göra det under hela sin tjänstetid. Den pensionsförbättring, som dessa arbetare nu få, är som sagt mycket varierande, och jag kan inte heller ange genomsnittsbeloppet. Men jag kan ju nämna, att i stället för att övriga statstjänare få 450, resp. 300 kronor, förekomma bland ifrågavarande befattningshavare en del sådana, som få 1 krona 92 öre i årligt tillägg, andra som få t. ex. 9 kronor 60 öre, 4 kronor 20 öre etc. Det är alltså mycket små belopp som de få. När 1942 års pensionsreglering genomfördes, sattes dessa belopp, som utskottets ärade ordförande redan påpekat, mycket lågt, ja t. o. m. så lågt, att befattningshavare med pension efter 1934 års reglemente fingo vidkännas minskning i de utgående pensionerna; så t. ex. minskades en pension på 78 kronor 48 öre i månaden med 24 kronor 42 öre, därför att barnbidraget togs bort, medan en pension på 97 kronor minskades med en femma o. s. v. I en del fall rättades detta till, men i andra fall ha väl dessa låga pensioner alltjämt utgått. Det skulle väl vara en underlig ödets ironi, om nu någon av dessa pensionstagare, som under alla dessa år gått med en minskad pension, eventuellt skulle bli hugnad med en pensionsförhöjning av 1 krona 92 öre per år.

När nu de högre tjänstemännen klaga över att deras krav på pensionsförbättring inte blivit tillgodosedda, förstår man detta, och jag är fullt på det

Ang. reglering av vissa tjänstepensioner m. m. (Forts.)

klara med att den levnadsstandard, man vant sig vid, naturligtvis har sin betydelse för alla människor. Man kan naturligtvis, om man utgår ifrån den tesen, säga att de, som ha så små pensioner som jag här omnämnt, äro vana vid att klara sig med litet och följaktligen böra kunna göra det även i fortsättningen, men nog tycker man att det skulle kunna finnas möjlighet att åstadkomma någon förbättring för dem. Det är visserligen sant, att man då kommer i konflikt med 1942 års pensionsreglemente, men jag undrar i alla fall, om inte någon möjlighet hade funnits att såsom en provisorisk anordning klara av detta på något sätt utan att det hade behövt bli prejudicerande för framtiden.

Utskottet har förutsatt, att frågan om dessa pensioner skall upptagas till förnyad prövning i samband med den nya pensionsreglering, som man väntar skall komma till stånd i samband med den nya löneregleringen, men det dröjer i varje fall ett, om icke två år, innan den saken är klar.

Det är naturligtvis på det sättet att vederbörandes behov av pensionsförbättring inte bestämmes av det pensionsreglemente, under vilket han är inrangerad, utan det bestämmande härvidlag är väl pensionens storlek. Från den utgångspunkten är i viss mån den motion rättfärdigad, som väckts av herrar Anderberg, Herman Ericsson och mig om förbättring av pensionerna även för de löntagare av lägre grad, som uppbära pension enligt 1942 års bestämmelser.

Herr talman! Som saken nu ligger till kan jag inte ställa något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag. Men jag vill ännu en gång understryka, att den behandling, som ifrågavarande arbetare rönt, föga stämmer överens med att »ge hjälp, där hjälp behövs».

Herr Heiding: Herr talman! Jag begärde närmast ordet med anledning av ett uttalande av utskottets ordförande.

Utskottets ordförande framhöll, att alternativ 2 skulle bli åtskilliga miljoner dyrare än alternativ 3, men efter vad jag kan se, skulle det endast skilja på 2,6 miljoner kronor. Jag vet inte, om man kan kalla detta för åtskilliga miljoner kronor dyrare! Därtill kommer ju också, såsom framhålles i reservationen, att »ifrågavarande kostnader relativt snabbt nedgå i samband med pensionsstockens successiva minskning», och därför är det klart, att beloppet kommer att minska undan för undan.

Jag har starka sympatier för reservationen, och jag kunde gott och väl ha nöjt mig med att instämma i det anförande, som hölls av herr Fahlander. Jag vill emellertid tillägga några ord. De pensionärer, som erlagt sina pensionsavgifter under den tid, då lönerna voro låga, få nu proportionellt sett, kan man säga, alltför låga pensioner i förhållande till de då beräknade avgifterna. Jag anser därför att rättvisan fordrar, att man tänker på alla dessa gamla människor, som skola leva på sina utan hänsynstagande till penningvärdets fall beräknade pensioner, och ger dem pensionsförbättring enligt alternativ 2.

Jag har således mycket stora sympatier för alternativ 2, som jag finner vara det mest rättvisa, och jag kommer, herr talman, att rösta för reservationen.

Herr statsrådet Wigforss: Herr talman! Det är väl bekant för kammarens ledamöter, att denna fråga varit föremål för mycket ingående överläggningar i departementet, innan vi stannade för att lägga fram ett förslag i anslutning till alternativ 3. Vi veta mycket väl att här föreligga mycket starka önskemål från tjänstemännen i de högre lönegraderna att de i pensionshänseende skola bli likställda med de nyaste pensionärerna.

Ang. reglering av vissa tjänstepensioner m. m. (Forts.)

Det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt, innebär ju, att med de tillägg, som här föreslås, en sådan likställighet kommer att inträda upp till den tolfte lönegraden. I fråga om högre lönegrader ha vi inom departementet ansett det nödvändigt att anlägga vissa andra synpunkter.

Det är visserligen sant, som herr Heiding säger, att 2,6 miljoner kronor inte är någon så stor summa, men jag vill säga att även sådana summor få vägas ganska noga, när det gäller de olika departementens utgifter. Och när det, vilket inte minst framgår av denna diskussion, har varit omöjligt att ge pensionärer med mycket lägre pensioner tillskott på grund av vissa formella skäl, är det ganska svårt att tillmäta önskemål från sådana pensionärer, som ändå ganska rimligt kunna dra sig fram på sina nuvarande pensioner, en sådan vikt att man här skulle jämställa dem. Jag utgår nämligen då ifrån att den enda möjligheten är att gå på alternativ 2, d. v. s. jämställa alla de gamla pensionärerna med de nya. Jag vet faktiskt inte, hur det som yrkas i reservationen skall kunna tillämpas. Man har funnit, att det i det nuvarande läget är svårt att tillerkänna alla pensionärer hur högt upp som helst dessa tillägg, som skulle i pensionshänseende jämställa dem med de nyaste pensionärerna, och därför har man gjort ett avsteg, som förefaller att leda ut i det rena godtycket. Man säger, att om dessa tillägg i högre lönegrader än den 12:e skulle bli för stora, får det läggas i Kungl. Maj:ts hand att minska på dem. Är det rimligt, att en riksdag skall hemställa till Kungl. Maj:t att på egen hand avgöra, hur stora tilläggen skola bli utöver en viss gräns? Det förefaller mig, som om redan denna utgångspunkt skulle göra det omöjligt att acceptera reservationen.

Inom departementet — och det skall jag gärna tala om — har åtminstone för min del det avgörande varit, att ett godkännande av alternativ 2 innebär, att man i princip går med på att de äldre pensionerna utan vidare skola likställas med de nya. Såvitt jag förstår måste detta innebära ett principavgörande. När vi komma till den nya löneregleringen och därpå följande pensionsreglering, måste detta komma att leda till att alla de äldre pensionärerna säga: »Riksdagen har erkänt, att vi skola följa med de nyaste pensionerna. Nu bli de nyaste pensionerna höjda; då skola vi naturligtvis också följa med.» Jag anser, att det inte är möjligt att i detta läge acceptera en sådan principiell inställning, och det är så mycket mindre möjligt som vi nu stå inför ett läge, som icke förefanns, då denna proposition framlades och inte heller då motionerna väcktes, nämligen att man nu vet, att det från Kungl. Maj:t i fråga om folkpensionerna kommer ett förslag, som innebär att varje svensk medborgare vid pensionsålderns inträde skall få 1 000 kronor i folkpension alldeles oberoende av sin tidigare inkomst. Det förefaller väl ändå, såsom också bankoutskottet har skrivit, som om detta måste föranleda ett övervägande i fråga om de statliga pensionerna. Att i det läget slå fast, att dessa äldre pensioner skola likställas med de nyaste, är väl ändå att vara litet mindre varsam, när det gäller frågor om framtida statsutgifter, än man kan önska av riksdagen.

Det förefaller mig som om, icke minst med hänsyn till denna sista omständighet, det inte är möjligt att gå på någon annan linje än utskottsmajoritetens.

Herr andre vice talmannen: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av herr Bergs anförande. Han sade, att jag givit en lektion rörande beräkningen av förtidspensionerade varvsarbetares pensioner. Jag måste säga som den där gamle kungen: »Haben Wir das alles getan!» Jag har inte nämnt ett ord om de förtidspensionerade varvsarbetarna. Jag talade om de arbetare, som lydde under de summariska bestämmelserna, och dit hör inte denna grupp, som ju, såsom också herr Berg har meddelat, har pensionerats enligt de särskilda be-

Ang. reglering av vissa tjänstepensioner m. m. (Forts.)

stämmelser, vilka beslutades år 1925 i samband med avgörandet i försvarsfrågan.

Men det är sant, att herr Berg har frågat mig, hur mycket denna grupp av medlemmar får, och att jag inte kunde säga det. Jag kan i alla fall läsa upp vad som står i departementspromemorian, om nu någon begriper det: »Beträffande sådan pensionstagare synes förbättring visserligen böra ifrågakomma men begränsas till sådant belopp, att pensionen jämte förbättring icke överstiger vad som skulle hava tillkommit honom såsom pension, nu förordad förbättring däri inberäknad, därest han pensionerats enligt dessa bestämmelser vid pensionsålderns inträde och pensionen därvid bestämts på grundval av det antal tjänstår han innehade vid tidpunkten för det i verkligheten förekomna entledigandet.»

Ja, den som begriper detta, är ju styv! Det finns ju, som jag tidigare har framhållit, fyra å fem experter, som begripa allting i fråga om pensionerna. Jag har verkligen frågat en av dessa experter om hur mycket en sådan där varvsarbetare kommer att få i höjning på grund av denna bestämmelse. Det svar han gav var: »Det finns inget generellt belopp, som kan åberopas, det får man räkna ut i varje särskilt fall.»

Jag erkänner, att denna grupp befinner sig i samma läge som den andra grupp, som jag ömmade för i mitt förra anförande, och jag anser, att den särskilt bör ihågkommas av Kungl. Maj:t med stöd av det bemyndigande, som utskottet föreslagit att Kungl. Maj:t skulle få att jämka på dessa områden. Som bankoutskottet säger på denna punkt — jag kan citera det — »torde Kungl. Maj:t böra erhålla en jämförelsevis vidsträckt befogenhet att meddela erforderliga föreskrifter i huvudsaklig överensstämmelse med de i propositionen angivna allmänna grunderna för pensionsregleringen. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att i sådant avseende besluta om jämkningar beträffande pensionsförbättringens omfattning och storlek för särskilda pensionstagare eller grupper av pensionstagare samt att i fråga om den tekniska uppräkningsvidtaga erforderliga författningsändringar och övriga åtgärder, som kunna finnas påkallade.»

Utskottet har inte skrivit något särskilt beträffande denna grupp, men jag tror att utskottet står bakom mig, om jag rekommenderar Kungl. Maj:t att just i fråga om denna grupp begagna sig av denna vidsträckta fullmakt.

Jag vill dock med anledning av herr Bergs anförande och herr Peterssons instämmande påpeka, att den kungl. propositionen rätt länge har legat på riksdagens bord. Trots det att dessa mycket dunkla bestämmelser finnas, har ändå inte från deras sida, som särskilt anse sig såsom förespråkare för denna grupp, väckts någon motion eller i annat sammanhang framställts något yrkande beträffande bestämmandet av gruppens pensioner. I utskottet ha vi därför uppfattat detta så, att de berömda motionärerna från Karlskrona voro fullt nöjda med denna bestämmelse.

Jag måste säga, att herr Heidings yttrande förvånade mig. Herr Heiding påstod, att jag hade sagt, att alternativ 2 var åtskilliga miljoner dyrare. Han påpekade, att det var bara 2,6 miljoner kronor dyrare, och detta, menade han, vore väl en spottstyver, som inte spelade någon större roll. Om det beloppet kan man inte tala, menar han, som om det vore flera miljoner!

Jag måste verkligen fråga, om detta är nya bondeförbundssignaler såväl be-
träffande den statliga ekonomin överhuvud taget som beträffande ställnings-
tagandet till tjänstemannaväldet här i landet? I så fall är det en synnerligen
märklig omvändelse, som nästan borde föranleda en mera officiell deklaration
från det partiets sida.

Ang. reglering av vissa tjänstepensioner m. m. (Forts.)

Med hänvisning bland annat till vad finansministern här har yttrat yrkar jag alltjämt bifall till utskottets förslag.

Herr Carlström: Herr talman! Jag vill säga ett par ord i anledning av finansministerns yttrande. Han sade, att om man nu skulle gå med på alternativ 2, som innebär, att pensionsnivån skulle höjas över lag upp till de nyaste pensionerna, skulle, därest det bleve fråga om ytterligare en ny pensionsreglering, dessa befattningshavare åberopa detta beslut och yrka på att få följa med uppåt.

Ja, den konsekvensen följer givetvis, skulle jag tro, med alternativ 2, därest riksdagen nu fattar beslut i enlighet med reservationen. Men jag vill dock i detta sammanhang påpeka, att både de gamla och de nya pensionerna även enligt alternativ 3 höjas till nivå med de nyaste pensionerna, och det är ju en betydande del av pensionerna, som ligger just inom denna grupp upp till 12:e lönegraden. Det antalet är, skulle jag tro, betydligt högre än det som ligger ovanför 12:e lönegraden. Herr statsrådets argumentering i detta fall tycker jag därför inte är hållbar. Just vad han har anmärkt på kommer nämligen i alla fall att tillämpas på pensionärer till och med 12:e lönegraden även om alternativ 3 blir antaget.

Vidare ansåg herr statsrådet det vara omöjligt att tillämpa vad reservanterna här föreslår, nämligen vissa justeringar i fråga om de toppförhöjningar, som skulle förekomma enligt alternativ 2. Vi reservanter ha här stött oss på följande uttalande av statskontoret: »Statskontoret har i och för sig intet att erinra mot en anpassning i principiell anslutning till det i promemorian angivna alternativet 2, därvid emellertid måste förutsättas skäligt beaktande av den lönenivå, som tillämpades vid vederbörandes avgång ur tjänst.» Vi anse därför, att Kungl. Maj:t borde kunna få i uppdrag att göra vissa justeringar i de fall, där tillägget skulle bli oskäligt högt.

Herr statsrådet Wigforss: Herr talman! Jag vill inte förneka att Kungl. Maj:t har många fullmakter, och just vissa av de mycket låga pensionerna beviljas utan riksdagens medgivande. Men det är ändå en annan sak när det som här skulle gälla pensionstagare i mellangraderna och de högre graderna, där man sålunda på relativt fri hand finge fastställa pensionerna — låt vara med en hänvisning till de äldre lönerna, vilket väl närmast skulle innebära att man inte finge höja pensionen så att den bleve högre än den lön, som en gång har utgått. Men hade man velat gå den vägen, hade det väl varit enklare att fastställa en viss maximihöjd eller dylikt. Jag anser fortfarande, att utlåtandet är så formulerat, att det lägger alldeles för stort ansvar på regeringen.

Vad däremot frågan om det principiella prejudikatet beträffar, är det väl ändå en alldeles avgörande skillnad mellan att å ena sidan säga: »Vi vilja, att de äldre pensionerna skola över lag höjas till likhet med de nyaste», och att å andra sidan säga: »Vi vilja göra en viss förbättring med 300 kronor eller 400 kronor, som naturligtvis är avvägd efter skälighetssynpunkter, men vi kunna inte låta denna senare förhöjning verka därhän, att de, som få detta tillägg och ha äldre pensioner, på den vägen komma högre upp än om de hade fått de nyaste pensionerna, och därför sätter man den nyaste pensionen såsom ett tak.»

Det är ju inte alls prejudicerande på samma sätt som det av reservanterna förordade alternativ 2.

Herr Berg, Robert: Herr talman! Den upplysning, som bankoutskottets ärade ordförande lämnade kammaren i sitt sista anförande, har jag själv läst mig

Ang. reglering av vissa tjänstepensioner m. m. (Forts.)

till i propositionen. Men det är skillnad på hurudant det skall vara och hurudant det blir. Nu förstår jag ju, att det här är en omständighet, som är främmande för bankoutskottets ärade ordförande, den nämligen, att när en befattningshavare vid flottan i Karlskrona, som har 40 tjänsteår men icke har betalt pensionsavgifter mer än de senaste åren, sedan riksdagen fattade beslut i ärendet, skall avgå med pension, så tar man utan vidare från honom 10 av hans 40 tjänsteår och räknar pensionen efter 30 tjänsteår. När saken ligger till på det sättet och tjänstetiden är olika för olika befattningshavare där nere, är det svårt att kunna läsa sig till, hur stort belopp de eventuellt skola få.

Men dessutom vill jag säga en sak med adress till statsrådet och chefen för finansdepartementet. När den nuvarande pensionen utgår med 2 140 kronor om året och motsvarande befattningshavare i tjänst ha 350 kronor i månaden, så synes det mig, som om höjningen med 200 eller 300 kronor om året inte skulle betyda så mycket.

Herr Petersson: Herr talman! Bankoutskottets ärade ordförande gav oss karlskronabor och motionärer en liten gliring, låt vara mycket älskvärt, och förmenade att vi inte hade med tillbörligt nit beaktat våra kommittenters intressen.

Jag har följt denna fråga med mycket livligt intresse — jag är ju suppleant i bankoutskottet — och har i det längsta hoppats, att det skulle gå att ordna saken för dessa liksom för andra särskilt missgynnade befattningshavare. Jag får erinra om vad bankoutskottets ärade ordförande redan har antytt, nämligen att han har gjort kraftiga ansatser för att få denna del av den stora frågan i hamn, och för det tacka vi honom hjärtligt. I detta sammanhang kan jag inte säga mera, än att han har fått besked från högsta ort, att det inte ansågs vara möjligt att klara saken så, som vi önskade.

Jag är också mycket tacksam över vad bankoutskottets ordförande nu sagt till finansministern, att man borde kunna tolka detta ärende på ett för vederbörande gynnsamt och tacknämligt sätt. Jag skulle vilja livligt understryka detta och hemställa till finansministern, att han tar det under övervägande. Det finns ju möjlighet för Kungl. Maj:t att göra vissa jämkningar, och det gäller här gamla män, som vi gärna vilja lägga ett gott ord för. Deras antal minskas med varje år, och skola de vänta ett par år till kommer det inte att finnas så många av dem kvar. Skall man göra någonting, skall man göra det fort.

Herr Fahlander: Herr talman! Finansministern var rätt förvånad över reservanternas utformning av den jämkning, som Kungl. Maj:t skulle beredas tillfälle att göra. Jag ber då att få läsa upp några rader, som stå i utskottsmajoritetens utlåtande. De lyda på följande sätt: »Såsom departementschefen framhållit, torde Kungl. Maj:t böra erhålla en jämförelsevis vidsträckt befogenhet att meddela erforderliga föreskrifter i huvudsaklig överensstämmelse med de i propositionen angivna allmänna grunderna för pensionsregleringen. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att i sådant avseende besluta om jämkningar beträffande pensionsförbättringens omfattning och storlek för särskilda pensionstagare eller grupper av pensionstagare samt att i fråga om den tekniska uppräknningen vidtaga erforderliga författningsändringar och övriga åtgärder, som kunna finnas påkallade.»

Herr Heiding: Herr talman! Först skall jag be att få svara bankoutskottets ärade ordförande. Han skulle förklara, varför han hade sagt »åtskilliga miljoner», men jag måste ändå vidhålla att man aldrig brukar beteckna siffran 2

Ang. reglering av vissa tjänstepensioner m. m. (Forts.)
med »åtskilliga». Även om det nu var sex tiondelar över, tycker jag för min del inte att det var berättigat att tala om »åtskilliga miljoner» i det här fallet.

Sedan undrade bankoutskottets ordförande om det hade börjat föras en ny bondeförbundspolitik. Jag vill säga herr Åkerberg, att jag inte har tänkt införa någon ny politik, men jag har ansett att när billighet och rättvisa fordra, att man går med på en sak, skall man också göra detta — sedan får det vara vilken politik som helst. Jag har i detta fall, när jag läst igenom bankoutskottets utlåtande, kommit till den uppfattningen, att reservanternas förslag är det mest tillfredsställande. Jag kan inte förstå att det skall vara så lämpligt att komma fram med förslag, enligt vilka man delar ut klumpsummor, 300 kronor eller 450 kronor. Det är, synes det mig, ganska godtyckligt valda summor, och när det gäller vissa pensionstagare, som inte ha fulla tjänsteår, blir ju pensionstillägget avkortat, så att de inte få vare sig 300 eller 450 kronor.

Jag kan inte finna annat än att reservanterna här ha kommit fram med det förslag, som bäst bör tillfredsställa pensionärerna.

Herr andre vice talmannen: Herr talman! Vi skola väl inte behöva gräla om huruvida det skall heta »åtskilliga miljoner» eller »ett par miljoner». Om herr Heidings är nöjd med att jag ändrar mitt yttrande i protokollet till »ett par, tre miljoner», så är jag villig att i kammarfridens intresse göra detta.

Jag inkasserar också herr Heidings uttalande, att han »i alla frågor ställer sig på rättvisans ståndpunkt». Men jag måste dock vidhålla, att man tidigare inom bondeförbundet inte har sett rättvisan åt tjänstemännen i så rosenröda färger som herr Heidings gör här i dag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Svedman m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Petersson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 19, röstar
Ja;

Den, det ej vill röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Svedman m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Petersson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 70;

Nej — 48.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Herr statsrådet *Myrdal* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 217, angående försäljning av vissa under järnvägsstyrelsens förvaltning stående fastigheter; och

nr 219, angående förbättring av landsbygdens telefonförhållanden.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av väckt motion om förhöjd pension åt förra vikarierande småskollärarinnan Agnes Härén;

nr 21, i anledning av väckt motion angående förra lokföraren O. Lindholms pensionsförmåner;

nr 22, i anledning av väckt motion angående pensionsförmånerna åt vissa förutvarande befattningshavare vid Stockholm—Västerås—Bergslagens järnvägar;

nr 23, i anledning av väckt motion om pensionsförmånerna för viss personal, som övergått i statens tjänst i samband med statens övertagande av enskilda järnvägar;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dels e. o. byråsekreteraren hos statskontoret N. G. Svensons pensionsförmåner, dels ock pension åt ingenjören vid arméförvaltningens tygavdelning E.-E. Stollenwerks efterlevande; samt

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tolfte huvudtiteln gjorda framställning om anslag för budgetåret 1946/47 till bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av väckta motioner angående översyn av de i lagar och författningar förekommande räntebestämmelserna;

nr 17, i anledning av väckta motioner om utredning och förslag rörande procentuellt tillägg å uppvärmningsbidrag till kyrkoherde och komminister;

nr 18, i anledning av väckta motioner om utredning och förslag rörande semester för präster; samt

nr 19, i anledning av väckt motion om revision av vissa bestämmelser i ordningsstadgan för rikets städer.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 24 mars 1942 (nr 128) om förbud mot byggelse till hinder för försvaret; och

nr 20, i anledning av väckt motion om förhöjd engångsersättning åt efterlevande till sjöfolk, som omkommit genom krigsförlisning före den 1 januari 1940.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.

Punkterna 1—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning i vissa fall av arbetarsmåbrukslån;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 25 juni 1909 (nr 56 s. 7) angående nationalparker, m. m.;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för dödsboet efter F. I. Isaksson från viss betalningsskyldighet;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avvecklingen av 1941 och 1942 års krislån; samt

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till Virestadssjöarnas sänkningsföretag i Kronobergs län.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion angående utredning om och i vad utsträckning rikets ämbets- och tjänstemän må taga engagemang i det privata affärslivet, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om genomgående taxeberäkning mellan järnvägar och billinjer.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion angående utredning om införande av genomgående taxeberäkning mellan järnväg och därtill anslutna billinjer.

I en inom första kammaren väckt, till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 99, hade herr *Gustaf Karlsson* m. fl. hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t med beaktande av de i motionen anförda synpunkterna ville föranstalta om utredning bland annat av frågan om genomgående taxeberäkningar mellan järnväg och därtill anslutna billinjer.

Av motionen framgick, att motionärerna önskade utredning rörande följande problem, nämligen dels om införande av genomgående taxeberäkning mellan järnväg och därtill anslutna billinjer, dels om utvidgad tillämpning av s. k. veckoslutsbiljetter sålunda, att de skulle gälla även vid busslinjer samt att dylika biljetter finge lösas jämväl vid andra stationer än sådana, som vore belägna i städer, dels ock om utsträckt giltighetstid för månadsbiljetter för skolbarn.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att ifrågakarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr **Karlsson, Gustaf**: Herr talman! I det nu föredragna utskottsutlåtandet sjunger kammarens andra tillfälliga utskott den gamla kända visan om en välvillig motivering och avslag på en motion.

Det är här fråga om att få genomgående taxeberäkning mellan järnväg och därtill anslutna busslinjer, vidare utvidgad tillämpning av veckoslutsbiljetter och slutligen utsträckt giltighetstid för månadsbiljetter för skolbarn. Dessa tre saker ha motionärerna ansett vara värda en närmare utredning. Utskottet har som sagts varit välvilligt i alla tre punkterna, varav den första punkten naturligtvis är den största och viktigaste.

Om genomgående taxeberäkning mellan järnvägar och billinjer. (Forts.)

Rörande denna punkt heter det, att utskottet anser »den i motionen väckta frågan om införande av dylik taxeberäkning förtjänt av uppmärksamhet». Jag skulle nog ha önskat, att utskottet här hade använt ett ännu starkare uttryck. 1944 års trafikutredning har fått yttra sig över motionen och speciellt behandlat denna punkt. Trafikutredningen har inte ansett sig kunna förorda en generell syftande utredning av frågan om genomgående taxeberäkning, utan rekommenderar i stället, att principen till en början praktiskt prövas i begränsad utsträckning. Av yttrandet framgår vidare, att det kan förväntas, att norrlandskommittén i samråd med trafikutredningen inom kort kommer att framlägga vissa förslag i sådant syfte.

Här skulle jag vilja inskjuta några ord rörande norrlandskommittén. Jag undrar verkligen, hur vittomfattande denna utredning är. Jag läste alldeles nyligen några handlingar som rörde folktandvården, och där fick jag se att norrlandskommittén handlade också frågan om att realisera folktandvården, skaffa tandläkare o. s. v. Därjämte skall norrlandskommittén, såsom herrarna veta, hjälpa till med att sammanlagga jordbruk och åstadkomma rationell drift i fråga om skogsförvaltning och skogsindustrier. Och om jag inte missminner mig har det stått någonstans, att kommittén också har att göra med problemet om distriktssköterskor och hälsovård.

Eftersom norrlandskommittén har så mycket att syssla med, undrar jag när den kan komma fram med några vettiga förslag. I varje fall skall kommittén nu även undersöka frågan om en genomgående taxeberäkning mellan järnväg och anslutna busslinjer, och vi hoppas att den verkligen ägnar sig åt detta, så att man kan få fram ett förslag härom, ty det är av mycket stor betydelse. Det förefaller som om man räknar med att detta är ett speciellt norrlandsintresse, eftersom norrlandskommittén skall ha hand om saken. Men utskottet har erinrat om — och det vill jag med tacksamhet understryka — att problemet är aktuellt även i andra delar av landet än Norrland och att också dessa landsdelars intressen komma att beaktas vid ärendets fortsatta behandling.

Sedan vill jag tillbakavisa ett yttrande av trafikutredningen. Enligt min uppfattning har trafikutredningen uttalat sig *emot* själva principen om gemensam taxeberäkning. Utredningen vill pröva om det går att genomföra principen, och därför vill man försöka med några linjer till att börja med. Jag skulle tro, att principen om genomgående taxeberäkning är riktig. Naturligtvis tarvas det utredning innan man vinner den klarhet i alla detaljer som kan erfordras, men jag vill särskilt framhålla att man inte behöver sväva på målet när det gäller själva principen.

För den händelse inte bara utskottets utlåtande utan eventuellt också protokollet över denna debatt skulle komma under järnvägsstyrelsens ögon, skulle jag, herr talman, också vilja säga, att när man nu riktigt nog förbättrar kommunikationerna på huvudlinjerna med snabbare tåglägenheter, med dubbelspår m. m., skall man inte alldeles glömma bort de människor, som bo ute i periferien. Man skall komma ihåg, att även dessa människor kunna behöva bli delaktiga av förbättringar, och den genomgående taxeberäkningen syftar just till att förbättra läget för dem.

I fråga om den andra punkten vill jag bara erinra om en omständighet, som har bidragit till motionärernas hemställan om att bestämmelserna om veckoslutsbiljetter göras mindre restriktiva. Sådana biljetter få nu lösas blott vid särskilda stationer, ofta i städerna. Men numera har ju arbetsmarknadskommissionen medvetet försökt göra arbetskraften mera rörlig. Från platser, där det har varit ont om arbete, har man sökt föra över arbetare till platser och företag, där det varit mera gott om arbete. Stora grupper måste sälunda ar-

Om genomgående taxeberäkning mellan järnvägar och billinjer. (Forts.)
beta borta från sina hem. Det är väl ändå rimligt, att sådana arbetare få möjlighet att för en billig penning komma hem vid veckoskiftet, och detta är syftet med den utvidgning av systemet veckoslutsbiljetter, som motionärerna förorda.

Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att järnvägsstyrelsen rent av har ifrågasatt en inskränkning av veckoslutsbiljetterna, därför att de — som styrelsen säger — stimulera reslusten just vid tiderna för trafiktopparna. Jag kan för all del förstå järnvägsstyrelsen, men det är inte riktigt att på det sättet försvåra situationen för de människor som vilja besöka sina hem. Under de förut rådande onormala förhållandena har jag till nöds kunnat godkänna järnvägsstyrelsens ståndpunkt, men med de normala förhållanden, som nu alltmer inträda, är det nödvändigt att järnvägsstyrelsen ser till att trafikapparaten fungerar tillfredsställande även vid veckoskiftena och att man kan medge de lättnader, som ligga i att arbetare, som måste vara borta en hel vecka eller längre tid från sitt hem, vid ett veckoskifte kunna för en billig penning besöka hemmet.

Till sist ett ord, herr talman, om frågan att för skolbarnen införa terminsbiljetter i stället för månadsbiljetter. Terminen slutar ofta mitt i månaden, och då måste eleverna betala hel månadsbiljett eller varje resa för sig. Vi räkna med att det skulle vara förmånligt om de som ha barn, som skola resa längre eller kortare väg till skolan, kunde slippa att betala för den tid som barnen inte resa. Det har man nog ansett vara möjligt, men man föreställer sig, att det inte skulle gå att lösa frågan på annat sätt än att terminsbiljetten skulle betalas på en gång i början av terminen. Om detta skall vara absolut nödvändigt, blir det emellertid ingen särskild förmån, ty många på landsbygden, som ha barn i en skola i staden, kunna inte komma ut med så mycket pengar på en gång. Jag skulle tro, att det finns möjligheter att få betala månadsvis. Jag kan inte tänka mig, att administrationen skulle vara så stelbent, att man inte enkelt och praktiskt skulle kunna ordna detta.

Herr talman! Jag har med några ord berört innehållet i det förslag, om vilket utskottet har yttrat sig ganska välvilligt. Utskottet har sagt, att man avvaktar de utredningar som pågå och som man väntar skola igångsättas på initiativ av vederbörande myndigheter. Jag har med detta velat ge frågan ytterligare en knuff framåt. Jag har inte ansett mig kunna ställa något direkt yrkande, så som frågan nu ligger till. Jag bara hoppas, att myndigheterna verkligen göra någonting på de områden, på vilka motionärerna här ha pekat. Jag har sålunda, herr talman, intet yrkande.

Herr Hage: Herr talman! Då denna fråga behandlades vid föregående riksdag hade jag tillfälle att framföra några synpunkter, och jag skall tillåta mig att göra det även denna gång.

Någon säger kanske, att detta inte är något stort problem utan en ganska liten fråga. Men jag vill för min del bestämt betona, att för stora delar av landet är det en mycket betydelsefull fråga, hurvida genomgående taxeberäkning för järnväg och därtill anslutna billinjer kommer att införas och hur saken i så fall kommer att lösas. Utvecklandet av kommunikationerna i de olika delarna av landet har givetvis en oerhört stor betydelse för bygden, när det gäller att skapa nya försörjningsmöjligheter, starta företag med mera sådant. Bygder, som i trafikavseende bli sämre ställda än andra bygder, bli ofta handikappade i sina möjligheter att gå framåt och utvecklas till fördel för befolkningen på platsen. Man kan väl i övrigt säga, att det i stor utsträckning har varit en sinkadus, om en bygd och dess befolkning fått det så ordnat, att de i stort sett bara ha järnvägar att ty sig till, med de fördelar

Om genomgående taxeberäkning mellan järnvägar och billinjer. (Forts.)
som följa därmed, eller om de måste ty sig även till sådana kommunikationer som busslinjer. Detta gör, att man när det gäller bygder av det sistnämnda slaget, som äro beroende av en lösning av den taxefråga, som här är på tal, ständigt och jämt måste göra påpekanden här i kammaren för att ge denna fråga en spark framåt.

Utskottet säger, att 1944 års trafikutredning sysslar med denna sak, och man litar på att den kommer fram med något förslag även i denna fråga. Då måste jag för min del säga, att det förefaller som om den ställning, som denna utredning kommer att ta, sannerligen inte ger stora förhoppningar om någon hjälp åt de bygder, som det här är fråga om. Ty denna trafikutredning har redan på sätt och vis *avstyrkt* tanken på genomgående taxeberäkning. Den har sagt ungefär som så, att den icke ansett sig kunna förorda en generellt syftande utredning av frågan om genomgående taxeberäkning, utan den har rekommenderat, att principen till en början praktiskt prövas i begränsad utsträckning. Det verkar ungefär som om man menade, att man skall göra ett försök med sådan taxeberäkning på något ställe, och slår det illa ut och blir alltför dyrt, kommer man att avstyra dylik beräkning efter hela linjen. Så kan åtminstone uttalandet av denna trafikutredning tolkas.

Jag måste säga, att jag för min del har en helt annan uppfattning. Man skall inte ge dessa bygder denna fördel som en *nådegåva*, utan dessa bygder ha helt enkelt den solklara *rätten* att få en reform av detta slag genomförd. Jag har den principiella uppfattningen när det gäller kommunikationerna, att statens järnvägar bestå av åtminstone tre enheter: ånglinjerna, de elektrifierade linjerna och busslinjerna. De äro efter mitt sätt att se en odelbar ekonomisk *enhet*, och lika väl som det existerar genomgående taxeberäkning mellan ånglinjerna och de elektriska linjerna, skall sådan trafik förekomma även mellan dessa båda och busslinjerna. Det är en rätt för befolkningen i de bygder, som ha busslinjer. Jag menar alltså helt enkelt, att det inte är fråga om någon *nådegåva*, som man eventuellt skall ge åt den där befolkningen, om man finner det lämpligt efter en viss utredning, utan det är en solklar rätt för människorna i dessa bygder att få denna fördel, som åtnjutes av de människor i andra delar av landet, vilka bo vid vad som kallas statens järnvägar i egentlig bemärkelse.

Ytterligare tillkommer, att 1944 års trafikutredning har en sammansättning som det är anledning att lägga märke till. Jag har medlemmarnas namn i »berättelsen till 1944 års lagtima riksdag om vad sig i rikets styrelse tilldragit», och såvitt jag förstår finns bland dem ingen, som direkt representerar de bygder, vilka skulle skyddas och hjälpas i detta hänseende. Det är i denna kommitté ingen, som kan tros ha något intresse för den här saken. Jag måste säga, att trots alla de vackra ord, som utskottet använder, verkar det som om hela saken låge mycket tråkigt till. Med den sammansättning kommittén har och med de utgångspunkter, som den i övrigt har, ser det ut som om det här i stort sett skulle bli »tummen nedåt» för framställningarna från dessa bygder.

Jag skulle därför helst ha velat yrka bifall till motionen, men då inte motionären själv har gjort det skall inte heller jag göra det. Men jag uttalar den förhoppningen, att Kungl. Maj:t åtminstone skall vara så tillmötesgående, att i denna trafikutredning sättes in någon, som direkt representerar av denna sak berörda bygder och som alltså inom utredningen på ett alldeles särskilt sakkunnigt sätt kan framföra dessa bygders intresse i här berörda avseende och på något sätt medverka till att frågan faller framåt.

Jag kan alltså, som saken nu ligger till, inte göra någonting mer. Men jag uttalar i alla fall den förhoppningen, att vederbörande departementschef skall

Om genomgående taxeberäkning mellan järnvägar och billinjer. (Forts.)
visa intresse för, att någonting göres åtminstone på denna punkt och saken på det sättet föres framåt.

Herr **Ekströmer**: Herr talman! Varken herr Karlsson eller herr Hage har framställt något yrkande, men de ha dock kritiserat utskottsutlåtandet ganska hårt och tydligen ansett, att vi inte ha haft det intresse för saken som vi borde ha haft.

Om jag börjar med frågan om genomgående taxor för bil och järnväg, få vi väl lov att tänka på att det här gäller en fråga av första storleksordningen ur ekonomisk synpunkt. En sådan taxa har införts för busslinjen mellan Pajala och Övertorneå. Det är ju inte så lång väg, men enligt en uppgift, som jag har fått från järnvägsstyrelsen, skulle enbart denna linje under fjolåret ha gått med en förlust på omkring 450 000 kronor. Man ser därav att det som sagt gäller belopp av högst betydande storleksordning. Jag tror, att även om man kan längta efter en förbättring och en reform får man ändå lov att låta det ekonomiska förståndet tala och lugna sig litet. Jag undrar om det inte är klokt att göra som trafikutredningen säger och till en början praktiskt ytterligare pröva sig fram, innan man sätter i gång en utredning om ett generellt genomförande.

Det är då meningen att trafikutredningen skall samarbeta med norrlandsutredningen, som åtminstone jag har trott representera de verkliga norrlandsintressena. Om herr Hage har någon berättigad anledning att anmärka på denna utrednings sammansättning, känner jag inte till, men vi i övriga delar av landet tro naturligen att norrlandsutredningen verkligen skall ha intresse för alla frågor, som röra Norrland. Därför har utskottet funnit det mycket troligt, att när samarbete mellan trafikutredningen och norrlandskommittén skall komma till stånd så skall det också bli något resultat. Jag tror, att utskottet följt i denna fråga en ganska måttfull och klok linje, och jag hoppas, liksom herrar Hage och Karlsson, att den i det långa loppet är den säkraste, ty det är nog riktigt, som herr Hage säger, att i längden kan man knappast undgå att söka sig fram till något slags lösning av denna fråga.

Beträffande veckoslutsbiljetterna är det inte mycket att tillägga. Där ha vi ju sagt rent ut, att vi förutsätta att järnvägsstyrelsen, så snart förhållandena medgiva, kommer att ta frågan under närmare övervägande. Att vi inte ha gått längre beror uteslutande på att vi väl veta, vilka svårigheter järnvägsstyrelsen har att bemästra trafiktopparna.

Och när det gäller terminsbiljetter för skolbarn ha vi gått ännu ett steg längre och till och med framfört ett uppslag: att saken skulle ordnas genom att man i erforderlig omfattning utsträcker giltighetstiden för den första respektive sista månadsbiljetten för terminen mot en proportionell höjning av biljettpriset. Vi förutsätta även där, att järnvägsstyrelsen skall ta frågan under övervägande.

Jag tror, att herrarna kunna vara ganska tillfredsställda med utskottets förslag, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till detta.

Herr **Karlsson, Gustaf**, erhöll nu ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Först vill jag säga, att vad herr Ekströmer har anført om underskottet på pajalalinjen knappast kan tas till motivering för att man här inte skulle göra någonting alls. Ty pajalalinjen är väl ändå en kulturlinje, som knappast under några förhållanden kan gå med någon nämnvärd vinst.

Vidare vill jag fästa kammarens uppmärksamhet på en rätt intressant omständighet. År 1945, alltså i fjol, motionerade vi bohuslänningar om en undersökning huruvida inte de busslinjer, som ansluta till bohusbanan, skulle kunna

Om genomgående taxeberäkning mellan järnvägar och billinjer. (Forts.)
erhålla genomgående taxeberäkning. Då avstyrkte utskottet detta förslag under motivering, att man inte kan ta någon särskild hänsyn till en viss landsdel, utan man måste tänka sig hela detta projekt planerat på en gång. I år säger man, att detta projekt är alldeles för stort, nu få vi först se efter på en särskild linje eller några särskilda linjer hur det kan verka. Jag vill bara påpeka detta förhållande. Och jag vill tillägga att det nog verkar som om man här sökte efter en motivering för att slippa undan en sak, som man inte gärna vill ge sig på.

Herr Forslund: Herr talman! Då jag hörde herr Karlsson och även herr Hage måste jag säga, att enligt min syn på dessa ting förenklade dessa talare problemet kolossalt. Man får inte glömma, att icke alla våra billinjer äro statens järnvägars. Att skipa rättvisa mellan de olika orterna blir därför mycket svårt. Därtill kommer en annan sak: Skola billinjerna subventioneras genom att de få ta lägre avgifter, så är väl frågan huruvida det kan vara rimligt att denna börda skall läggas på statens järnvägar.

Genomgående taxeberäkning för järnvägar och billinjer innebär, att de flesta av billinjerna aldrig komma att ekonomiskt bära sig. Våra såväl person- som frakttaxor äro byggda efter den principen, att ju längre resan är, desto lägre blir avgiften för den senare delen av resan. Det är ju därför, som linjen från Övertorneå till Pajala icke är ekonomiskt bärig. Riksdagen visste nogsamt detta, när den skulle välja mellan att bygga järnväg eller skapa billinje där, och den föredrog det senare alternativet fullt öppet, varvid man räknade med en driftsförlust. Det faktiska förhållandet är det, att ju mera gods och människor man fraktar i samtrafik på denna linje, desto större blir förlusten. Så har det åtminstone varit tidigare.

Det är ganska förklarligt, att det måste bli så, och då, menar jag, får man noggrannare än vad herrarna här göra precisera vad det är för linjer man syftar på. Vi ha ett billinjenät här i landet, som är oerhört stort, och vi ha många privata billinjer, som äro anslutna till järnväg — i en del fall statens järnvägar, i andra fall enskilda järnvägar. Herrarna må plädara aldrig så mycket för det rättvisa i att de, som bo otjänligt till i fråga om järnvägar, få inte alltför dyra kostnader för sina transporter, men detta är ett stort problem, som till och med ligger vid sidan om den gemensamma taxeberäkning, vilken herrarna här ivra för.

Mera apropå vill jag också säga några ord om den enkla sak, som här förts på tal om att man skulle förändra giltighetstiden för skolbiljetterna med hänsyn till att barnen kunna sluta skolan några dagar in på en månad. Vad gäller detta? Jo, det gäller barnbiljetter, som man betalar med halva det vanliga priset. Biljettpriserna äro till den grad låga, att jag knappast tror att det finns verkliga skäl för att påkalla en ur kontrollsynpunkt ändock så pass besvärlig anordning som att för vissa biljetter ha en annan giltighetstid än för biljetter i allmänhet. Detta må bli järnvägsstyrelsens sak, men jag tycker att det är en alltför liten fråga för att man här ovillkorligen skulle påkalla en förändring.

Herr Carlström: Herr talman! Jag vill framhålla den synpunkten, att det i vissa fall mycket väl kan vara berättigat, att befolkningen i en landsända med gles bebyggelse får en viss lättnad i sina kommunikationer. Här har också billinjen mellan Övertorneå och Pajala kommit på tal, och jag vill då relatera på vilket sätt den har tillkommit. Det var på sin tid fråga om att bygga järnväg från Övertorneå till Pajala, men samtidigt väcktes förslag att i stället för järnväg skulle statens järnvägar anordna en statlig busslinje med till-

Om genomgående taxeberäkning mellan järnvägar och billinjer. (Forts.)
lämpning av de taxor, som i övrigt gälla för järnvägen. Enligt den kalkyl, som då gjordes upp, blev det för staten betydligt billigare att inrätta en busslinje än att bygga en järnväg. Om järnvägen hade byggts, hade förlusten för staten också i fortsättningen blivit mycket större än den förlust busslinjen åsamkar, under förutsättning att man räknade skälig ränta på anläggningskapitalet.

Nu upplyser herr Ekströmer att busslinjen mellan Övertorneå och Pajala — en sträcka på 12 mil — skulle ha gått med en förlust på 400 000 kronor, enligt en uppgift som han säger sig ha fått från järnvägsstyrelsen. Jag kan verkligen inte gå i god för att den siffran är riktig, men den förefaller att vara mycket hög, för så vitt den avser bara ett års förlust. Gäller den däremot från den tid busslinjen har tillkommit, håller jag det inte alls för otroligt, att förlusten uppgått till detta belopp.

Under många år har det varit en önskan däruppe, att denna busslinje skulle utsträckas, fortfarande i statlig regi, från Pajala till Kiruna för att tillgodose befolkningens, vi skulle säkerligen kunna säga berättigade krav på en förbättring av kommunikationerna. Denna fråga har ju också fått en mycket välvillig behandling vid beredningen i statsutskottet, och att den inte har lösts beror väl på att utredningen ännu inte är fullständigt klar. Statsutskottet har begärt en utredning i denna fråga av Kungl. Maj:t, vill jag minnas, och jag riktar en vädjan till den ledamot av regeringen, som sitter här, att frågan måtte komma upp till avgörande så snart som möjligt.

Vi ha ju också många järnvägar i detta land, som från ekonomisk synpunkt inte äro bäriga. Om vi tänka på Norrbotten är t. ex. hela banan från Boden till Haparanda och Haparanda—Övertorneå ett företag, som går med ständigt förlust för järnvägen, men den är likväl nödvändig. Den är nödvändig för befolkningen, och det visar sig nu att en utsträckning av trafiknätet är nödvändig. Om det då blir billigare att genomföra den genom busslinjer, bör man naturligtvis välja det sättet, men jag anser det vara fullkomligt ohållbart med tanke på den framtida utvecklingen att under alla förhållanden, då det blir fråga om nya trafikmedel — från statens sida — utgå från att de skola bli ekonomiskt bäriga.

Herr Hage: Herr talman! Herr Forslund lade så vitt jag förstår uteslutande *statsekonomiska* synpunkter på denna sak. Mot detta måste jag säga, att hade man under tillkomsten av våra kommunikationsmedel följt *den* principen, skulle troligen vi, som sitta på de här bänkarna i riksdagen, den dag som är icke haft några järnvägar, utan vi hade måst som de gamla riksdagsmännen från Norrbotten resa ned till riksdagen på »rapphöna» och använda flera dagar för den resan. Men den uppfattningen, att det måste finnas kulturbanor — även om de inte bära sig — har ju i alla fall slagit igenom, och då finns det väl lika stor anledning att säga, att det bör finnas kulturbusslinjer, som inte behöva bära sig men som böra förenas med statsbananätet. Man har överhuvud taget anledning att tänka på, att om man går in för en genomgående taxa, så leder det till fördelar och ökad bebyggelse för stora delar av landet, som annars skulle komma efter och inte förmå att utveckla sig på samma sätt. Det är sådana synpunkter, som jag ofta framfört i kammaren och som jag anser måste framföras och som vi från riksdagsbänkarna här uppe ha särskild anledning att framföra.

Sedan sade herr Forslund någonting om att här är det fråga om, huruvida man skall kunna åstadkomma genomgående taxor för samtliga billinjer, således även de enskilda. Jag vill i detta fall säga, att här talar man främst om

Om genomgående taxeberäkning mellan järnvägar och billinjer. (Forts.)
att åstadkomma en genomgående taxa för *anslutningslinjer* och i första hand kanske för sådana, som tillhöra statens järnvägar. Om man går in för detta, så är det en god början. Visserligen kan man inte, såsom också herr Forslund invände, med en gång åstadkomma en fullständig utjämning och rättvisa för alla medborgare i detta land, för såväl dem som bo i Norrbotten som i Skåne eller någon annanstans, till exempel i stockholmstrakten. Men det här är dock åtminstone en god början till en sådan utjämning.

För min del vill jag säga, att om den beredning, som sysslar med dessa saker, vore sammansatt på ett sådant sätt och överhuvud taget hade en sådan inställning, att man hade anledning att tro, att den åtminstone i någon mån delade de synpunkter, som man här varit inne på, skulle vi kunna lugna oss något och resonera som så, att det nog ändå klarar sig någorlunda inom rimlig tid. Men då förhållandena nu äro sådana, som de faktiskt äro, ha vi anledning att ständigt och jämt göra oss påminda, till dess vi få till stånd en ändring.

Herr Elowsson, Nils: Herr talman! Den ärade motionären sökte göra gällande, att det här förelåg en viss motsägelse mellan det utlåtande, som utskottet avgav i fjol, och det, som utskottet avgivit i år. Det är inte på det sättet. Den motion, som väcktes förra året och behandlades av utskottet, gick ut på att man skulle försöka genomföra en genomgående taxeberäkning mellan billinjer och järnvägslinjer i Bohuslän. Vid det tillfället ansågo vi inom utskottet, att en sådan taxeberäkning icke borde genomföras i bara en del av landet utan att den borde genomföras för landet i dess helhet. När utskottet nu i år säger, att man bör invänta resultatet av den utredning, som är på väg, och att denna utredning, när den en gång kommer att sättas i verket, skall begränsa sig till ett visst område av landet, innebär detta icke någon motsättning till det uttalande, som gjordes förra året. Ty den gången gällde det att *genomföra* denna sak i en viss del av landet, under det att det nu gäller att *pröva* den i en viss del av landet för att därefter överväga, huruvida reformen bör utvidgas till att omfatta hela landet. Det är skillnaden. Det finns sålunda, som jag redan sagt, ingen motsättning emellan den ståndpunkt utskottet intog förra året och den, som utskottet intager i år.

Vad sedan saken i övrigt beträffar behöver jag, efter vad som yttrats här, inte säga många ord. Jag skulle dock gentemot den iver, som herr Hage lägger i dagen när det gäller att »knuffa denna sak ytterligare framåt», som han uttryckte sig, vilja säga, att hur ivrig man än är, kan man inte gå hur långt som helst när det gäller att utvidga kommunikationerna eller draga på sig kostnader. Man måste ändå fråga sig, vad det hela kommer att gå till och om kostnadsökningen svarar emot de fördelar, som en sådan utvidgning, som här föreslagits, kan medföra.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Forslund: Herr talman! Jag vill säga ett par ord särskilt till herr Hage.

Jag har all möjlig respekt för det norrländska missnöjet: jag tycker till och med att det är mycket bra och befogat, att det kommer till uttryck. Ni norrlänningar ha nämligen på många sätt besvärigheter att brottas med, och man bör från statens sida göra allt för att lätta svårigheterna för befolkningen där uppe.

Jag måste dock göra en gensaga mot herr Hage när han vill lösa vissa norrländska kommunikationssvårigheter på det enkla sättet, att han rekommenderar, att statens järnvägars gods- och persontaxa skall tillämpas även på bil-

Om genomgående taxeberäkning mellan järnvägar och billinjer. (Forts.)
linjerna, alldeles oavsett ägarskap. Herr Hage har ju dock haft en relativt hög ställning inom statens järnvägar, och han kan väl inte ha glömt det faktum att de gods- och persontaxor, som tillämpas vid statens järnvägar, äro uträknade just med hänsyn till den storleksordning som järnvägslinjerna ha fått; man har räknat ut taxornas storlek med hänsyn till kostnaderna att frakta personer och gods inom gränserna för de områden, inom vilka järnvägslinjerna sträcka sig. Taxorna ha emellertid aldrig uppgjorts med tanke på att gods och personer skulle fraktas utanför denna rayon. Konsekvensen av mitt resonemang, såsom jag nu tolkat underlaget för taxornas fastställande, skulle bli att man finge räkna om dessa taxor, så att statens järnvägar finge in pengar för att täcka utgifterna för transporter även inom områden som man från början aldrig räknat med.

Det är detta som herr Hage fullständigt förbisett.

Herr Bergh, Ragnar: Det förefaller mig, herr talman, som har suttit och lyssnat till replikstiftet mellan herr Forslund och herr Hage, som om det vore en viss fara för att kammarens ledamöter skulle identifiera herr Forslunds ståndpunkt med utskottets. Jag tror att inläggen från herr Hages sida — han kan kanske bekräfta vad jag säger — i någon mån bero på att så har skett.

Jag erkänner för min del att utskottet utan tvivel har en positiv inställning till detta problem. Det förefaller mig, som om det skulle ligga mest i vårt intresse, vi som vilja befrämja införandet av en genomgående taxeberäkning, att betona utskottets positiva intresse. Vi böra inte låta oss lockas av herr Forslunds något mer negativa inställning till att skjuta på honom, så att kammaren förledes att tro, att det är mot utskottet som vi rikta oss.

Utskottet framhåller i första meningen i sin motivering, att »avsaknaden av genomgående taxeberäkning mellan järnväg och billinjer måste många gånger verka betungande för trafikanterna» i de landsdelar som det här gäller. I överensstämmelse med denna deklaration förklarar utskottet därefter, att utskottet anser den i motionen väckta frågan om genomgående taxeberäkning förtjänt av uppmärksamhet. Det är således den principiella ståndpunkt som utskottet intar. När utskottet det oaktat kommer fram till ett avstyrkande av motionen, betyder detta inte, att utskottet avstår från tanken på en genomgående taxeberäkning. Utskottet framhåller, att frågan är under utredning och att man vill avbida resultatet dels av denna utredning och dels av begränsade försök.

Jag vill således, herr talman, med det intresse, som jag har för denna fråga, ta fasta på den positiva inställning, åt vilken utskottet har gett uttryck. Jag gör detta desto hellre som jag förutsätter, att det är en enstämmig mening inom kammaren att det, inte minst då det gäller avlägsna bygder och kanske allra främst gränsbygder, är särskilt angeläget att vårda sig om kommunikationerna. Vi äro väl också överlag överens om att förutsättningen för att det ekonomiska livet skall blomstra framför allt är att kommunikationerna ställas i ordning och att det blir så billigt som möjligt att utnyttja dem. Då staten lägger sig till med den ena billinjen efter den andra av dem, som förut ägts av med statens järnvägar konkurrerande företag, förefaller det mig ganska naturligt, att man i varje fall på de billinjer, som staten själv äger, måste införa genomgående taxeberäkning.

Samtidigt som jag delar mina länskamraters herr Hage och herr Carlström mening, att denna fråga är av vital betydelse för övre Norrland, vill jag betona det positiva i utskottsutlåtandet. Jag betraktar utskottets motivering som en utfästelse, att när frågan har blivit utredd, kommer utskottet då det gäller det definitiva ståndpunktstagandet att ta konsekvensen av den principförklaring som utskottet nu har avgett.

Om genomgående taxeberäkning mellan järnvägar och billinjer. (Forts.)

Herr **Hage**: Herr talman! Endast en kort replik till herr Forslund.

Herr Forslund antydde, att om vi skulle gå in för genomgående taxeberäkning, skulle det komma att nödvändiggöra en omräkning av taxorna överhuvud taget vid statens järnvägar. När herr Forslund uttrycker sig på detta sätt, har man ju anledning att tro, att han tar avstånd från utskottets kanske något mer positiva förslag om att ändock fundera på saken. Herr Forslund resonerar ungefär på samma sätt som de gamla påvarna, som bara sköto ifrån sig allting med ett *non possumus* — vi kunna inte. Det anse vi vara en ganska beklaglig inställning.

Jag vill dessutom tillägga, att såvitt jag har kunnat finna — jag är inte expert på detta område även om jag har sysslat en del med dessa frågor — har överskottet vid statens järnvägar under flera år varit så stort, att man mycket väl skulle kunna använda en del av dessa medel för detta ändamål. Men även om statens järnvägars taxor skulle behöva omräknas vid införandet av en genomgående taxeberäkning mellan järnväg och billinjer, skulle den merbörda, som härigenom skulle läggas på trafikanterna på statens järnvägar, antagligen bli så liten, att den knappast skulle bli märkbar för dessa trafikanter.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, i anledning av väckta motioner dels angående utredning om utjämning av de avståndsbedingade prisvariationerna i fråga om flytande motorbränslen, dels ock om utredning angående ett enhetligt pris på flytande motorbränsle, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt;

och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas andra kammaren.

Då alla ärenden på föredragningslistan nu blivit behandlade, medgav kammaren, på framställning av herr talmannen, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 115, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1946/47.

Anmälades bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående temporär utsträckning av rätten för fiskefartyg att intaga gods från provianteringsfrilager i vissa städer;

nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 kap. 13 § 3 och 4 mom. förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker;

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till viss ändring i gällande tulltaxa m. m.;

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 6 november 1908 (nr 129) angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper; samt

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående ändring i förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning, beträffande förslaget nr 116, att utskottets hemställan i betänkande nr 19, vidkommande förslaget nr 117, att utskottets hemställan i betänkande nr 20, rörande förslaget nr 118, att utskottets hemställan i betänkande nr 21, angående förslaget nr 119, att utskottets hemställan i betänkande nr 22 samt, i avseende på förslaget nr 120, att utskottets hemställan i betänkande nr 23 bifölles även av andra kammaren.

Föredrogos och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 217 och 219.

Herr *Albertsson* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 296, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till prisreglerande åtgärder för budgetåret 1945/46.

Motionen bordlades.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.15 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 6 april.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Justerades protokollet för den 30 nästlidne mars.

Anmälades och godkändes bankoutsnittets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av vissa tjänstepensioner m. m. jämte i ämnet väckta motioner, m. m.;

nr 122, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dels e. o. byråsekreteraren hos statskontoret N. G. Svensons pensionsförmåner, dels ock pension åt ingenjören vid arméförvaltningens tygavdelning E.-E. Stollenwerks efterlevande; samt

nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tolfte huvudtiteln gjorda framställning om anslag för budgetåret 1946/47 till bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt m. m.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 24 mars 1942 (nr 128) om förbud mot bebyggelse till hinder för försvaret; och

nr 125, i anledning av väckt motion om förhöjd engångsersättning åt efterlevande till sjöfolk, som omkommit genom krigsförlisning före den 1 januari 1940.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 126, till Konungen i anledning av väckta motioner angående ändring av 33 § lagen om val till riksdagen.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.;

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning i vissa fall av arbetarsmåbrukslån;

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 25 juni 1909 (nr 56 s. 7) angående nationalparker, m. m.;

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för dödsboet efter F. I. Isaksson från viss betalningsskyldighet;

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avvecklingen av 1941 och 1942 års krislån; samt

nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till Virestadssjöarnas sänkningsföretag i Kronobergs län.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 270, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion angående främjande av tillkomsten av upplysningsfilmer för spridande av kunskap om samhällets sociala hjälpverksamhet, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 271, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, över motion om beredande av bättre försörjningsmöjligheter åt änkor, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 274, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion angående kontroll av den privata kursverksamheten för yrkesutbildning, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 217, angående försäljning av vissa under järnvägsstyrelsens förvaltning stående fastigheter; och
nr 219, angående förbättring av landsbygdens telefonförhållanden.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den av herr Albertsson m. fl. väckta motionen, nr 296, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till prisreglerande åtgärder för budgetåret 1945/46.

Anmälades och bordlades

utrikesutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratificering av vissa ändringar i stadgan för Internationella arbetsorganisationen;

konstitutionsutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckt motion angående ändring av bestämmelserna om motionsrätt i lagen om kommunalstyrelse på landet;

statsutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1946/47 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1946/47 under sjätte huvudtiteln, avseende anslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1946/47 under elfte huvudtiteln, avseende anslagen under folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 till anskaffande av apparatur m. m. för allmän skärmbildsundersökning;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47 å kapitalbudgeten, i vad avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47 å kapitalbudgeten, i vad avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47 å kapitalbudgeten, i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rörlig kredit för försvarets fabriksstyrelse;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till kostnaderna för tillhandahållande av fri undervisningsmateriel åt folkskolebarn m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till vetenskapsakademien;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till arbetsrådet och yrkesinspektionen;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till barnavdelningar vid lasarett m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till förlossningsvården;

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för telegrafverkets räkning av fastigheten Heimdals nr 1 i Stockholm;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till kraftstation vid Jösseforsen m. m.;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till lån till Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag m. m.;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till anordnande av telefonkabel å bandelen Köping—Frövi m. m.;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till istandsättning av uthyrningsfastigheter vid Drottningholms slott;

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av vissa äldre reservationsanslag;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förfogande över visst äldre reservationsanslag; samt

memorial nr 95, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1946/47 till understöd åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 25, i anledning av väckt motion angående ändring av kommunalskattelagens bestämmelser om rätt för skogsarbetare m. fl. till avdrag för vissa fördyrade levnadskostnader;

nr 26, i anledning av väckta motioner om beskattning av medlemsavgifter till ekonomiska och ideella föreningar; samt

nr 27, i anledning av väckta motioner om hävande eller begränsning av den för staten gällande skattefriheten i fråga om kommunal fastighetsskatt;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 22 december 1939 (nr 895) angående rätt för Konungen att meddela särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning och bankrörelse m. m.;

nr 27, i anledning av framställning från fullmäktige i riksgäldskontoret angående förlängning av bemyndigande för fullmäktige att till riksbanken överlämna skattkamarväxlar m. m.;

memorial nr 28, angående avlöningsförmånerna åt förste vaktmästaren hos riksdagens första kammare Chr. Jensen och vaktmästaren hos samma kammare M. J. Ericsson under tjänstledighet på grund av sjukdom;

utlåtande nr 29, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning om pension åt städerskan vid riksdagshuset Elin Matilda Larsson, född Persson;

nr 30, i anledning av framställningar angående pensioner eller understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.;

nr 31, i anledning av väckt motion angående f. lokomotivföraren K. H. Karlssons pensionsförmåner; samt

memorial nr 32, angående tillfälligt lönetillägg och provisoriskt lönetillägg åt den hos riksdagen anställda personalen;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk förbättring av löneställningen för präster, dels ock väckta motioner angående utredning och förslag i samma ämne;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med vissa bestämmelser rörande skadeståndsskyldigheten för förare av motorfordon, motorredskap och traktortåg, som tillhöra eller nyttjas av staten;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillfällig förlängning av skyddstid för litterära och musikaliska verk;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 26 april 1940 (nr 272) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m.;

nr 23, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om

rätt att i mål och ärenden som tillhöra stats- eller kommunalmyndighets handläggning insända handlingar med posten m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, dels ock en i ämnet väckt motion;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 1 november 1940 (nr 924) med särskilda bestämmelser angående patent vid krig eller krigsfara m. m.;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 13 december 1940 (nr 995) om straff för sabotage;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.; samt

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 30 december 1939 (nr 951) angående vissa utfästelser rörande införsel och utförsel av varor m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens konferens år 1945 vid dess tjugosjunde sammanträde fattade beslut;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 1—6 mom. och 3 § 1 mom. lagen den 27 juni 1902 (nr 71), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om radioanläggningar m. m.;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 22 juni 1945 (nr 384) med särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning enligt allmänna förfogandelagen m. fl. lagar; samt

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillägg till slutstadgandet i lagen den 20 oktober 1939 (nr 732) med särskilda bestämmelser angående tillfällig vattenreglering;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond m. m.;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för försök med täckdikningsmaskiner m. m.;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av odlingslägenheter m. fl.;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46, såvitt angår jordbruksärenden;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bidrag för anläggande av gemensamma tvättinrättningar på landsbygden jämte i ämnet väckta motioner;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom jämte i ämnet väckt motion;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av två allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr 25, i anledning av väckta motioner angående anslag för bidrag till arvodet åt skolläkare vid lantbruks-, lantmanna- och lanthushållsskolor;

nr 26, i anledning av väckta motioner angående anslag till fraktlindring för frukt till Norrbottens och Västerbottens län;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård jämte i ämnet väckta motioner;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för tilläggsbidrag till vissa statsunderstödda torrlägningsföretag jämte i ämnet väckta motioner;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till prisreglerande åtgärder för budgetåret 1945/46 jämte i ämnet väckta motioner;

nr 30, i anledning av väckt motion om utredning och förslag angående statsbidrag till rensning av vattendrag, som icke företages i anslutning till redan fullbordade torrlägningsföretag; samt

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Havstena nr 7 Grubbagården och Havstena nr 9 Storegården i Skövde stad;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckt motion om nya direktiv för socialvårdskommittén m. m.;

nr 8, i anledning av väckt motion om utredning angående yrkesskolornas och folkhögskolornas ställning och uppgifter i samhället; samt

nr 9, i anledning av väckt motion om revision av gällande bestämmelser för beviljandet av statsbidrag eller stipendier av social eller kulturell art; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion om förstatligande av AEG-koncernens och Elektriska aktiebolaget Siemens företag i Sverige.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.22 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.